

Tarjaman littafin
MA'ALIMU DDIN
(معالم الدين)

NA
SHEIKH ABDUL'AZIZ BIN DAKHIL
ALMUXAIRI

Littafine da ya qunshi muhimman darussa gomasha biyu
waxanda bai dacewa ga wani musulmi ya jahilcesu.

Wanda ya tarjama
Xahiru Jibril Dukku

Xalibi a Jami'ar Musulunci na garin Madina, Saudi Arabia.

معالم الدين

(دروس ميسر في أصول الدين)

باللغة الهوساوية

تأليف:

عبدالعزیز بن داخل المطيري

المشرف العام على معهد أفاق التيسير للتعليم عن بُعد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Fihirisa

Fihirisa	7
Gabatarwan mai tarjama	9
Darasina xaya; ma'anar kalmar shahada	12
Ma'anar Kalmar shahada.....	12
Darasi farko: Ma'anar Shahaadatu allaa'ilaaha- illa- llaahu	16
Khulasa:	26
Darasi nabiyu: bayani gameda ma'anar <i>Shahadatu anna Muhammadar Rasulu-llahi</i> (S.A.W)	29
Daga ckin abubuwa da ke warware wannan shahadar:	31
Darasi na'uku: Bayani gameda wajibcin yin xa'a ga Allah da ManzonSa	40
Darasi na huxu: Bayni gameda falalan tauhidi	50
Darasina biyar: Bayani gameda ma'anar Addinin musulunci	61
Darasi na shida: Bayani gameda ma'anar ibada	72
Darasina bakwai: Ma'anar kafircewa xagutu	82
Darasi na takwas: Gargaxi gameda shirka da bayanin nau'ukanta	102

Darasi na tara: Gargaxi gameda munfurci 1/3	115
Darasi na goma: Gargaxi gameda munafurci 2/3	129
Darasi na gomashaxaya: Gargaxi gameda munafurci 3\3 .	142
Uqubar munafuki	142
Darasi na goma sha biyu: Abubuwanda ke warware Musulunci.....	154

Gabatarwan mai tarjama

Dukkan yabo da godiya sun tabbata ga Allah Mai Rahama Mai jin qai, salatin Allah da amincinSa su tabbata ga shugaban manzanni kuma cikamakin tsarin Annabawa, Annabi Muhammadu (S.A.W) da iyalan gidansa tsarkaka da sahabbansa fiyayyu a cikin al'umma da waxanda suka biyo bayansu akan tafarkinsu har zuwa ranar sakamako.

Bayan haka, haqiqa bukatuwar musulmi zuwaga fahimtar ingantacciyar aqida ta musulunci baya iya misaltuwa, musamman ma ga waxanda basu fahimtan harshen larabci, saboda qarancin littafan da aka rubuta gameda aqida ingantacciya a wasu harsuna kamar hausa da sauransu.

Yawancin waxannan littafan- tareda qarancinsu- akwai rashin gamewa ga muhimman mas'aloli na aqida, wasun kuma suna qunshe da bayanai bisa usulubi mai wuyar fahimta ga qananan xalibai. Sakamakon haka ne na ga dacewar in tarjama wannan littafin mai suna "MA'ALIMU DDEEN" na mawallafinsa Ashshekh Abdul'aziz bin Dakhil Almuxairi -Allah Ya qara masa lafiya, basira da albarkar rayuwa- zuwa harshen hausa.

Littafin yana da miza ta fuskar usulubi da tsari, saboda an ginashi akan silsilan darussa da suka qunshi wasu mas'aloli muhimmai waxanda bai dacewa ga wani daga ckin musulmi ya jahilcesu. Kamar; ma'anar Kalmar shahada da ma'anar *Shahadatu anna Muhammadar Rasulu-llahi* da wajibein yin xa'a ga Allah da ManzonSa da falalan tauhidi... da dai shauransu har zuwa darasi na gomasha biyu gameda Abubuwan ke warware Musulunci, tareda gabatarda mafiya muhimmanci kafin waxanda ke biye musu. Saboda haka littafin zai dace da zama muqarrar a cikin yan daurori da ake gudanarwa ga xalibai a munasabobi mabambanta. Ina roqon Allah (S.W.T) Ya sanya albarka acikin wannan littafin kuma Ya amfanadda al'umma dashi kuma Ya tsarkake niyyar mawallafinsa da wanda ya tarjamashi da wanda ya taimaka wurin yaxa shi da wanda ya karantashi ko ya karantar dashi.

Xahiru Jibril Dukku,

Jami'ar Musulunci Madina,

Saudi Arabia.

10 ga zulqidah 1434. B.H.

Darasina xaya; ma'anar kalmar shahada

Ma'anar Kalmar shahada.

Shahadu biyu sune: Shaidawa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah, da shaidawa lallai Annabi Muhammadu (S.A.W) Manzon Allah ne.

Kuma sune tushen addinin Musulunci kuma gimshiqinsa na farko, wanda dashine bawa ke shiga Addinin Musulunci, saboda haka, duk wanda bai shaida da waxannan shahadu biyuba, to shi ba Musulmi bane

Abdullahi xan Umar (Allah Ya qara musu yarda) ya ruwaito daga Annabi (S.A.W) cewa yace:

«بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ،
وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَحَجِّ الْبَيْتِ وَصَوْمِ رَمَضَانَ». [متفق عليه]

Ma'ana "An gina musuluncine akan (gimshiqai) biyar, shaidawa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah kuma Annabi Muhammadu Manzon Allah ne, da tsaida sallah, da bada zakka, da aikin hajji, da azumtan watan ramadana." Bukhari da Muslim ne suka ruwaitoshi.

Saboda haka, abu nafarko daya wajaba ga bawa ya fara sani acikin addinin Musulunci shine; gimshiqinsa na farko, wato ya san ma'anar Kalmar shahada da hukunce hukuncenta.

Kuma Yayinda Annabi (S.A.W) ya aika Mu'azu xan Jabal zuwa (qasar) Yaman amatsayin mai kira (zuwa ga Allah) kuma

malami yace masa:

«إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ، فَادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ، فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ». الحديث، [رواه مسلم من حديث ابن عباس].

Ma'ana: "Lallai zaka tafine zuwaga wasu jama'a daga ma'abuta littafi, saboda haka kafarada kiransu zuwaga shaidawa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah, kuma lallai ni (Muhammadu) manzon Allah ne, idan sukayi biyayya akan haka, sai ka sanardasu cewa Allah Ya farlanta salloli biyar akansu cikin kowane yini da dare..." zuwa qarshen hadisin. Imamu Muslimne ya ruwaitoshi daga hadisin Abdullahi xan Abbas

Hakananma Imamul Bukhari ya ruwaito shi da lafazin;

«فَلْيَكُنْ أَوَّلُ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَى أَنْ يُوحِدُوا اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ».

Ma'ana:" Abu na farko da zaka kirasu zuwa gareshi ya kasance shine su kaxaita Allah.

Kuma bayanin wannan ya zo acikin hadisin (da akafi sani da hadisin) Jibril mai tsayinnan wanda (Jibrilu) ya tambayi Annabi (S.A.W) gameda martabobin addinin Musulunci; Imani, Musulunci da Ihisani, sannan sai Annabi (S.A.W) yace wa sahabbansa- kamar yadda yazo aqarshen hadisin:

«هَذَا جِبْرِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ».

Ma'ana: "Wannan Jibirilune ya taho gareku don ya karantar daku addininku".

Saboda haka, abubuwa nafarko da suka wajaba asani cikin al'amuran addini, sune abubuwanda hadisin Jibrilu yake kunshe dasu, kuma martaba tafarko daga martabobin addini, itace

martabar Musulunci, a musulunci kuwa rukuni na farko daga cikin rukunnansa shine shaidawa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah kuma lallai Annabi Muhammadu (S.A.W) manzon Allahne.

Darasi farko: **Ma'anar Shahaadatu allaa'ilaaha- illa-llaahu**

Laa'ilaaha- illa-llaahu tana nufin, babu abin bautawa dagaskiya sai Allah.

Kuma (Kalmar) Al'ilaahu, wacce take daidai da Alma'aluhi ma'anarta shine; abin bauta.

Saidai duk abinda ake bautawa koma bayan Allah, to wannan bauta vatacciyace, duk kuma wanda ya bautawa wanin Allah to ya zama mushiriki kuma kafiri. Kamar yadda Allah (Maxaukakin sarki) Yace:

﴿وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ﴾ [المؤمنون: ١١٧].

Ma'ana: "Kuma duk wanda ya kirayi wani abin bauta nadabam tareda Allah, to bashida wata hujja game da shi. Kuma hisabinsa kawai yanaga Allahne, lallai (yadda al'amarin yake shine); kafirai basa rabauta". Q23: ayata 117.

Saboda haka, baya halatta a haxa Allah da wani acikin bauta, koda kuwa (wanda za'a bautawa) Annbine kuma manzo, ko kuma Mala'ikane makusanci (ga Allah), ko kuma wani daga cikin waliyyai salihai, ko wata bishiya, ko wani dutse da makamantan haka. Domin bauta haqqin Allahne Shi kaxai, kuma dominta Ya haliccemu kamar yadda Yace: (Maxaukakin sarki):

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ [الذاريات: ٥٦].

Ma'ana: "Kuma baN halicci Aljannu da Mutaneba sai don su bautamiNi". Q51: ayata56.

Kuma Allah (Maxaukakin sarki) Yace:

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ [الإخلاص: ١].

Ma'ana: "Kace (Ya Muhammadu) Shine Allah Shikaxai". Q112:ayata1.

Kuma Yace:

﴿وَاللَّهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾ [البقرة: ١٦٣].

Ma'ana: "Kuma abin bautanku, abin bautane guda xaya, babu wani abin bautawa dagaskiya sai Shi, Shine mai Rahama mai Jinqai". Q2: ayata163.

Kuma Yace:

﴿هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ﴾ [المؤمن: ٦٥].

Ma'ana: "Shine (Allah) Rayayye, babu abin bauta da gaskiya sai Shi, ku kirayeShi alhali kuna masu tsarkake addini gareShi". Q40: ayata65.

Kuma wannan shine ma'anan tauhidi, wato kaxaita Allah da bauta, saboda haka, kada muyi bauta saiga Allah Shi kaxai babu abokin tarayya gareShi. Kuma da wannan tauhidin wanda shine ma'anan *Laa'ilaaha- illa-llaahu*, Allah Ya aiko dukkanin Manzanni. Allah (Maxaukakin sarki) Yace:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا

فَاعْبُدُونِ﴾ [الأنبياء: ٢٥].

Ma'ana: "Kuma baMu aiko wani Manzoba gabaninka face Munyi wahayi zuwa gareshi (cewa) lallai (yadda al'amarin yake

shine), babu wani abin bautawa da gaskiya sai Ni (Allah), saboda haka ku bautamiNi". Q21: ayata25.

Kuma Yace:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الصَّلُوتَ﴾

[النحل: ٣٦].

Ma'ana: "Kuma hakika Mun aika manzo cikin kowace al'umma (yana cewa); ku bautawa Allah (Shi kaxai) kuma ku nisanci xagutu (wato duk ababen bauta na qarya)". Q16ayata 36.

Kuma haqiqa Allah Ya qissanta mana –acikin littafinSa mai karamci- labarum manzanni tareda jama'unsu, kuma Ya bayyana mana cewa lallai farkon da'awar manzanni ta kasancene zuwaga kaxaita Allah (Mai girma da xaukaka), kuma Ya bayyana mana (kyakkyawar) qarshe na Muminai da suka amsa kiran Manzanni, da kuma (mummunan) qarshe na waxanda suka qaryata manzanni kuma suka sanyawa Allah abokin tarayya (wato sukayi shirka) abinda Bai sauqarda wani dalili ba game dashi. Allah (Maxaukakin sarki) Yace:

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَتَّقُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِّنْ إِلَهِ

غَيْرُهُ وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ [الأعراف: ٥٩].

Ma'ana: "Kuma haqiqa Mun aika Nuhu zuwaga jama'arsa, sai yace: Yaku jama'ata, ku bautawa Allah (Shi kaxai) bakuda wani abin bauta koma bayanSa. Lallaine ni ina jiye muku tsoron azabar wani yini mai girma". Q7: ayata59. Kuma Yace:

﴿وَإِلَىٰ عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَتَّقُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ

أَفَلَا تَتَّقُونَ﴾ [الأعراف: ٦٥].

Ma'ana: "Kuma zuwaga Adawa (Mun aika musu) xan'uwansu Hudu, sai yace: Yaku jama'ata, ku bautawa Allah (shi kaxai) bakuda wani abin bauta koma bayanSa. Shin bazakuyi taqawaba? ". Q7: ayata65. Kuma Yace:

﴿وَالِى تَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَاقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنِّ إِلَهٍ غَيْرُهُ﴾ [الأعراف: ٧٣].

Ma'ana: "Kuma zuwaga Samudawa (Mun aika musu) xan'uwansu Salihu, sai yace: Yaku jama'ata, ku bautawa Allah (Shi kaxai) bakuda wani abin bauta koma bayanSa" Q7ayata73. Kuma Yace:

﴿وَالِى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَاقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنِّ إِلَهٍ غَيْرُهُ﴾ [الأعراف: ٨٥].

Ma'ana: "Kuma zuwaga mutanen Madayana (Mun aika musu) xan'uwansu Shu'aibu, sai yace: Yaku jama'ata, ku bautawa Allah (Shi kaxai) bakuda wani abin bauta koma bayanSa ". Q7: ayata85. Kuma Yace:

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ ﴿٦٦﴾ إِلَّا الَّذِى فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ ﴿٦٧﴾﴾ [الزخرف: ٢٦-٢٧].

Ma'ana: "Kuma ambata (musu ya Muhammad) yayinda Ibrahim yacewa mahai finsa da jama'arsa; lallai ni mai barrantane daga abinda kuke bautawa. Saidai wannan daYa qirqiri halittata, tofa Shine dasannu zai shiryar dani". Q43: ayata26 data27.

Kuma Yace:

﴿أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنِّ

بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَإِلَهَ آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًا وَاحِدًا
وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٣﴾ [البقرة: ١٣٣].

Ma'ana: "Shin! Ko kun kasance halartattune ayayinda mutuwa ta halarto ga Yakuba? yayinda yacewa yayansa; me zaku bautawa abayana? Sai sukace; zamu bautawa Abin bautawanka Kuma bin bautawan iyayenka Ibrahim da Isma'ila da Is'haqa abin bautawa guda xaya, kuma mu agareShi muke miqa wuya". Q2: ayata133.

Kuma (Annabi) Yusufu (amincin Allah ya tabbata agareshi), Yace: (wato ga abokan zamansa acikin kurkuku)

﴿أَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمْ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٣٩﴾﴾ [يوسف: ٣٩].

Ma'ana: "Shin! Ababen bauta mabanbanta sune sukafi alkhairi koko Allah xaya Mai tanqwasawa?" Q12:ayata39.

Kuma hakanan da'awar Annabi tsira da amincin Allah su tabbata agareshi- zuwaga dukkan Talikai- takasance, (wato zuwaga tauhidi) kamar yadda Allah (Maxaukakin sarki) Yace:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٧﴾﴾ قُلْ إِنَّمَا يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُ
وَاحِدٌ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٨﴾﴾ [الأنبياء: ١٠٧-١٠٨].

Ma'ana: "Kuma baMu aikokaba face (don kazama) Rahama ga (dukkann) Taliqai (107). Kace musu; kawai wahayi akeyi mini cewa; lallai abin bautanku, abin bautane guda xaya, shin ku masu miqa wuyane? (108)" Q23: ayata 107 data108.

Kuma haqiqa Annabi (S.A.W) ya farada kiran mutanensa a Makka zuwaga tauhidi (kaxaita Allah) sai ya kirasu zuwaga furta (*Laa'ilaaha-illa-llahu*) da nisantan bautan gumaka, amma sai

mafi yawansu sukayi girman kai sukaqi su amsa kiran (Annabi (SAW)) zuwaga kalmar tauhidi, saboda haka sai suka kasance kamar yadda Allah Maxaukakin sarki ya fadi:

﴿إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٣٥﴾ وَيَقُولُونَ آئِنَّا لَتَارِكُوا آلِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَّجْنُونٍ ﴿٣٦﴾﴾ [الصافات: ٣٥-٣٦].

Ma'ana: "Lallaine, su sun kasance idan akace musu babu abin bautawa da gaskiya sai Allah, sai su xaura girman kai (35) Kuma suriya cewa; yanzu mu masu barin ababen bautanmune saboda wani mawaqi mahaukaci? (36)" Q37:ayata 35data36.

Sai Allah Ya mayar musu da martini da faxinSa.

﴿بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَقَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٣٧﴾﴾ [الصافات: ٣٧].

Ma'ana: "A'a, ya zone da gaskiya, kuma ya gaskata Manzanni. Q37: ayata37.

Saboda haka Kalmar tauhidi itace kalma ta gaskiya wacce dukkanin Manzanni sukayi kira zuwa gareta gabanin zuwan Annabi (S.A.W), kuma itace da'awar Annabi (SAW).

Haqika kafiran quraishawa sun fahimci cewa lallai kira zuwaga tauhidi yana nufin barin bautawa dukkanin ababen bauta koma bayan Allah maxaukakin sarki, don haka (sunsan cewa) tauhidi baya tabbata face tareda nisantan shirka, wannan kuwa shine ma'anar (*Laa'ilaaha-illa-llahu*).

An ruwaito daga Umar xan khaxxabi (Allah Ya kara masa yarda) yana cewa; lallai ma'aikin Allah (S.A.W) yace:

«أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَمَنْ قَالَهَا فَقَدْ عَصَمَ مِنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلَّا بِحَقِّهِ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ». [متفق عليه].

Ma'ana:" An umarceni da in yaqi mutane har sai sun furta (Kalmar) *Laa'ilaaha-illa-llahu*, duk wanda ya furta *Laa'ilaaha-illa-llahu*, to ya kare dukiyarsa da rayuwarsa daga gareni sai dai da haqqin Musulunci, hisabinsa kuwa yanaga Allah." Bukhari da Muslimne suka ruwaitoshi.

Kuma yayin da Annabi (S.A.W) ya aikada wasiqu zuwaga sarakuna (yana kiransu zuwaga Allah) ya farane da kiransu zuwaga tauhidi.

Daga Abdullahi dan Abbas (Allah Ya kara musu yarda) yace:"Lallai Annabi (S.A.W) Ya aika zuwaga Hiraqla sarkin Rum (yana cewa):

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ إِلَى هِرَقْلَ عَظِيمِ الرُّومِ،
سَلَامٌ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى أَمَّا بَعْدُ: فَإِنِّي أَدْعُوكَ بِدِعَايَةِ الْإِسْلَامِ، أَسْلِمْتَ تَسَلَّمَ،
وَأَسْلِمَ يُؤْتِيكَ اللَّهُ أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ، فَإِن تَوَلَّيْتَ فَإِنَّ عَلَيْكَ إِثْمَ الْأَرِيسِيِّينَ، وَ﴿قُلْ
يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا
نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ فَإِن تَوَلَّوْا فَقُولُوا
أَشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٦٤﴾﴾ [آل عمران: ٦٤] [حديث متفق عليه]

Ma'ana: "Da sunan Allah Mai Rahama Mai jin qai. Daga Muhammadu Manzon Allah, zuwaga Hiraqla mai girma (cikin) Rumawa, aminci ya tabbata ga wanda yabi shiriya. Bayan haka, lallai ni ina kiranka da kira ta Musulunci, ka miqa wuya (ka karvi musulunci) saika aminta, kuma ka miqa wuya sai Allah Ya baka ladanka ninki biyu, in kuma ka juya baya (kaqi ka miqa wuya) to (kasani cewa) zunubban Arisiyyawa (talakawa mabiyanka) na kanka. " Yaku ma'abuta littafi, ku taho zuwaga

(wata) kalma da take daidai atsakaninmu, cewa kada mu bautawa kowa sai Allah, kuma kada mu haxaShi dawani abokin tarayya, kuma kada sashinmu ya riqi sashi ababen bauta koma bayan Allah. Idan suka juya baya (sukaqi suyi imani), to ku (Musulmai) kuce; kushaida cewa mudai mun miqa wuya. Q3 ayata64". Bukhari da Muslimne suka ruwaitoshi.

Kuma Annabi (S.A.W) ya aika da kwatankwacin wannan wasiqar zuwaga Kisra sarkin Farisa da Muqauqis sarkin Qibdawa, da sarkin Habasha, da Jaifar da iyadh yayan Juladai a (qasar) Umman, da Hudhata xan Aliyu a (qasar) Yamama, da Mundhir xan Sawai a (garin) Hajar da Ibnu Abi Shamir mutumin Ghassana, wadannan sune sarakuna a zamanin Annabi (S.A.W).

Kuma yazo a cikin sahihu Muslim daga hadisin Anas xan Malik (Allah Ya qara masa yarda) (yana cewa) lallai Annabi (S.A.W) ya rubuta (wasiqa) zuwaga dukkan Jabbari (wato mai mulki) yana kiransa zuwaga Allah Maxaukakin sarki.

Daga Abdullahi xan Abbas (Allah Ya qara musu yarda) (yana cewa) lallai Annabi (S.A.W) yayinda ya aika Mu'adhu xan Jabal zuwa Yaman yace masa:

«إِنَّكَ تُقَدِّمُ عَلَى قَوْمٍ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ، فَلْيَكُنْ أَوَّلُ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَى أَنْ يُوَحِّدُوا اللَّهَ».

Ma'ana:" Lallai kai zaka tafine zuwaga wasu mutane daga ma'abuta littafi, abuna farko da zaka kirasu zuwa gareshi ya kasance (zuwaga) su kaxaita Allah".

Saboda haka kaxaita Allah madaukakin sarki (wato tauhidi), shine mabuxin shiga Musulunci, idan babushi mutum bazai zama Musulmiba, kuma idan bawa ya aikata wani abu dake warware wannan tauhidin, to ya zama kafiri mushriki, fitacce daga

addinin Musulunci.

Daga Mu'azu xan Jabal (Allah Ya qara masa yarda) (yace) lallai Annabi (S.A.W) yace dashi:

«يَا مُعَاذُ! أَتَدْرِي مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ؟».

Ma'ana: "Ya kai Mu'azu, kasan menene haqqin Allah akan bayi? Sai Mu'azu yace:

«اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ».

"Allah da ma'ikinsa su sukafi sani.

Sai Annabi (S.A.W) yace:

«حَقُّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ لَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا».

"Haqqin Allah akan bayi shine su bauta maSa Shi kaxai kada suyi maSa tarayya da komai. Sannan sai (Annabi S.A.W) yace masa:

«يَا مُعَاذُ! أَتَدْرِي مَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ إِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ؟»

"Ya kai Mu'azu, kasan menene haqqin bayi akan Allah idan suka aikata haka (wato suka kaxaitaShi?)

Sai Mu'azu (Allah Ya qara masa yarda) yace:

«اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ».

"Allah da ma'ikinsa su sukafi sani. Sai (Annabi S.A.W) yace:

«فَإِنَّ حَقَّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ إِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ أَنْ لَا يُعَذِّبَهُمْ». [متفق عليه]

"Haqqin bayi akan Allah idan suka aikata haka shine bazai azabtar dasuba". Bukhari da Muslim ne suka ruwaitoshi.

Idan bawa ya shaida cewa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah, to hakika ya shaida (ne) da vacin dukkanin abubuwa ake bautawa koma bayan Allah (Maxaukakin sarki) kuma ya shaidawa kansa cewa ba zaiyi bautaba face ga Allah

(Maxaukakin sarki) yana mai tsarkake addini gareshi.

Kuma wannan shine Musuluncinda Allah Ya yarda dashi.
Allah (Maxaukakin sarki) Yace:

﴿قُلْ إِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَاءَنِي الْبَيِّنَاتُ
مِنْ رَبِّي وَأُمِرْتُ أَنْ أُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٦﴾﴾ [المؤمن: ٦٦].

Ma'ana: "Kace (musu ya Muhammad) lallai Ni an hanani in bautawa waxannan da kuke kira koma bayan Allah yayin da hujjoji suka zo mini daga Ubangijina kuma an umarzeni da in mika wuya ga Ubangijin Talikai". Q40: ayata66.

Kuma Allah (Maxaukakin sarki) Yace:

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ ﴿٥﴾﴾ [البينة: ٥].

Ma'ana:"Kuma ba'a umarcesuba (Ahalul kitabi) face su bautawa Allah suna masu tsarkake Addini gareShi masu karkata daga qarya zuwa gaskiya su kuma tsaida salla su bada zakka, kuma wannan shine Addinin waxanda suke kan hanyar qwarai". Q98: ayata5.

Allah (Maxaukakin sarki) Yace:

﴿فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿١٤﴾﴾ [المؤمن: ١٤].

Ma'ana: "Ku bautawa Allah (alhalali) kuna masu tarkake Addini gareShi ko da kafirai sunqi". Q40: ayata14. Allah (Maxaukakin sarki) Yace:

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَقَّعُكُمْ وَأُمِرْتُ أَنْ

أَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٤﴾ وَأَنْ أَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٥﴾ وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠٦﴾ [يونس: ١٠٤-١٠٦].

Ma'ana: "Kace dasu (Ya Muhammad):"Yak u Mutane in har kun kasance cikin shakka gameda addinina, to (fa kusani cewa) ni bazan bautawa wadanda kuke bautawa koma bayan Allah ba, saidai (ni) zan bautawa Allan da Yake xaukan rayukanku, kuma ni an umurcenine da in kasance cikin Muminai (104) Kuma (an umurceni da cewa) ka tsaida fuskarka ga Addinin (Musulunci) kana mai karkata zuwa addinin gaskiya, kuma kada ka zama daga cikin masu yin shirka(105) Kuma kada ka kirayi (wani) koma bayan Allah abinda ba zai (iya) amfanarkaba kuma ba zai (iya) cutardakaiba. Inko ka aikata haka, to lallai da ka kasance.

Khulasa:

daga cikin azzalumai (106). Q10: ayata14-16.

Ma'anar (*Laa'ilaaha –illa- llahu*) shine 'babu abin bautawa da gaskiya sai Allah'.

Tauhidi baya tabbata tahidi (na gaskiya) sai da nisantan shirka.

Manufar halittarmu itace bautar Allah Shi kaxai batareda (sanya maSa) abokin tarayyaba.

Duk wanda ya bautawa wani koma bayan Allah to shi mushrikine (kuma) kafiri.

Kowane Annabi (daga Annabawan Allah) ya kirayi jama'rsa zuwaga tauhidi da nisantan shirka.

Tushen da'awar Annabi (S.A.W) shine tauhidi, ya fara kiran mutanensane zuwaga tauhidi kuma ya aika zuwaga sarakuna yana kiransu zuwaga tauhidi hakanan ya umarci sahabbansa da cewa abu na farko a da'awarsu ya kasance tauhidi.

Tauhidi shine haqqin Allah akan bayi.

Wanda duk bai kadaita Allah ba, to ba Musulmi bane shi koda kuwa yana riya cewa shi Musulmine.

Darasi nabiyu:
bayani gameda ma'anar *Shahadatu anna*
Muhammadar Rasulu-llahi (S.A.W)

Shaidawa (Annabi) Muhammadu (S.A.W) Manzon Allahne yana hukunta yin imani cewa Allah (Maxaukakin Sarki) Ya aiko AnnabinSa Muhammadu xan Abdullahi xan Abdul muxxalib a matsayin Manzo zuwaga Aljannu da Mutane baki xaya, yana umurtansu da bautan Allah Shi kaxai da kuma nisantan abubuwanda ake bauta koma bayan Allah (Mai girma da xaukaka) kuma ya bayyana musu shari'o'in addini.

Kuma (Shaidawa –Annabi - Muhammadu Manzon Allahne) yana hukunta yin imani cewa lallai shi Bawan Allahne kuma Manzon Allah, bashida wani haqqina (cancantan) bauta, kuma bai halatta mu wuce gona da iri cikin yabonsaba ballantana mu sifantashi da sifofi da suka kevanta ga Allah (Mai girma da xaukaka).

Daga Abdullahi xan Abbas (Allah Ya qara musu yarda) (yana cewa): lallai yaji Umar xan Khaxxabi (Allah Ya qara masa yarda) akan minbari yana cewa: Naji Annabi (S.A.W) yana cewa:

«لَا تُظْرُونِي، كَمَا أَظَرْتُ النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ، فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُهُ، فَقُولُوا: عَبْدُ اللَّهِ، وَرَسُولُهُ» [رواه البخاري].

Ma'ana:" Kada kuwuce iyaka cikin yabona kamar yadda Nasara suka wuce iyaka gameda Isa xan Maryam, ni bakowa

bane face bawanSa (wato Allah), saboda haka kuce bawan Allah kuma ManzonSa" Bukharine ya ruwaitoshi.

Kuma Shaidawa (Annabi) Muhammadu Manzon Allahne yana lazimta abubuwa guda uku muhimmai, sune:

1- Sonsa (S.A.W) kai (bama haka kawaiba), yawajaba akanmu mugabatadda sonsa (S.A.W) bisaga son kawukanmu da iyalanmu da yayanmu.

Daga Anas xan Malik (Allah Ya qara masa yarda) daga Annabi (S.A.W) lallai yace:

«لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ، حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ» [متفق عليه].

Ma'ana:" Xayanku bazaiyi imani ba har sai nafi soyuwa agareshi bisaga xansa da mahai finsa dama mutane baki xaya". Bukhari da Muslimne suka ruwaitoshi.

2 - Gaskata shi cikin abinda ya bayar na labaru akan al'amuran gaibu da waninsa, saboda haka duk abinda ya inganta daga Annabi (S.A.W) haqiqane kuma gaskiyane.

3 - Yi masa xa'a ta hanyar aikata abubuwanda yayi umurni dasu da nisantan abubuwanda yayi hani.

Kuma shaidawa Annabi (S.A.W) Manzon Allahne tushene mai girma daga cikin tussa na Addinin (Musulunci) kai! bawa ba zai zama Musulmi bama har sai yashaida cewa lallai Annabi Muhammadu Manzon Allahne, kuma idan ya aikata wani abu dayake warware wannan shahadar to(daganan) shi ba Musulmi bane, kai, shi kafirinema wanda yayi ridda yabar Addinin Musulunci.

Daga ckin abubuwa ke warware wannan shahadar:

1- Qin Annabi (S.A.W), da zaginsa da yin isgilanci gareshi ko ga abinda yazo dashi na hukunce hukuncen Addini, duk wanda ya aikata wannan ya kafircewa Manzon Allah (S.A.W). Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِي مَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ [النساء: ٦٥].

Ma'ana: " Ina rantsuwa da Ubangijinka bazasuyi imaniba har sai sun sanyaka mahukunci gameda abubuwa ke faruwa atsakaninsu sannan kada suji wani kunci azukatansu gameda hukuncin da kayi, kuma su sallama sallamawa. Q4: ayata65.

2- Qaryata Annabi (SAW) da yin shakka gameda gaskiyarsa. Saboda kowa ne xaya tsakanin wanda ya qaryata (shi) da wanda yayi shakka (game da gaskiyarsa) bai (cikin) masu gaskatawa, duk wanda ko bai gaskata manzon (Allah S.A.W) ba, to (lallai) baiyi imani dashiba.

3- Juya baya daga barin yiwa Manzon Allah (S.A.W) biyayya, kamar yaga cewa biyayya ga manzon Allah (S.A.W) ba wajibi bane akansa ko kuma ya kawar dakai daga (yin biyayyar) baki xaya, bai damuwa da umurni ko hanin Manzon Allah (S.A.W).

Amma shi wanda ya kasance yana imani da Allah da Manzonsa amma yana aikata wani sashi na ayyukan savon (Allah), aikinda bai cikin abubuwa ke warware Musulunci, to wannan yana cikin Musulmai masu savo, bazamu kafirtashiba asakamakon wannan savon nasa, sai dai muna masa fatan afuwr Allah da gafararSa, kuma muna jiye masa tsoron azabar Allah

mai raxaxi a sanadin fushinSa.

Kuma duk wanda ya aikata wani abu daga cikin waxannan abubuwa ke warware *Shahadatu anna Muhammadar Rasulu-llahi* (S.A.W) to (lallai) baiyi imani da Manzon Allah (S.A.W) ba(bisa haqiqa), koda kuwa ya furta shahadar da harshensa, halinsa zai zama tamkar halin Munafukanda Allah Yace gamedasu:

﴿إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ﴾ [المنافقون: ١].

Ma'ana:" Idan Munafukai sukazo gareka sai su xaura cewa; mun shaida cewa kai Manzon Allahne. (lallai) Allah Yasan (cewa) kai ManzonSane, kuma Allah Ya shaida cewa lallai munafukai maqaryatane. Q63: ayata1.

Saboda haka wannan shahadar bata inganta daga bawa har sai ya aikata abubuwa take hukuntawa na soyayya da gaskatawa da biyayya.

Kuma ita wannan shahadar ba wai zancen da za'a furta da baka bane kawai ta wadatar, a'a, ita dai (wannan shahadar) itace tsarin rayuwar Musulmi (baki xayansa) kuma akanta ayyukansa ke kai komo, kuma da tabbatadda itane tsirarsa da rabautansa ke tabbata.

Allah baYa karvan wani aiki daga bawa har sai (aikin) ya kasance tsarkakakke ga Allah (Mai girma da xaukaka) kuma ya zama dai dai bisa sunnar Manzon Allah (S.A.W).

Saboda haka shi ikhlasi shine (yake kunshe da) ma'anar *Shahadatu- allaa'ilaaha'illa-llahu* (wato shaidawa babu abin bautawa dagaskiya sai Allah).

Koyi da Manzon Allah (S.A.W) kuma shike kunshe da ma'anar *Shahadatu anna Muhammadar-Rasulu- llahi* (S.A.W). (wato shaidawa lallai Annabi Muhammadu Manzon Allah ne).

Kuma bawa ba zai kasance mai bin tafarki (madaidaiciba) har sai ya kasance mai ikhlasi ga Allah (wato mai tsarkake ibada ga Allah) kuma mai koyi da sunnar Manzon Allah (SAW).

Dukkanin aikin da bai kasance bisa sunnar Annabi (S.A.W) ba, to lalataccene abin maidawa, saboda faxin Annabi (SAW):

«مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ» [رواه مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا].

Ma'ana: "Duk wanda ya aikata wani aiki (wato na ibada) wanda babu umurninmu acikinsa to an mayar masa". Muslim ne ya ruwaitoshi daga hadisin A'isha (Allah Ya qara mata yarda).

Kuma yazo cikin sahihu Muslim -harwayau- daga hadisin Jabir xan Abdullahi (Allah Ya qara masu yarda) cewa Annabi (S.A.W) ya kasance yana faxes ahuxubansa (yana cewa):

«أما بعد، فإنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ، وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا، وَكُلُّ بَدْعٍ ضَلَالَةٌ».

Ma'ana:"Bayan haka, lallai mafi alherin zance shine zancen Allah, kuma mafi alherin shiriya itace shiriyar Muhammad, kuma mafi sharrin al'amura sune kirkirarrun cikinsu kuma dukkanin bidi'a batace".

Shi xan bidi'a mai savawa Manzon Allahne (S.A.W) ba mabiyin shiriya bane, kuma shi vataccene sakamakon bidi'arnan tasa.

Kuma ita bidi'a iri biyu, bidi'ar dake kafirtarwa, da bidi'ar dake fasiqantarwa.

Bidi'ar da take kafirtarwa itace wacce take qunsheda aikata wani abu daga abubuwa masu warware Musulunci; kodai aikata wata ibada ga wanin Allah (Mai girma da xaukaka) ko kuma qaryata ManzonSa ko kuma wanin haka daga cikin abubuwa ke warware musulunci. Ma'abucin (irin wannan bidi'ar kuwa) kafirine wanda yayi ridda ya bar addinin Musulunci.

Misalinta (shine) da'awar da wasu daga cikin bangarori (masu amsa sunan musulunci) keyi na cewa wai Alqur'ani yanada tawaya ko kuma jirkitaccene, da kuma irin da'awarda wasu vangarori keyi na cewa wai wasu daga cikin (shehunnan su) waxanda suke girmamawa sunada ilimin gaibu.

Itako bidi'a mai fasiqantarwa itce wacce take bata qunshi wani aiki dake warware Musulunciba, misalinta (shine); kevanace wasu wurare da wasu lokuta ga wasu ibadu wanda dalili baizo akan kevancesu dashi ba, kamar (bikin) maulidin Annabi (SAW).

Shiriyar Manzon Allah (S.A.W) itace mafi kyawun shiriya, kuma kamalar bawa da rabautansa kaxai ya ta'allaqane da gwargwadon biyayyarsa ga shiriyar Mazon Allah (S.A.W). Saboda haka, duk sa'adda biyayyar mutum ta kasance mafi yawa to sakamakonsa ma yakan fi girma kuma yakasance mafi xaukaka a anan (duniya) harma da makoma, kuma yafi kusanci zuwga kuvuta daga sharrurruka da laifuffuka da uqubobi da zunubbai wanda ke faruwa asakamakon savawa shiriyar Manzon Allah (SAW).

Don haka, shi Annabi (S.A.W) bai yi umurniba face da abinda ke zama alheri ga bawa acikin addininsa da duniyarsa. Kuma bai yi hani ba face gameda abubuwa ke vannatarwa da

cutarwa. Lallai an gewaye Aljanna da abubuwanda (rai) bayaso an kuma gewaye Wuta da abubuwana shi'awa. Saboda haka duk wanda keda yaqini gameda gaskiyar Annabi (S.A.W) zai bi shiriyarsa kuma zai nisanci abubuwan shi'awa haramtattu koda kuwa (ransa ta riya masa) son (wadannan abubuwan). Sai ya doge akan abubuwannan da rai ke haquri dasu masu wahala saboda saninsa gameda (sakamako) a karshen al'amari; sakamakon haka, sai ya kuvuta daga azaba mai raxaxi ya rabauta da lada mai girma.

Amma shiko wanda ya savawa shiriyar Manzon Allah (S.A.W), kuma ya aikata abinda ransa keso daga haramtattun abubuwa, to lallai shi bashida (tabbacin) amintuwa daga uquba acikin addininsa ko aduniyarsa asakamakon zunubbansa. Allah (Maxaukakin sarki) Yana cewa:

﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ [النور: ٦٣].

Ma'ana:"Masu savawa umurninsa (wato Manzon Allah (S.A.W)) su hantu (daga sava masa) saboda kada wata fitina ta shafesu ko kuma wata azaba mai raxaxi. Q24: ayata63.

Saboda haka, aikata savon (Allah) yana iya kaiwa zuwaga fitinuwa acikin addini, sai bawa ya gagara samun sabati acikinsa, sakamakon haka sai ya vata (daga tafarki) kuma ya halaka, kuma azaba mai raxaxi na iya shafansa anan duniya ko acikin kabarinsa ko kuma ranar tashin alqiyama.

Amma shiko wanda yabi shiriyar Manzon Allah (S.A.W), to yana cikin aminci da nutsuwa da kwanciyar hankali, bazai ji tsoroba kuma bazai yi baqin cikiba, bazai vaceba kuma bazai

taveba, saboda ya riga ya shiga tafarkin amintuwa daga ababen tsoro da ababen baqin ciki da vata da tavewa anan duniya da ranan qarshe. Allah (Maxaukakin sarki) Yace:

﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ ﴿١٥﴾ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ ۗ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٦﴾﴾ [المائدة: ١٥-١٦].

Ma'ana:" Yaku ma'abuta littafi (wato Yahudu da Nasara) haqiqa ManzonMu yazo muku yana mai bayyana muku abubuwa masu yawa daga cikin abubuwa kuka kasance kuna voyewa daga cikin Littafi (Attawra da Injila) yana kuma afuwa gameda abubuwa masu yawa, haqiqa wani haske da Littafi bayyananne (mai bayani) yazo muku daga Allah (15) Dashine Allah Yake shiryar da waxanda sukabi yardansa (zuwaga) tafarkin aminci kuma Ya fitar dasu daga duffai zuwaga haske da izininSa kuma Ya shiryar dasu zuwaga hanya madaidaiciya. Q5: ayata15 da 16.

Kuma haqiqa Allah Ya farlanta Annabi (S.A.W) isarda manzanci kuma haqiqa (Annabi (S.A.W)) ya isar da shi kamar yadda aka umurceshi. Allah (Maxaukakin sarki) Yace:

﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ ﴿٦٧﴾﴾ [المائدة: ٦٧].

Ma'ana:"Ya kai wannan Manzon, ka isar da abinda aka sawkar maka daga ubangijinka..." Q5: ayata67.

Mu kuma (sai) Allah Ya wajabta mana yi masa biyayya sai Yace:

﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ ۖ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَّا

حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٥٤﴾ [النور: ٥٤].

Ma'ana:" Kace (musu ya Muhammadu) ku yiwa Allah biyayya kuma kuyiwa Manzon (Allah) biyayya, to idan suka juya baya (suka qi yin biyayyan, su sani cewa); abinda aka wajabta masa kawai shine akansa, haka kuma abinda aka wajabta muku shine akanku. Kuma idan kukayi masa biyayya (zaku samu) shiriya, kuma babu wani abu akan Manzon (Allah) face isarwa bayyananne. Q24: ayata54.

Shi dai Manzo (wato Annabi Muhammadu (S.A.W)) an xaura masa amanar isarda saqon Manzancine, kuma ya isar da shi kamar yadda Allah Ya so, haqiqa (Annabi Muhammadu (S.A.W)) ya tambayi mutane acikin gagarumin taro a (shekaran) hajjijn bankwana (yace musu):

"Shin na isar (wato da manzanci)?"sai suka amsa da cewa; na'am ka isar. Sai Annabi (S.A.W) yace: "Ya Allah Ka shaida".

Kuma muma muna shaidawa lallai ya isar da saqon (Allah) ya kuma sauke amanan (da Allah Ya xaura masa) ya kuma yi nasiha ga al'umma ya kuma yi jihadi saboda Allah haqiqanin jihadinsa har saida yaqini (wato mutuwa) tazo masa.

Mu kuma an xaura mana amanar bin Manzon Allah afili da voye, saboda haka duk wanda ya cika wannan amanar, to ya rabauta kuma ya tsira kuma ya samu rabo mai girma, shiko wanda ya ha'inci wannan amanar, yayi asara asara mai girma. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمْنَتِكُمْ وَأَنْتُمْ

تَعْلَمُونَ ﴿٢٧﴾ [الأَنْفَال: ٢٧].

Ma'ana:" Yaku wadanda suka yi imani, kada ku ha'inci Allah da Manzon (Sa) kuma ku ha'inci amanoninku alhali kuna sani. Q8 ayata28.

Darasi na'uku: **Bayani gameda wajibcin yin xa'a ga Allah da ManzonSa**

Yin xa'a ga Allah da ManzonSa asalin daga cikin abubuwa addini ya ginu akai, bawa bazai kasance muminiba har sai ya sakankance ya miqa wuya ga dokokin Allah da ManzonSa, kuma ya qudurce wajibcin yin xa'a ga Allah da ManzonSa, kuma ya (qudurce) cewa lallaine wanda yayiwa Allah da ManzonSa biyayya zai rabauta da (samun) yardan Allah da rahamarSa da falalarSa mai girma, kuma zai tsira daga azaba mai raxaxi. Shiko wanda ya sava (wa Allah) ya juya baya, to yayi asara asara bayyananniya, kuma zai bijradda kansa zuwaga fushin Allah da uqubarSa.

Duk wanda ya riya cewa ya halatta gareshi ya yantu daga yiwa Allah da ManzonSa biyayya, to (wannan) ba Musulmi bane. Haqiqa Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ
الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ ۗ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا ﴿٣٦﴾﴾

[الأحزاب: ٣٦].

Ma'ana:" Bai dacewa ga Mumini (na miji) hakananma Mumina (mace) ayayinda Allah da ManzonSa suka yanke hukunci gameda wani al'amari yazama sunada zavi acikin al'amarinsu. Kuma wanda ya savawa Allah da ManzonSa haqiqa ya vace vata bayyananniya. Q33 ayata36.

Kuma (Maxaukakin sarki) Yace:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا
أَعْمَالَكُمْ﴾ [محمد: ٣٣].

Ma'ana:" Yaku waxanda sukayi imani, kuyiwa Allah da ManzonSa biyayya kadaku wata ayyukanku. Q47 ayata33.

Kuma (Maxaukakin sarki) Yace:

﴿وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ [آل عمران: ١٣٢].

Ma'ana:"Kuma kuyiwa Allah da ManzonSa biyayya saboda ku samu rahama. Q3 ayata132.

Kuma (Maxaukakin sarki) Yace:

﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَا وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ [١٣] وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ
نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ﴾ [النساء: ١٣-١٤].

Ma'ana:" Kuma (duk) wanda yayiwa Allah da ManzonSa biyayya (Allah) zai shigardashi gidajen Aljanna (waxanda) qoramu ke gudana a qarqashisu (yana mai) dauwama acikinsu. Wannan shine rabo mai girma. (13)Wandako ya savawa Allah da ManzonSa kuma ya qetare iyaka cikin dokokin Allah, to (Allah) zai shigardashi cikin wuta yana mai dauwama acikinta, kuma yanada wata azaba ta walaqanci. Q4 ayata13da14.

Kuma (Maxaukakin sarki) Yace:

﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ
وَالصَّادِقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا﴾ [١٦] ذَلِكَ الْفَضْلُ مِنَ

اللَّهُ وَكَفَى بِاللَّهِ عَلِيمًا ﴿٧٠﴾ [النساء: ٦٩-٧٠].

Ma'ana:" Wanda yayiwa Allah da ManzonSa biyayya, to waxannan suna tareda waxanda Allah Ya ni'imta daga Annabawa da siddiqai da shahidai da salihai, kuma waxannan sun kyautata ga zama abokan tafiya (69) Wannan falalar daga Allah take, kuma Allah Ya isa zama masani (70). Q4ayata69 da70.

Kuma (Maxaukakin sarki) Yace:

﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧١﴾﴾ [الأحزاب: ٧١].

Ma'ana:" Kuma wanda yayiwa Allah da ManzonSa biyayya to haqiqa ya rabauta rabo mai girma. Q33ayata71.

Kuma (Maxaukakin sarki) Yace:

﴿وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا ﴿٢٣﴾﴾

[الجن: ٢٣].

Ma'ana:"Kuma wanda ya savawa Allah da ManzonSa, to lallai wutar jahannama ta tabbata agareshi (shi da ireirensa) suna masu dauwama acikinta har abada. Q72ayata23.

Kuma Yace:

﴿مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ ﴿٨٠﴾﴾ [النساء: ٨٠].

Ma'ana:" Wanda yayiwa Manzon (Allah) xa'a, to haqiqa ya yiwa Allah xa'a. Q4ayata80.

Kuma Yace:

﴿وَمَا آتَاكُمْ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا ﴿٧﴾﴾ [الحشر: ٧].

Ma'ana:" Kuma (duk) abinda Mazon(Allah) ya kawo muku ku karva, (haka) kuma (duk) abind ya haneku ku hanu.

Q59ayata7.

Sai waxannan ayoyin duk sukayi nuni zuwaga wajibcin yiwa Allah da ManzonSa biyaya, kuma cewa Allah Yayi alqawarin falala mai girma a duniya da lahira ga wanda yayi maSa xa'a da ManzonSa, kuma yayi alqawari na azaba mai raxaxi ga wanda ya sava maSa ya savawa ManzonSa.

Ita biyayya tana kasancewane ta hanyar aikata umurni da nisantan hani, wannan ko shine haqiqanin addini, (wato) bautan Allah (Maxaukaki) ta hanyan aikata abubuwa da Yayi umurni dasu da nisantan abubuwa Ya hana.

Kuma haqiqa Allah Ya sauwaqe mana addini, bai xaura manaba face abinda muke iyawa. Allah (Maxaukaki) Yace:

﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾ [التغابن: ١٦].

Ma'ana:"Kuji tsoron Allah gwargwadon iyawarku. Q64ayata16.

Kuma (Maxaukaki) Yace:

﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ [البقرة: ٢٨٦].

Ma'ana:" Allah baYa xaurawa rai (wani aiki) face abinda take iyawa. Q2ayata286.

Kuma (Maxaukaki) Yace:

﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ﴾ [الحج: ٧٨].

Ma'ana:" Kuma bai sanya muku wani qunciba acikin addini. Q22ayata78.

Daga Abu hurairata (Allah Ya qara masa yarda) (yace) lallai Annabi (S.A.W) yace:

«إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلَّا غَلَبَهُ» [رواه البخاري].

Ma'ana:" Lallai wannan Addinin mai sauqine, babu wanda zai tsananta (a cikin) addini face yayi galaba akansa. Bukharine ya ruwaitoshi.

Daga Abu hurairata (Allah Ya qara masa yarda) yace: lallai Annabi (S.A.W) yace:

«إِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَاجْتَنِبُوهُ، وَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ» [متفق عليه].

Ma'ana:" Idan na haneku gameda wani abu, to kunisanceshi. Kuma abinda na umurceku da aikatashi, ku aikatshi gwargwadon iyawarku. Bukhari da Muslimne suka ruwaitoshi.

Kuma abubuwanda Allah da ManzonSa sukayi umurni dasu, suna kan darajojine guda uku.

Daraja ta farko: Abubwanda tabbata acikin addinin Musulunci ke lazimta aikatasu, wanda shine yiwa Allah biyayya cikin tauhidi (wato kaxaita Allah) (Mai girma da xaukaka), da kafircewa xagutu, da nisantan abubuwa masu warware Musulunci.

Duk wanda ya aikata savanin wannan darajar, (wato) ya sanyawa Allah (Mai girma da xaukaka) abokin tarayya, ko kuma ya aikata wani abu daga cikin abubuwan dake warware musulunci kamar qaryata Allah da ManzonSa ko kuma yin isgilanci ga wani abu daga addinin Allah (Mai girma da xaukaka) da makamantan haka cikin abubuwa masu warware musulunci, to shi kafirine wanda yayi ridda daga addinin Musulunci.

Daraja ta biyu: Abinda bawa ke kuvuta daga azaba da

aikatashi, wato aikata wajibai da nisantan haramtattun abubuwa. Duk wanda ya aikata wannan darajar, to shi kuvutaccene daga azaba, da izinin Allah, (kuma) abin yiwa alqawarine gameda lada mai girma saboda wannan biyayyar tasa, kuma wannan (darajar) itace darajar bayin Allah masu taqawa.

Daraja ta uku: Aikata wajibai da mustahabbai, da barin haramtattu da makaruhai, wannan (darajar) itce daraja ta kamala ga bayi, kuma ma'abuta wannan darajar, suna cikin jama'ar Ihsani waxanda akayiwa alqawarin darajoji maxaukaka. Muna rokon Allah Ya (azurtamu da) falalarSa.

Kuma Allah (maxaukakin Sarki) Yariga Ya kammala mana addini kuma Ya cikata mana ni'imar Musulunci, kamar yadda Yace:

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ
الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ [المائدة: ٣].

Ma'ana:"Ayau Nakammala muku addininku, kuma Na cika muku ni'imaTa, kuma Na yardammuku da Musulunci amatsayin addini. Q5ayata3.

Saboda haka shi addinin Musulunci kammalallene, kuma hukunce hukuncen shari'ar (Musulunci) gamammune ga dukkan al'amuranmu, babu tawaya acikinta, kuma babu sassawawa, kuma babu tufka da warwara. Ita shari'ar Musulunci kammalalliyace sauwaqqiya wacce take dacewa da kowane zamani da wuri, kuma wacce take galaba akan dukkan halayen bayi.

Saboda haka wanda ke yiwa Allah da ManzonSa biyayya ya (samu) shiriyar zuwaga abinda yake mafi zama daidai cikin

kowane sha'ani daga sha'anoninsa, Lallai Allah (Maxaukaki) Yace:

﴿إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ﴾ [الإسراء: ٩].

Ma'ana:" Lallai wannan Alqur'anin yana shiryarwa zuwaga abu mafi daidaito. Q17ayata9.

Don haka bai yiwuwa ga bawa ya kasance ya samu wani abu mafi alkhairi gareshi akan (hanyan) savon Allah Mai girma da xaukaka da savawa littafinSa, kuma Annabi (S.A.W) yace:

﴿أَحْسَنَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ ﷺ﴾ [روه النسائي].

Ma'ana:" Kuma lallai mafi kyawun shiriya itace shiriyar (Annabi) Muhammadu.

Saboda haka babu wata shiriya da tafi tasa kuma ba zai yiwu ga bawaba ya dace da wani al'amari mafi falala agareshi ta hanyar savawa shiriyar Annabi (S.A.W), shi dai bawa, kamalarsa da tsiransa da rabautansa da kaiwa maqura ackin shiriyarsa, ya ta'allaqane da gwargwadon biyayyarsa ga shiriyar Annabi (S.A.W). Allah (Maxaukaki) Yace:

﴿قُلْ يَتَّيِّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَتِهِ وَأَتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾ [الأعراف: ١٥٨].

Ma'ana: " Kace (musu ya Muhammad):"Yaku mutane, lallai ni Manzon Allahne zuwa gareku baki xaya (Allah wanda) yake da mulkin sammai da qasa, babu abin bautawa da gaskiya saiShi, yana rayarwa yana matarwa, saboda haka kuyi imani da Allah da ManzonSa, Annabinnan wanda yake Ummiyyi (wato bai san

rubutu da karatuba) wanda yake yin imanida Allah da kalmominSa, kuma ku bishi domin kusamu shiriya .Q7ayata157. Don haka duk wanda yabi Annabi (S.A.W) ya samu shiriya, duk wanda ya sava masa kuwa to babu shakka ya vata. Allah (Maxaukaki) Yace:

﴿وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصَلِّهِ ۖ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿١١٥﴾﴾ [النساء: ١١٥].

Ma'ana:"Duk wanda ya savawa Manzon Allah bayan shiriya ta bayyana agareshi kuma ya bi savanin tafarkin muminai, to zaMu jivinta masa abinda ya jivinta kuma Mushigar dashi Jahannama, kuma makoma ta munana idan ta kasance (Jahannama). Q4ayata115.

Kuma duk wanda ya savawa Allah da ManzonSa cikin kowanne irin al'amari daga al'amura, to zai kasance fasiqi da wannan savon nasa, kuma vatacce cikin wannan al'amarin, koda kuwa ya riya cewa yana nufin cimma wata maslahace ko kuma tunkuxe wata varna, domin lallai savon Allah bai zama sanadin tabbatuwar maslaha, hakama varna ba'a tunkuxeta ta hanyar bijirar da kai ga fushin Allah.

Kuma duk wanda yayi umurni da savon Allah da ManzonSa ya kuma qawatashi ga mutane, to shi shexanine, kuma shexanun mutane da na aljannu duk xayane acikin wannan.

Daga Aliyu xan Abi Dalib (Allah ya qara masa yarda) yace: lallai Annabi (S.A.W) yace:

«لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ» [رواه أحمد ومسلم].

Ma'ana:" Babu biyayya ga abin halitta cikin savawa

Mahalicci. Da Ahmad da Muslim ne suka ruwaitoshi.

Kuma wannan (hanin) zai qunshi dukkanin wanda yayi umurni da savon Allah, cikin aqida Da ibada da mu'amala da waninsu acikin sha'anin bayi.

Kuma duk wanda yayi kira zuwaga wata bidi'a da wani tsari savanin tsarin Annabi (S.A.W), To shi vataccene mai vatarwa, haqiqa Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِ ذَٰلِكُمْ وَصَّيْتُكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ [الأنعام: ١٥٣].

Ma'ana:" Kuma wannan shine tafarkina madaidaici, saboda haka ku bishi, kada ku bi yan qananan hanyoyi saisu vashsheku daga tafarkinSa, wannan, dashi (Allah) Yayi muku wasiyya domin ku sami taqawa. Q6ayata153.

Darasi na huxu: Bayni gameda falalan tauhidi

Tauhidi shine tsarkake addini ga Allah (Mai girma da xaukaka) kuma (shi tawhidi) sharaxine (wanda sai ansameshi) kafin bawa ya shiga Musulunci.

Kuma shine ma'anana *Shahadatu alla'ilaha-illallahu* (wato shaidawa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah), duk wanda bai kaxaita Allah ba to shi ba musulmi bane, koda kuwa yana da'awar Musulunci kuma ya furta Kalmar shahada da harshensa, don wannan shahadar bazata inganta daga gareshi ba har sai ya aikata abinda take wajabtawa, wnnan ko (zai farune) idan ya tsarkake addini ga Allah (mai girma da xaukaka) ya kuma nisanci bautan ababen da ake bautawa koma bayan Allah, ya kuma barranta daga shirka da ma'abuta shirka. Allah (maxaukaki) Yace:

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ ۗ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ ۚ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ
وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

﴿البقرة: ٢٥٦﴾.

Ma'ana:"Babu tilastawa a cikin addini, haqiqa shiriya ta bayyana daga vata, saboda haka wanda ya kafirta da xagutu kuma yayi imani da Allah, to haqiqa yayi riqo da igiya amintacciya babu yankewa agareta. Kuma Allah Mai jine, Masani. Q2ayata256.

Kuma (Maxaukakin sarki) Yace:

﴿وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فَبَشِّرْ

عِبَادِ ﴿١٧﴾ [الزمر: ١٧].

Ma'ana:"Kuma waxanda suka nisanci xagutu ga bauta musu, kuma suka maida al'amari ga Allah, sunada bushara. To kabada bushara ga bayiNa. Q39ayata17.

Kuma (Maxaukakin sarki) Yace:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾

[النحل: ٣٦].

Ma'ana:"Kuma haqiqa Mun aika Manzo cikin kowace al'umma(yana cewa) kubautawa Allah, kuma ku ninanci xagutu. Q16ayata36.

Saboda haka mafi girma daga falalolin tauhidi, shine kasancewansa tushe ga addinin Musulunci, don haka musuluncin bawa baya tabbata har sai yayi tauhidi (wato kaxaita Allah).

Kuma ladan tawhidi shine lada mafi girma, wanda shine yardan Allah (Mai girma da xaukaka), da kuma kuvuta daga (azabar) wuta, da kuma shiga aljanna, da ganin Allah (Mai yawan albarkatu da xaukaka). Daga mu'azu xan Jabal (Allah Ya qara masa yarda) (yace) lallai Annabi (S.A.W) yace:

«مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ

إِلَّا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ» [رواه البخاري].

Ma'ana:"Ba wanda zai shaida cewa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah, kuma lallai Muhammadu Manzon Allah ne (al'hali yana) mai gaskiya cikin zuciyarsa (gameda abinda ya

furta) face Allah Ya haramta shi ga wuta. Bukharine ya ruwaitoshi.

Daga Ubadah xan Samit (Allah Ya qara masa yarda), yace: Manzon Allah (S.A.W) yace:

«مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَنَّ عِيسَى عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ وَالْجَنَّةُ حَقٌّ وَالنَّارُ حَقٌّ أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ عَلَى مَا كَانَ مِنَ الْعَمَلِ» [متفق عليه].

Ma'ana:" Duk wanda ya shaida cewa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah, Shi kaxai Yake baShida abokin tarayya, kuma lallai Muhammadu bawanSane kuma ManzonSane, kuma lallai Isa bawan Allahne kuma ManzonSane, kuma Kalmar Allah ce ya jefata zuwaga Maryam kuma shi (Annabi Isa) ruhine daga Allah, kuma lallai aljanna gaskiyace kuma wutama lallai gaskiyace, to Allah zai shigar dashi Aljannah bisaga abinda ya kasance akai na aiki. Bukhari da Muslin.

Saboda haka shi mumini wanda yake mai kaxaita Allah haqiqa Allah Yayi masa alqawarin shiga Aljanna, koda kuwa ya aikata abinda ya aikata na savon Allah, domin Allah na iya gafarta masa zunubbabansa Ya kuma yi masa afuwa, Yana kuma iya yi masa azaba akan ayyukan savonda yayi, (tun) anan Duniya, ko a cikin kabarinsa, ko a fililn qiyama, ko a cikin wuta, sannan sai makomarsa ta kasance aljanna da izinin Allah maxaukaki.

Amma mushriki kuwa, shikam uqubarsa itace mafi girman uqubobi wacce itace fushin Allah (mai girma da xaukaka), da qiyayyarSa, da dauwama ta har abada acikin wutan Jahannama, da haramcin shiga Aljanna, da haramcin ganin Allah (mai girma

da xaukaka).

(Allah) Maxaukakin sarki Yace:

﴿إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ﴾ [المائدة: ٧٢].

Ma'ana:"Lallaine wanda yayi shirka ga Allah, haqiqa Allah Ya haramta Aljanna a gareshi, kuma makomassa itace Wuta, kuma babu wani mataimaki ga azzalumai. Q5ayata72.

Kuma Yace:

﴿كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ ﴿١٦﴾﴾

[المطففين: ١٥-١٦].

Ma'ana:"Ba hakaba! lallai Haqiqa su (kafurai) a wannan yinin ababen shamakancewane daga Ubangijinsu. (15) Sannan kuma lallaine su masu shiga Wutar Jahima ce. Q83ayata15 da 16.

Kuma Shi Allah (maxaukaki) baYa gafartawa gameda shirka, kuma baYa yin afuwa ga mushirikai, a'a saidaima, Ya wajabta azaba mai raxaxi dauwamammiya akansu idan suka mutu akan shirka basu tubaba kamar yadda Allah (maxaukaki) Yace:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَن يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ [النساء: ١١٦].

Ma'ana:"Lallaine Allah baYa gafarta ayi maSa shirka, kuma Yana gafarta abinda bai kai shirka ba, ga wanda Yaso, kuma wanda yayi shirka ga Allah haqiqa ya vace vata mai nisa. Q4ayata116.

Daga Abdullahi xan Mas'udu (Allah Ya qara masa yarda) yace:
Manzon Allah (S.A.W) yace:

«مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ نِدَاءً دَخَلَ النَّارَ وَقُلْتُ أَنَا مَنْ مَاتَ وَهُوَ لَا يَدْعُو لِلَّهِ نِدَاءً دَخَلَ الْجَنَّةَ» [رواه البخاري].

Ma'ana:"Duk wanda ya mutu alhali yana kiran wani (abin bauta a matsayin) kishiya ga Allah, zai shiga wuta. Nikuma (wato Abdullahi xan Mas'udu) nace: Duk wanda ya mutu alhali baya kiran wani (abin bauta a matsayin kishiya) ga Allah, zai shiga Aljanna. Bukhari ne ya ruwaitoshi.

Kuma ita shirka ma'anarta shine, ka bautawa wani tareda Allah koma bayanSa, wato ka sanyashi abokin tarayya ga Allah acikin bauta, to duk wanda ya bautawa wani tareda Allah, haqiqa ayyukansa sun rushe kuma ya kasance daga cikin masu asara. Allah (maxaukaki) Yace:

﴿وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِن أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٥﴾ بَلِ اللَّهُ فَاعْبُدْ وَكُن مِّنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٦﴾﴾
[الزمر: ٦٥-٦٦].

Ma'ana:" Kuma lallai haqiqa anyi wahayi zuwa gareka da kuma zuwaga waxanda ke gabaninka. (cewa) lallai idan kayi shirka, haqqa aikin ka zai rushe, kuma lallai zaka kasance daga masu asara. A'aha! Allah kaxai zaka bautawa, kuma ka kasance daga cikin masu godiya. Q39ayata65 da66.

Saboda haka yana daga mafi girman falala na tauhidi;

1- kuvuta daga uquban da Allah Ya tanadar domin mushirikai.

2- Kuma yana daga cikin falalan tauhidi, kasancewassa sharadin karvan ayyuka, saboda haka duk ayyukan musshiriki ba karvavvu bane, kuma dukkanin addinin da ba Musulunci ba, ba

karvavve bane, Allah (maxaukaki) Yace:

﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ﴾ [آل عمران: ٨٥].

Ma'ana:" Kuma duk wanda ya nemi wanin Musulunci ya zama addini (a gareshi) to baza'a karva daga gareshi ba. Q3ayata85. Kuma Yace:

﴿وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ [الأنعام: ٨٨].

Ma'ana:" Kuma da sunyi shirka, haqiqa da abinda suka kasance suna aikatawa ya rushe. Q6ayata88. Kuma Yace gameda kafirai:

﴿وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَّنْثُورًا﴾ [الفرقان: ٢٣].

Ma'ana:" Kuma Muka gabata zuwa ga abinda suka aikata na aiki, sai Muka sanyashi qura watsattsiya. Q25ayata23. Saboda haka aikin mushiriki vataccene maidajje kuma ba karvavve bane, domin Allah baYa karvan wani aiki daga mushiriki.

Shi kuma Mumini mai kaxaita Allah, ayyukansa karvavvune koda sun kasance kaxan, ba haka kawai bama, Allah zai ninninka masa shi ninkin ba ninkin.

3- Kuma yana daga cikin falalar tauhidi, abinda mumini mai kaxaita Allah yakeji a ransa na nutsuwa da kwanciyar hankali, dalili kuwa shine, saboda shi mai kaxaita Allah yana bautan Allah xayane mai ji mai gani masani mai iko mai jin qai mai tausayi, wanda a hannunSa dukkanin mulki yake, kuma mallakar amfani da cuta duk naSane, babu abin bautawa da gaskiya saiShi, saboda haka yake bauta maSa kuma yake dogaro daShi kuma yake fatan samun RahamarSa kuma yana tsoron azabarSa kuma yake bin yardanSa kuma yake jujjuyawa acikin falalarSa

da RahamarSa, saboda haka shi yana cikin nutsuwar zuciya saboda ambaton Allah, ya wadata da Allah, ya daukaka da Allah, ya dogara ga Allah, bazai ji tsoroba, bazai yi baqin ciki ba, bazai vataba kuma bazai taveba.

Amma shi mushiriki kuwa, yana bautan wanin Allah abinda bazai iya cutar dashi ko amfanar dashi ba, zuciyarsa na cikin ruxani gameda ababen da yake bautawa koma bayan Allah, alhali kuwa su (ababen da yake bautawa) gameda kiran da yakeyi musu gafalallune.

Allah (maxaukakin Sarki) Yace:

﴿أَرْبَابٌ مُّتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمْ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ [يوسف: ٣٩].

Ma'ana:"Shin ababen bauta mabambanta sune sukafi alheri kokuwa makaxaici mai tanqwasawa. Q12ayata39.

Kuma Allah (maxaukakin Sarki) Yace:

﴿ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَكِّسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ [الزمر: ٢٩].

Ma'ana:"Allah Ya buga misali da; wani mutum (bawa) a ckinsa akwi masu tarayya masu matsnancin jayayya, da wani mutum (bawa) dukkaninsa mallakar wani mutum ne. Shin zasu daidaita ga misali? Godiya ta tabbata ga Allah. A'a mafi yawansu basu sani ba. Q39ayata29.

Kuma Allah (maxaukaki) Yace:

﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَن لَّا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنِ دُعَائِهِمْ غَفِلُونَ ﴿٥٠﴾ وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ

﴿كٰفِرِيْنَ﴾ [الأحqاف: ٥-٦].

Ma'ana:"Kuma wanene mafi vata daga wanda ke kiran wanin Allah wanda bazai amsa masa ba, har ranar Qiyama, alhali (waxanda ake kiran) shagaltattune daga kiransu.

Kuma idan aka tara mutane, saisu zama maqiya agaresu, alhali sun kasance masu qi ga ibadarsu. Q46ayata5 da 6.

Kuma (maxaukaki) Yace:

﴿الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا وَلَمْ يَلْبِسُوْا اِيْمَانَهُمْ بِظُلْمٍ اُوْلٰئِكَ لَهُمُ الْاٰمَنُ وَهُمْ مُّهْتَدُوْنَ﴾ [الأنعام: ٨٢].

Ma'ana:" Waxanda sukayi imani kuma basu cakuxa imaninsu da zalunci ba, waxannan suna da aminci kuma sune shiryayyu. Q6ayata82.

Annabi (S.A.W) ya fassara "zalunci" acikin wannan ayar da (cewa shine) shirka, kuma ya kafa hujja da faxin Allah (maxawkaki):

﴿اِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيْمٌ﴾ [لقمان: ١٣].

Ma'ana:"Lallai shirka zalunci ne mai girma".

4- Kuma yana daga cikin falalolin tauhidi kasancewarsa shine mafi girman sababi na soyayyar Allah (maxaukaki) ga bawa, da abinda ke biye da ita na albarkoki masu yawa, daga ciki akwai: Gafarar zunubbai, yaye baqin ciki, ninninka kyawawan ayyuka, xaukakan darajoji, kariya daga sharrurruka da annoba, da maida kaidin abokan gaba, da yayewar quncin zuciya da matsanancin baqin ciki, da samun ni'ima da albarkoki da tunkuxar matsanancin azaba da uqubobi, da yantuwa daga bautar son zuciya da shexan, da bauta ga halittu, da xanxana daxin imani da

garxinsa, da tsrkin niyya, da kwaxaituwa zuwaga saduwa da Allah, da ficewa daga duffai zuwa haske, wato ya fita daga duhun shirka zuwa hasken tauhidi, daga qasqancin savon (Allah) zuwa xaukakan biyayya (gaAllah), daga duhun jahilci zuwa hasken ilimi, daga ximuwar shakku zuwa ga nutsuwa ta yaqini, kuma daga tafarkin vata zuwa tafarkin Allah madaidaici.

Fasali: Kuma Musulmai suna da fifiko a tsakaninsu gameda haqiqance tauhidi fifiko mai girma, duk sa'adda ikhlasin bwawa ga Allah (wato tsarkin niyyarsa cikin bautar Allah) ya kasance mafi yawa, to kasonsa acikin falalolin tauhidima yakan fi girma. Saboda haka sai ya samu kaso mai yawa acikin yardan Allah (mai girma da xaukaka) da jivintan al'amarinSa da falalarSa da rahamarSa da albarkokinSa da sakamakonSa mai girma a Duniya da Lahira.

Kuma kuvutar shi daga rinjayi da cutarwan Shexan ya ta'allaqane da gwargwadon tsarkin niyyarsa cikin bautar Allah, kamar yadda Allah (maxaukaki) Ya faxi cikin bayani game da rantsuwr da Shexan yayi cewa sai ya vatar da yayan Adamu:

﴿قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَا أُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٣٩﴾ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾ قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ ﴿٤١﴾ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَنٌ إِلَّا مَنْ آتَبَعَكَ مِنَ الْعَاوِينَ ﴿٤٢﴾﴾ [الحجر: ٣٩-٤٢].

Ma'ana:"Yace, "Ya ubangijina! Ina rantsuwa da vatarwan da kayi mini, lallai tabbas sai na qawata musu (varna) a bayan qasa, kuma lallai tabbas sai na vatar dasu baki xaya(39) Sai dai bayinka tsarkakakku (wato wadanda ka tsarkake daga shirka da riya) (40) Sai (Allah)Yace:" Wannan (wato ikhlasi) shine tafarki zuwa gareni madaidaici (41) Lallai bayiNa bakada iko akansu,

saidai wanda ya bika daga cikin vatattu (42). Q15 ayata39 zuwa ta 42.

Kuma (maxawkaki) Yace:

﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿٩٨﴾ إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَنٌ عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٩٩﴾ إِنَّمَا سُلْطَنُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ ﴿١٠٠﴾﴾ [النحل: ٩٨-١٠٠].

Ma'ana:"Sa'annan idan (za) ka karanta Alkur'ani, ka nemi tsarin Allah daga Shekan jefaffe (98).Lallaine shi bashida tasiri akan waxanda sukayi imani kuma (waxanda) ga Uban gijnsu suke dogaro (99). Abin sani kawai, qarfinsa yana (tasirine) akan waxanda suke jivintarsa, kuma waxanda suke su gameda shi masu shirkane (100). Q16 ayata98zuwa ta100.

Wanda ya kai martabar ihisani acikin tauhidi, ya tsarkake shi (tauhidin) daga gauraye na babban shirka da qaraminsa, kuma ya bautawa Allah tamkar yana ganinSa, to zai shiga Aljanna ba tareda hisabiba kuma batareda azababa, kuma zai samu wata daraja maxaukakiya a cikin Aljanna, muna roqon Allah falalarsa.

Darasina biyar: Bayani gameda ma'anar Addinin musulunci

Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾ [آل عمران: ١٩].

Ma'ana:"Lallai addini a wurin Allah shine Musulunci.
Q3ayata19.

Kuma Maxaukakin Sarki Yace:

﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ
الْخَاسِرِينَ﴾ [آل عمران: ٨٥].

Ma'ana:"Duk wanda ya nemi wanin (Addinin) Musulunci ya
zamo masa addini, to baza'a tava karva daga gareshiba, kuma shi
a ranar karshe yana cikin masu hasara. Q3ayata85.

Kuma maxaukakin Sarki Yace:

﴿فَاللَّهُكُمْ إِلَهٌُ وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْمُحِبِّينَ﴾ [الحج: ٣٤].

Ma'ana:"Kuma Abin bautanku abin bautane guda xaya,
saboda haka gareShi zaku miqa wuya, kuma kayi bushara ga
masu Qanqan da kai. Q22ayata34.

Kuma Maxaukakin Sarki Yace:

﴿وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ ءَأَسْلَمْتُمْ فَإِنْ أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْا وَإِنْ
تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ﴾ [آل عمران: ٢٠].

Ma'ana:" Kuma kace wa waxanda aka baiwa littafi da

Ummyai (waxanda basu iya karatu da rubutu ba) "shin kun sallama? To idan sun sallama haqika sun shiriya, kuma idan sun juya baya, to, kawai abinda ke kanka shine isarwa. Kuma Allah Mai ganine ga bayinSa. Q3ayata20.

Kuma Maxaukakin Sarki Yace:

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ﴾ [النساء: ١٢٥].

Ma'ana:"Kuma wanene yafi kyau ga addini samada wanda ya sallama fuskarsa ga Allah, alhali kuwa yana mai kyautatawa. Q4ayata125.

Kuma shi musulunci ma'anarsa shine, tsarkake addini ga Allah (Mai girma da xaukaka) da kuma xa'a ga Allah cikin abubuwa da Yayi umurni dasu da hukunce hukuncenSa.

Kuma shi (Musulunci) aqidane kuma shari'ace wanda ya ginu akan ingantaccen ilimi. Shari'a kuwa hukunce hukuncene wanda ya wajaba ga bawa ya aiwatar dasu.

Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَمَا أُمْرًا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ﴾ [البينة: ٥].

Ma'ana:"Kuma ba'a umurcesuba face su tsarkake addini ga Allah suna masu karkata zuwa ga gaskiya kuma su tsaida salla kuma su bada zakka. Wannan shine addinin waxanda suke kan hanyar qwarai. Q98ayata5.

Saboda haka bawa bazai zama musulmi ba har sai ya tara al'amura biyu:

Al'amarina farko: Tsarkake addini ga Allah (Mai girma da xaukaka) wato ya kaxaita Allah kuma ya nisanci shirka.

Al'amarina biyu: Shine sallamawa ga Allah (Maxaukakin Sarki) ta hanyar aiwatar da abubuwanda Yayi umurni dasu da nisantan abubuwanda Yayi hani.

Saboda haka duk wanda ya kaxaita Allah kuma ya sakankance gareShi ya bi umurninSa, to shi Musulmine.

Kuma da wannan ne zaka fahimci cewa lallai mushiriki ba musulmi bane, saboda bai tsarkake addini ga Allah (Mai girma da xaukakaba)

Kuma mai girman kai ga barin bautan Allah shima ba Musulmi bane, saboda shi kangarrene ba mai sallamawaba ga abubuwanda Allah (Mai girma da xaukaka) Yayi umurni dasu.

Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ
وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا ﴿١٧٢﴾ فَأَمَّا
الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ
وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنْكَفُوا وَاسْتَكْبَرُوا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ
مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٧٣﴾﴾ [النساء: ١٧٢-١٧٣].

Ma'ana: "Almasihu baya (tava) qyaman yazamo bawa ga Allah, kuma haka Mala'ikun nan makusanta. Kuma wanda yayi qyaman bautarSa kuma yayi girman kai, to da sannu (Allah) zai tarasu gareShi baki xaya (172) Sukam waxanda sukayi imani kuma suka yi ayyukan qwarai, to (Allah) zai cika musu ladaddakinsu kuma Ya qara musu daga falalarSa. Amma waxanda sukayi qyama kuma sukayi girman kai, to zai musu azaba mai raxaxi, kuma basu samun wani masoyi garesu ko

mataimaki koma bayan Allah (173) Q4ayata172-173.

Fasali: Kuma musulmai suna da fifiko a tsakaninsu gameda kyautatuwan musuluncinsu gwargwadon fifikon da ke tsakaninsu acikin sakankancewa da biyayya (ga Allah), saboda haka suna martabobine guda uku na addini waxanda Annabi (S.A.W) yayi bayaninsu kamar yadda yazo a cikin hadisin Jibril mai tsayinnan, sune:

Martaba ta farko: Musulunci.

Martaba ta biyu: Imani.

Martaba ta uku: Ihisani.

Kuma mafi falala cikin waxannan martabobin (shine) Ihisani, sannan Imani, sannan Musulunci.

Saboda haka dukkan mumini musulmine amma ba dukkan musulmine muminiba.

Kuma rukunna musulunci biyarne kamar yadda yazo acikin Bukhari da Muslim daga hadisin Abdullahi xan Umar (Allah Ya qara musu yarda) daga Annabi (S.A.W) cewa lallai yace:

«بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالْحَجِّ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ» [متفق عليه].

Ma'ana:" An gina Musulunci akan (gimshiqaine) guda biyar, shaidawa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah kuma Annabi Muhammadu Manzon Allahne, da tsaida salla da bada zakka da ziyartan xakin (Ka'aba) da azumtan watan ramadana"

Kuma Annabi (S.A.W) yace:

«رَأْسُ الْأَمْرِ الْإِسْلَامُ، وَعَمُودُهُ الصَّلَاةُ، وَذِرْوَةُ سَنَامِهِ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ

اللَّهُ». [رواه أحمد من حديث مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ].

Ma'ana:” Kan al'amarin shine Musulunci, gimshiqinsa kuwa shine salla, tsololuwar tozonsa kuma shine yin jihadi don xaukaka Kalmar Allah” Imamu Ahmad ne ya ruwaitoshi daga hadisin Mu'azu xan Jabal (Allah Ya qara masa yarda)

Fasali: Kuma muminai suna da fifiko a tsakaninsu game da imaninsu, domin wasunsu sunfi wasu yawan imani. Saboda shi imani gaskatawane da zuciya, da Magana da harce da aiki da gavvai, yana qaruwa kuma yana raguwa.

Duk sa'adda bawa ya kasance mai yawan gaskatawa, mafi kyawun Magana, da aiki, imaninsa zai kasance mafi girma.

Idan bawa ya aikata wani aikin savo sai wani (sashi na) imaninsa ya ragu. Amma idan ya tuba ya gyara sai Allah Ya karvi tubansa. Kuma Annabi (S.A.W) ya sifanta kammaluwar imani da faxinsa:

«مَنْ أَحَبَّ لِلَّهِ وَأَبْغَضَ لِلَّهِ وَأَعْطَى لِلَّهِ وَمَنَعَ لِلَّهِ فَقَدْ اسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ»
[رواه أبو داود وغيره من حديث أبي أمامة الباهلي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ].

Ma'ana:”Duk wanda yayi soyayya saboda Allah, kuma ya yi qiyayya saboda Allah kuma ya bayar saboda saboda Allah, ya hana saboda Allah, to haqiqua ya samu kamaluwar imani” Abu Dawuda da waninsane suka ruwaitoshi daga hadisin Abu Umama Albahili (Allah Ya qara masa yarda).

Kuma shi so don Allah ya fi faxi sama da so cikin son Allah. Saboda haka shi (so don Allah) ya qunshi qaunar duk abinda ake qauna saboda Allah (Mai girma da xaukaka) daga mutane da ayyuka da maganganu da halaye da manufofi da xabi'u da wurare da lokuta da sauransu.

Kuma hakananma bayarwa saboda Allah ya wuce ace shine kawai kyautar dukiya. A'a ya qunshi dukkanin abinda ake bayarwa na dukiya da martaba da ilimi da qoqari da lokaci, to hakananma hanawa.

Saboda haka duk wanda qanarsa ta kasance saboda Allah, qiyayyarsa saboda Allah, bayarwansa saboda Allah, hanawarsa saboda Allah, to shi muminine mai cikakken imani, muna roqon Allah falalarSa.

Fasali: rukunnan imani guda shidane, Annabi (S.A.W) yayi bayanin su acikin faxinsa:

«الْإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ».

Ma'ana:"Imani shine kayi imani da Allah, da Mala'ikunSa da LittattafanSa da ManzanninSa da ranar karshe, kuma kayi imani da qaddara ta alheri da ta sharri"

Kuma waxannan rukunnan ya wajaba ga kowani Musulmi yayi imani dasu, duk ko wanda ya kafirce da rukuni xaya daga cikinsu, to shi kafirine ba musulmi ba.

Kuma shi imani yanada rassa da suke rarrabuwa daga waxannan rukunnan kamar yadda rassan (bishiya) ke rarrabuwa daga bishiyar. Saboda haka gwargwadon riqon bawa ga xabi'un imani da ayyukansa, gwargwadon yawan imaninsa.

Daga Abuhuraira (Allah Ya qara masa yarda) yace; lallai Annabi (S.A.W)yace:

«الْإِيمَانُ بَضْعٌ وَسَبْعُونَ أَوْ بَضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ» [صحيح مسلم].

Ma'ana:"Imani (yanada) rassa saba'in da wani abu, mafi falala daga cikinsu, shine faxin La'ilaha-illa-llahu, mafi qanqantan cikinsu kuma shine kawarda abu mai cutarwa daga kan hanya, kunyama wani reshene daga (rassan) imani" Imamu Muslimne ya ruwaitoshi.

Saboda haka su rassan imani sune xabi'unsu da sassansa, kuma daga cikinsu akwai aikin zuciya, da furucin baka, da aikin gavvai. Haqiqa Annabi (S.A.W) ya buga misali xaya ga kowane daga cikinsu. Faxin La'ilaha-illa-llahu furcine na harce, kawar da abu mai cutarwa daga hanya aikine na gavvai, kunya kuwa aikine na zuciya.

Yana yiwuwa bawa ya haxa rassa daga rassan imani da (wasu) rassa daga rassan munafurci, Saboda haka sai ya kasance akwai wasu xabi'u na munafurci a taredashi har sai ya rabu dasu, kamar yadda Annabi (S.A.W) yace:

«أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ التَّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا: إِذَا أُوتِيَ خَانَ، وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبًا، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ». [متفق عليه].

Ma'ana:" Xabi'u guda huxu duk wanda suka kasance taredashi, ya kasance cikakken munafuki. Duk wanda kuma yakeda wani sashi daga cikinsu, to yana da wata xabi'a ta munafurci ataredashi har sai ya barta. Idan aka amince dashi sai yayi ha'inci, idan yayi zance sai yayi qarya, idan akayi yarjejeniya dashi sai yayi yaudara, idan kuma akayi husuma dashi sai yayi fajirci. Bukhari da Muslimne suka ruwaitoshi.

Fasali: Shi Ihsani Annabi (S.A.W) yayi bayaninsa da faxinsa:

«الإِحْسَانُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ».

Ma'ana: "Ihisani (wato kyautatawa) shine; ka bautawa Allah kamar kana ganinSa, duk da cewa kai baka ganinSa, to fa Shi Yana ganinka.

Haqiqa Allah (Maxaukakin Sarki) Ya haliccemune domin Ya jarrabemu, wanene daga cikinmu zaifi kyautata ayyuka? Kamar yadda Maxaukakin Sarki Yace:

﴿وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾ [هود: ٧].

Ma'ana: "Shine wanda ya halicci sammai da qasa cikin kwanaki shida alhali al'arshinSa ya kasance a kan ruwa domin Ya jarrabeku, wai shin wanene yafi kyawun aiki?" Q11ayata7. Kuma maxaukakin Sarki Yace:

﴿الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَفُورُ﴾ [الملك: ٢].

Ma'ana: "Shine wanda Ya halicci mutuwa da rayuwa domin Ya jarrabeku wanene daga cikinku zaifi kyautatawa cikin aiki?" Q67ayata2.

Fudailu bin Iyad yace: (abin nufi da) kyakkyawan aiki shine wanda ikhilasi yafi yawa acikinsa kuma wanda yafi zama daidai, shi aiki baya zama mai kyau har sai anyishi saboda Allah (Maxaukakin Sarki) kuma daidai bisa sunnar Manzon Allah (S.A.W).

Kuma bin tafarkin Annabi (S.A.W) yana kuvutarda bawa daga wuce iyaka da sakaci.

Da wannanne zaka san cewa, daga cikin abubuwa masu

---

warware ihisani, akwai, shirka, bidi'a, wuce gonada iri da sakaci Saboda haka shi mushiriki mai munanawane ba mai kyautatawaba, hakananma xan bidi'a da mai wuce iyaka da mai sakaci.

Kuma ihisani darajojine guda biyu:

Ihisani na wajibi, wanda shine, yin ayyukan bauta na wajibi bisa tsarkin niyya ga Allah kuma bisa karantarwan Annabi (S.A.W) ba tareda wuce iyakaba kuma ba tareda sakaciba.

Ihisnin mustahabbi kuwa shine; neman kusancin Allah ta hanyar aikata ayyukan nafilfilu da cikata ayyukan ibada mustahabbai da ladubbansu, da tsantseni daga abubuwa masu shubuha da makarukai, wato (bawa) ya bautawa Allah kamar yana ganin Sa sai yayi qoqari cikin aikata ayyukan ibada akan mafi kyawun tsarinta gwargwadon iyawarsa. Kada ya dorawa kansa abinda bazai iyaba, kuma kada yayi sakaci ya bar abinda yake iyawa na ibadar da zata kusantardashi ga Allah (Maxaukakin Sarki)

Kuma ihisani yakan kasance acikin kowace ibada ne gwargwadon yanayinta, qarfin ikhlasi da kyakkyawan koyi da shiriyar Annabi (S.A.W) acikin wannan ibadar shine mai gamewa ga (tabbatar da hakan).

Saboda haka ihisani acikin alwala yana kasancewane ta hanyar kyautata alwalar da kammala farillaita da ladubbanta da rashin wuce iyakan da aka shar'anta wankewa.

Ihisani acikin salla kuma yana kasancewane ta hanyar tsaida ita a farkon lokacinta tareda khushu'i da nutsuwa da halartowar zuciya, kuma ya sallaceta irin sallar mai bankwana (da duniya) wato saiya cikata farillanta da sunnoninta tamkar yana ganin

Allah (Maxaukakin Sarki).

Ihisani acikin zakka da sadaka kuma shine ya bayarda abinda zaiyi sadakan dashi alhali yana mai neman kusancin Allah (Maxaukakin Sarki) kuma yana mai tsammain rahamarSa yana mai tsoron azabarSa, baya nufin samun wani sakamako ko godiya daga wanda ya bawa sadakan, kuma baya biyarda gori ko cutarwa bayan sadakarsa, kuma yana iya qoqarinsa na ganin cewa ya fitarda abu mai kyau daga dukiyarsa, saboda haka baya fitarwa daga mummunanta wanda rai yake qyama kuma baya jinkirin fitarda zakkarsa kuma baya tsanantawa ga mabuqaci awurin karvan zakkar, kuma baya masa xagawa kuma baya yayata sadakarsa kuma baya yin sadaka don agani ayaba.

To hakanan sauran ayyukan ibada da mu'amala, (suma) ya kamata bawa yayi qoqarin kyautatawa acikinsu gwargwadon iyawarsa kuma ya bi shiriyar Annabi (S.A.W) acikin su.

Duk wanda yayi qoqarin yaga ya kyautata kuma yayi kwaxayin hakan ya kuma roqi taimakon Allah (Maxaukakin Sarki) akai, to ana masa fatan samun dacewa da yin ihisani. Abu-Ddarda'i (Allah Ya qara masa yarda) yace: shi ilimi ana samunsane kawai ta hanyar neman sani, haquri ma ana samunsane ta hanyar qoqari da danne zuciya, kuma duk wanda ya qoqarta wurin neman alkhairi, za'a bashi, wanda kuma yayi qoqarin kiyaye sharri, za'a kareshi daga gareshi.

Kuma qofofin ihisani suna da yawa. Yazo acikin sahihu Muslim daga hadisin Shaddad xan Ausu xan Thabit (Allah Ya qara musu yarda) daga Annabi (S.A.W) yace:

«إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ؛ فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ، وَإِذَا

ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَةَ، وَلِيُحَدِّدْ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ وَلِيُرِيحَ ذَبِيحَتَهُ» [صحيح مسلم].

Ma'ana:"Lallai Allah Ya rubuta ihisani akan komai, saboda haka idan zaku yi kisa sai ku kyautata kisan, kuma idan zaku yi yanka ku kyautata yankan, xayanku ya wasa wuqarsa kuma ya hutarda abin yankarsa"

Kenan ihisani an rubutashi akan komai da komai. Kuma kyautatawa cikin komai ya danganceshi. Haqiqa Annabi (S.A.W) anan yayi bayanin kyautatawa acikin yanka. Saboda haka duk wanda ya savawa shiriyarsa bai wasa wuqarsaba kuma bai hutarda abin yankarsaba toshi baiyi ihisaniba acikin yankarsa.

Wannan yana bayyana muhimmancin fahimtar addini, domin dashine mai neman kyautatawa zai san shiriyar Annabi (S.A.W) acikin ayyukan ibada da mu'amaloli, saiya san shiriyarsa acikin alwala da salla da zakka da azumi da hajji da jihadi da kasuwanci da abinci da abinsha da bacci da aure da zamantakewa da nagartattun ayyuka da sada zumunci da zamantakewa da mutane mabambanta. To hakananma sauran al'amura.

Kuma bawa bazai kaiga martaban ihisaniba face da taimakon Allah da datarwanSa, shiyasa aka shar'antawa bawa ya riqa roqon Allah a bayan kowace salla da (wannan addu'ar):

«اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ» [سنن أبي داود].

Ma'ana:"Ya Allah, Ka taimakeni akan ambatonKa da gode maKa da kyautata ibadarKa".

Darasi na shida: Bayani gameda ma'anar ibada

Darasi na shida: Bayani gameda ma'anar ibada.

Ma'anar Kalmar ibada a harshen larabci shine; qanqan da kai da tawalu'u da jawuwa (wato bin umurnin Allah sau da qafa).

Kuma dukkanin aikin da za'ayi domin neman kusanci ga abin bauta, to shine ibada.

Saboda haka ibada a mahanga ta shari'a sunace gamammiya da ta qunshi dukkanin abinda Allah Yakeso kuma Ya yarda dashi daga maganganu da ayyuka na sarari dana boye.

Kuma ibada takan kasance da zuciya da harshe da gavnai, hakika Allah (maxaukaki) Yayi umurni da tsarkake bauta gareShi Shi kaxai batareda sanya maSa abokin tarayya ba.

Allah(maxaukaki) Yace:

﴿هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ۗ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿٦٥﴾﴾ [المؤمن: ٦٥].

Ma'ana:" Shine Rayayye babu wani abin bautawa da gaskiya sai Shi, ku kirayeShi alhali kuna masu tsarkake Addini gareShi. Godiya ta tabbata ga Allah Ubangijin talikai. Q40: ayata65.

Kuma (Maxaukakin sarki) Yace:

﴿قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ﴿١١﴾﴾ [الزمر: ١١].

Ma'ana:" Kace (musu ya Muhammad) "Lallai ni an umurceni

da in bautawa Allah alhali ina mai tsarkake bauta gareShi" Q39: ayata11.

Kuma Allah Yayi umurni da bin ManzonSa (S.A.W) da aiwatar da bauta akan shiriyarsa wacce ya bayyana garemu. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١١﴾﴾

[النحل: ٤٤].

Ma'ana:" Kuma Mun saukar maka da Ambato (wato Alqur'ni) domin kabayyana wa mutane abinda akasaukar zuwa garesu.Q16: ayata44. Kuma Yace:

﴿وَمَا آتَاكُمْ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ [الحشر: ٧].

Ma'ana:"Duk abinda Manzon (Allah) yazo muku dashi to ku karva, kuma duk abinda ya haneku, to ku hanu" Q59: ayata7.

Kuma Shi Allah baYa karvan wata ibada daga wurin wani har sai ta cika waxannan sharuxxa guda biyu; Iklasi (wato yi domin Allah), da koyi da Manzon Allah (.S.A.W))

Bawa bazai zama Musulmi ba har sai ya tsarkake addininsa ga Allah (Maxaukakin Sarki) kuma yayi koyi da Manzon Allah (S.A.W)

Saboda haka duk wanda yayi ibada bisa ikhlasi ga Allah (Maxaukakin Sarki) kuma daidai bisa koyarwan Manzon Allah (S.A.W) to wannar itace bauta ingantacciya kuma shine aiki mai kyau.

Kuma haqiqa Allah (Maxaukakin Sarki) acikin littafinSa mai karimci Ya bayyana mana cewa lallai Ya halicemu ne don wata manufa mai girma wacce itace bautanSa Shi kaxai batareda

sanya maSa abokin tarayya ba Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ [الذاريات: ٥٦].

Ma'ana:"Kuma ban halicci Aljani da Mutun ba face don su bauta miNi. Q51: ayata56. Kuma Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ﴾ [البينة: ٥].

Ma'ana:"Kuma ba'a umurcesu da komaiba face dasu bautawa Allah, suna masu tsarkake addini gareShi, masu karkata zuwaga Addinin gaskiya, kuma su tsaida sallah kuma su bayarda zakka, kuma wannan shine Addinin (mabiya tafarkin) kwari. Q98ayata5.

Saboda haka wanda ya nisanci shirka ya kuma tsarkake ibada ga Allah (Maxaukakin Sarki) kuma ya bi Manzon Allah (S.A.W) to shine Musulmi wanda aka yiwa alqawarin shiga Aljanna da kuvuta daga (shiga) Wuta.

Duk wanda ya aiwatar da bauta na wajibi, wato ya bi umurni cikin abinda Allah Ya wajabta, ya kuma nisanci abinda Allah Ya haramta, to (wannan) yana cikin bayin Allah masu taqawa mumina, waxanda Allah Ya rubuta musu aminci daga azaba, kuma Yayi musu alqawarin falala mai girma anan Duniya da ranan qarshe.

Duk kuma wanda ya kammala (ayyukan) ibada na wajibi da na mustahabbi ya kuma nisanci abubuwa aka haramta da waxanda aka karhanta, wato ya bautawa Allah tamkar yana ganinSa, to (wannan) yana cikin bayin Allah muhsinai waxanda

---

Allah Yayiwa alqawarin darajoji maxaukaka agidan Aljanna.

Kuma da wannanne zaka fahimci cewa abinda ke cikin bautar bawa ga ubangijinsa (Mai girma da xaukaka) (abubuwane dake bisa) darajoji guda uku.

Daraja ta farko: Babbar shirka, itace bautan wanin Allah (Mai girma da xaukaka). Duk wanda ya aiwatar da wani nau'i na bauta ga wanin Allah (Mai girma da xaukaka) to shi mushurikine, kafiri. Allah bazai karvi ayyukan farilla ba hakama ta nafila daga gareshi. Kamar waxanda suke bautar gumaka da waliyyai da bishiyoyi da duwatsu. Kuma suke yin yanka dominsu kuma suke roqonsu biyan buqatu da tunkuxe bala'o'i.

To waxannan kafiraine mushurikai, waxanda suka yi ridda daga addinin Musulunci. Duk wanda ya mutu a cikinsu batareda ya tubaba, zai dauwama acikin Wutar Jahannama, Allah Ya tsaremu.

Daraja ta biyu: Qaramar shirka, daga cikin (misalanta akwai) riya, da sum'a (wato yin aiki domin nuna bajinta ko neman yabo) sai bawa ya kyautata aikinsa na bauta sallah da sadaka da waninsu domin mutane su yabeshi akai. Duk wanda ya aikata haka to shi ba mai ikhlasi bane ga Allah cikin ibada irin ikhilasinda ke tseratarwa daga azaba. Shi (wannan) duk da cewa bai bautawa wanin Allah ba bisa haqiqa, saidai kasancewarsa ya nemi yabo daga mutane da nuna bajinta da burgewa, to ya nemi ladane daga wurin wanin Allah (Mai girma da xaukaka) (da wannan) shi mushurikine (amma) karamar shirka wacce ta rusa wannan ibadar (da aka aiwatar bisa wannan manufar). Haqiqa Annabi (S.A.W) ya faxi cikin abinda yaruwaito daga Ubangijinsa (Mai girma da xaukaka) cewa lallai Yace:

«أنا أغنى الشركاء عن الشرك، من عمل عملاً أشرك فيه معي غيري تركته وشركه» [رواه مسلم من حديث أبي هريرة رضي الله عنه].

Ma'ana: "Nine mafi wadatuwa daga shirka cikin waxanda akeyiwa tarayya, duk wanda yayi wani aiki ya haxaNi da waniNa acikinsa, to Na barshi da shirkansa" Musulim ne ya ruwaito shi daga hadisin Abu huraira (Allah Ya qara masa yarda).

Kuma yana daga cikin (misalan) qaramar shirka zuciyar bawa ta ta'allaqa da Duniya har Duniya ta zama itace mafi girman damuwarsa don haka sai yayi wasa da wajibai asanadinta ya kuma aikata ayyukan haramun, saboda haka sai bautar Duniya ta kasance acikin zuciyarsa. Haqiqa Annabi (S.A.W) yace:

«تَعَسَ عَبْدُ الدِّينَارِ وَعَبْدُ الدَّرْهَمِ وَعَبْدُ الحَمِيصَةِ إِنْ أُعْطِيَ رِضِي وَإِنْ لَمْ يُعْطَ سَخِطَ تَعَسَ وَأَنْتَكَسَ، وَإِذَا شَيْئَكَ فَلَا أَنْتَقَشَ». [رواه البخاري من حديث أبي هريرة رضي الله عنه].

Ma'ana: "Bawan Duniya ya tave, bawan dirhami (wato kudi) ya tave, bawan sutura ya tave, idan aka bashi sai ya yarda, inko ba'a bashiba sai ya yi fushi, ya tave kuma ya rigingina kuma idan ya taka qaya kada ya samu ikon cirewa" Bukharine ya ruwaitoshi daga hadisin Abu huraira (Allah Ya qara masa yarda).

Wannan addu'ace Annabi (S.A.W) ya keyi akansa da tavewa da jirkicewar al'amura, duk sa'adda ya tashi daga wata faxuwa sai ya sake komawa wata, kuma iadan wata masifa ta sameshi bai iya sanin mafita daga cikinta. Kuma sababin wannan shine bautan Duniya da gafala daga Allah (Mai girma da xaukaka).

Annabi (S.A.W) ya riga ya bayyana qa'idar gane haka inda

yace:

﴿إِذَا أُعْطِيَ مِنْهَا رَضِيَ وَإِنْ لَمْ يُعْطَ سَخِطَ﴾.

Ma'ana:"Idan aka bashi sai ya yarda, idan kuma ba'a bashi ba, sai yayi fushi.

Idan burin bawa ya kasance shine Duniya in aka bashi ya yarda inkuma aka hanashi ya doge cikin fushi gameda hukuncin Allah da qaddaranSa yana mai mita gameda shi, zuciyarsa bata kasance amintacciyaba gameda Allah (Maxaukakin Sarki) wannan shine sha'anin munafukai. Kamar yadda Allah Ya fahi gamedasu:

﴿وَمِنْهُمْ مَّنْ يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطُوا

مِنْهَا إِذَا هُمْ يَسْخَطُونَ ﴿٥٨﴾ [التوبة: ٥٨].

Ma'ana:"Kuma daga cikinsu akwai wanda ke zunxenka a sha'anin sadaka, idan anbasu daga cikinta sai su yarda, idan kuma ba'a basu daga cikinta ba sai su xaura yin fushi." Q9: ayata58. Wato su yardarsu don wanin Allah sukeyi fushinsuma don wanin Allah ne.

Duk wanda halinsa ya kasance haka to shi ba mai tsarkake bauta ga Allah (Maxaukakin Sarki) bane, a'a acikin zuciyarsa akwai bauta ga wanin Allah (Mai girma da xaukaka), wannan ana iya ganin tasirinsa daga wanda zuciyarsa ta ta'allaqa ga dukiya, ko shugabanci, ko wani wanda yake qauna har sai ya kaiga sabawa Allah a sanadinsa, saboda haka sai a samu bauta a cikin zuciyarsa ga wannan abin da yake qauna kuma zuciyarsa ta ta'allaqa dashi sai kaga harma yana iya savawa Allah a sanadinsa, duk wanda ya rataya zuciyarsa da wani abu koma bayan Allah (Maxaukakin Sarki) sai an azabtaddashi dawannan

abun.

Daraja ta uku: Aikata savo, wannan yana nufin aikata wasu haramtattun abubuwa ko kuma sakaci cikin wasu wajibai. Duk asa'adda bawa ya savawa ubangijinsa wannan zai zama tawaya acikin bautarsa ga Allah (Maxaukakin Sarki).

Mafi kamala cikin bayi gameda bauta ga Allah (Maxaukakin Sarki), shine wanda yafi tabbata akan bin umurnin Allah (Mai girma da xaukaka).

Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٣﴾ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾﴾

[الأحقاف: ١٣-١٤].

Ma'ana:" Lallaine waxanda sukace Allah Shine Ubangijinmu sannan kuma suka doge (akan haka) to (waxannan) basu da wani tsoro kuma bazasuyi baqin cikiba (13) Waxannan sune ma'abuta Aljanna suna masu dauwama acikinta, sakamakone gameda abinda suka kasance suna aikatawa (14). Q46 ayata13da14. Kuma Allah (Maxawkakin Sarki) Yace:

﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٣٠﴾ نَحْنُ أَوْلِيَآؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهَى أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ ﴿٣١﴾ نَزُلًا مِّنْ غَفُورٍ رَّحِيمٍ ﴿٣٢﴾ وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّن دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٣﴾﴾ [فصلت: ٣٠-٣٣].

Ma'ana:"Lallaine waxanda sukace Ubangijinmu Shine Allah

kuma suka doge akan haka, mala'iku na sassauka akansu (ayayin cikan ajalinsu) sunace musu kada kuji tsoro kuma kada kuyi baqin ciki, kuma kuyi bushara da Aljannar da kuka kasance ana muku alqawarinta (30) Mune majivintanku a rayuwar duniya da lahira, kuma kuna da duk abinda rayukanku ke shi'awa kuma kunada duk abinda kuka buqaci (akawo) muku (31) Wata liyaface daga Mai gafara Mai jinqai (32) Kuma wanene mafi kyau ga Magana fiyeda wanda yayi kira zuwaga Allah kuma yace lallai ni Musulmine (33). Q41ayata 30-33.

Bautar zuci ta ginune akan abubuwa uku masu girma, sune: soyayya, tsoro da *raja'i* (wato tsammanin rahama).

Kuma ya wajaba ga bawa ya tasrkake niyya kan waxannan manya manyan ayyukan na bautan ga Allah (Maxaukakin Sarki)

Saboda haka sai yaso Allah (Maxaukakin Sarki) da mafi girman soyayya, kuma kada yayi maSa tarayya da wani daga halittunSa acikin wannan soyayyar mai girma, kamar yadda Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾ [البقرة: ١٦٥].

Ma'ana:"Waxanda sukayi imani sune mafiya tsananin soyayya ga Allah. Q2:ayata165.

Kuma yaji tsoron fushin Allah da uqubarSa domin ya faxaka daga aikata savo saboda tsoronsa ga Allah (Maxaukakin Sarki).

Kuma yayi fatan samun Rahamar Allah da gafararSa da FalalarSa da kyautatawarSa.

Duk wanda ya kasance hakannan to lallai kada ya fidda tsammani daga Rahamar Allah kuma kada ya aminta daga makircin Allah, a'a shidai zai tabbatane yana mai haxawa

atsakanin tsammanin Rahama da tsoron azaba, kamar yadda Allah (Maxaukakin Sarki) Yayi umurni ga bayinSa cikin faxinSa:

﴿وَأَدْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ﴾

[الأعراف: ٥٦].

Ma'ana:" Kuma ku kirayeShi kuna masu tsoron (azabarSa) kuma masu fatan (RahamarSa), lallai rahamar Allah kusa take ga masu kyautatawa. Q7ayata56.

Saboda haka addu'a anan ta qunshi addu'a ta neman biyan buqata da addu'a ta ibada.

Soyayyar bawa ga UbangijinSa (Maxaukakin Sarki) tana tunkuxashi izuwa ga kusantarSa da kuma qaunar saduwa daShi da samun nutsuwa ta hanyar ambatonSa, saboda haka sai ta sanyashi yariqa son abinda Allah Yake so da qin abinda Allah Yakeqi, da haka sai ya haqiqance bauta ta vangaren wala'i da bara'i (qaunar mai qaunar Allah da qyamar maqiyin Allah) saboda gaskiyarsa cikin soyayyaga Allah (Maxaukakin Sarki).

Tsoronsa ga Allah kuma zai hanashi aikata ayyukan haram da barin wajibai, sai ya kasance daga cikin bayin Allah masu taqawa waxanda tsoron Allah (Maxaukakin Sarki) ya sa su suka nisanci abubuwa ke haifadda fushinSa (wato Allah) da uqubarSa.

Fatan samun Rahamar Allah kuma zai qarfafa masa gwiwa wurin aikata ayyukan qwarai saboda abinda yake tsammanin samu na sakamako mai girma da albarka da yardan Allah (Mai

girma da xaukaka) ga masu yimaSa da'a.

Darasina bakwai: Ma'anar kafircewa xagutu

Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ
وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ
عَلِيمٌ﴾ [البقرة: ٢٥٦].

Ma'ana:"Babu tilastawa a cikin Addini. Haqiqa shiriya ta bayyana daga vata, saboda haka wanda ya kafircewa xagutu kuma yayi imani da Allah, to haqiqa yayi riqo da igiya amintacciya wacce babu yankewa agareta. Kuma Allah Mai jine masani. Q2ayata256. Kuma Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾

[النحل: ٣٦].

Ma'ana:"Kuma lallaine haqiqa Mun aika Manzo cikin kowace al'umma (yana cewa) "ku bautawa Allah kuma ku nisanci xagutu. Q16ayata36. Kuma Allah(Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَن يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ﴾

[الزمر: ١٧].

Ma'ana:" Kuma waxanda suka nisanci xagutu ga barin bauta musu kuma suka koma ga Allah suna da bushara. Q39:ayata17.

Saboda haka nisantan bautar xagutu da tsarkake bauta ga Allah (Maxaukakin Sarki) Shi kaxai babu abokin tarayya

gareShi, shine ma'anan tauhidi.

Kuma mutum bazai kasance musulmi mai kaxaita (Allah) ba har sai ya kafircewa xagutu.

Shi xagutu shine duk wani abu da ake bautawa koma bayan Allah (Maxaukakin Sarki), sawa'un an bauta masa ne ta hanyar roqonsa da neman taimakonsa da dogaro gareshi da yin yanka domin bauta gareshi da yin bakance dominsa, kokuwa (an bauta masane) ta hanyar biyayya agareshi cikin halatta haram da haramta halal ko kuma da xaukaka hukunci zuwa gareshi tareda yarda da hukuncinsa.

Ibnu Jarir (Allah Yayi masa Rahama) yace:" Ingantacciyar Magana gameda ma'anar xagutu agareni itace; cewa shi xagutu shine duk wani ma'abucin xagawa ga Allah, sai aka bauta masa koma bayanSa kodai bisa tilastawa daga gareshi ga wanda ya bauta masa, hakanan wannan abin bautan ya kasance mutum ne ko kuma shexani ko wani abu ko gunki kai koma menene ya kasance.

Saboda haka xagutu sihne: abinda ya kai wata makura mai girma cikin xagawa sai ya yawaita kange (mutane) daga hanyar Allah kuma ya vatar (dasu) vatarwa mai girma.

Kuma xagutan da ake bautawa koma bayan Allah (Maxaukakin Sarki) suna da yawa, amma mafi shaharan xagutai waxanda sukafi yawan xagawa da kangiya daga tafarkin Allah guda uku ne: Shexan jefaffe, gumakan da ake bautawa koma bayan Allah da wanda ke hukunci bada abinda Allah Ya saukarba.

Sinfi na farko: Shexan jefaffe; shine tushen duk wata shirka da xagawa, kai ba wannan kawai bama, duk bauta ga wanin Allah

musu buri kuma lallaine saina umurcesu kuma lallaine sai sun kakkatse kunnuwan dabbobi, kuma lallaine zan umurcesu saisun canza halittar Allah. Kuma wanda ya riqi shexan majivinci koma bayan Allah, haqiqa yayi hasara hasara bayyananniya (119) Yana yi musu alqawari kuma yana sa musu buri, kuma Shexan baya yimusu wa'adi da komai face ruxi (120). Waxannan matattararsu itace Jahannama, kuma basu samun makarkata daga gareta (121). Q4ayaata116-121.

Kuma haqiqa Allah Ya sanya daga cikin uqubar wanda ya kauda kai daga ambatonSa shine cin nasarar Shexan akansu. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَمَنْ يَعِشْ عَنِ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقِيضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ﴿٣٦﴾ وَإِنَّهُمْ لَيُصُدُّوهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ ﴿٣٧﴾ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَلَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ ﴿٣٨﴾ وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ الْيَوْمَ إِذ ظَلَمْتُمْ أَنكُم فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٣٩﴾﴾ [الزخرف: ٣٦-٣٩].

Ma'ana: Kuma wanda ya rayu ga barin ambaton mai Rahama, zaMu sanya masa wani Shexani yakasance abokinsa na dindindin.(36) Kuma lallai su haqiqa suna kangesu daga tafarkin (Allah) alhali su suna zaton cewa suna kan shiriya. (37) Har sai (wanda shexan ya zama abokinsa) ya zo maNa (wato ya mutu) sai yace; kaicon, inama atsakanina da kai akwai nisan dake tsakanin mafitan rana da mafaxanta, tir da kai a matsayin aboki. (38) Kuma (wannan maganar) bazata amfanekuba ayau yayinda kuka kasance masu zaluntar (kansu) lallai ku masu tarewane acikin azaba (39) Q43ayata 36-39.

Kuma nisantan wannan xagutu zai kasancene ta hanyan

neman tsarin Allah daga (saharrin) xagutun da kiyayewa gameda kaidinsa da barin bibiyan matakansa, domin shi maqiyine mai vatarwa mabayyani. Allah (Maxawkaikin Sarki) Yace:

﴿كُتِبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مَن تَوَلَّاهُ فَأَنَّهُ يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿٤﴾﴾

[الحج: ٤].

Ma'ana:" An wajaɓta masa cewa lallai wanda ya jivinceshi to lallaine zai vatar dashi kuma ya shiryar dashi zuwaga azaba mai tsananin kuna. Q22ayata4.

Jivintan Shexan yakan kasancene ta hanyar bibiyan hanyoyinsa da kuma gaskata alqawarinsa da sa tsammani cikin burace buracensa, da aikata abinda yake qawatawa na ayyukan savo, da kawar da kai daga shiriyar Allah (Maxaukakin Sarki). Saboda haka, duk wanda ya aikata wannan haqiqua ya jivinci Shexan.

Kuma Shexan yakan halartowa xan Adam acikin komai daga lamurransa. Kamar yadda ya inganta daga Annabi (S.A.W) a cikin sahihu Muslim daga hadisin Jabir dan Abdullahi Allah Ya kara musu yarda.

Kuma haqiqance neman tsari daga sharrin Shexan yana kasancewane ta hanyar komawa ga Allah (Maxaukakin Sarki) komawa ta gaskiya, da bin shiriyar Allah wanda ke bada kariya daga sharrin Shexan da shirkansa.

Kuma daga cikin abubuwa Allah Ya shiryar da mu zuwa gareshi domin Ya bamu kariya daga sharrin Shexan shine; yawan maimaita neman tsarin Allah (Maxaukakin Sarki) daga (sharrin) sa (wato shexan), da imani da Allah da dogaro gareShi da tsarkake niyya da yawan ambaton Allah da addu'o'in neman

tsari shar'antattu.

Kuma Allah Ya gargaxemu gameda bin hanyoyin Shexan da aikata abubuwa da Shexan ke samun galaba (akan mutane) dasu daga kishiyoyin abubuwa aka ambata xazu. Saboda haka raunin imani da raunin tawakkali da ikhlasi, da gafala daga barin Ambaton Allah (Maxaukakin Sarki) da sakaci gameda addu'oin neman tsari shar'antattu, duk waxannan sabubbane na galaban Shexan akan Mutum.

Hakanan abinda Shexan ke samun mashiga nayin galaba akan Mutum dasu, kamar; matsanancin fushi, matsanancin farin ciki, da tsunduma cikin abubuwan shi'awa, da fita daga cikin jama'an (Musulmi) da haxinkai musamman ma a halin tafiya, da yaxa zance a tsakanin Mutane, da kaxaicin Mutum na miji da mace (wacce ba muharramarsaba), da mummunan zato da shiga wurare masu shubuha.

Kuma an shr'anta yin bisimilla cikin kowane sha'ani daga sha'anonin Mutum domin samun albarka da kariya daga kaidin Shexan. Sai bawa yayi bisimilla idan zai ci abinci, idan zai sha abinsha, idan zai shiga masauki, idan zai fita daga gareshi, idan ya wayi gari, idan ya yammaita idan zai hau abin hawa, idan zaiyi jima'i, idan zai shiga banxaki da kuma idan yayi nufin bacci.

Kuma yazo acikin sahihu Muslim daga hadisin Abu Sa'idin Alkhudri (Allah Ya qaramasa yarda) yace lallai Annabi (S.A.W) yace:

«إِذَا تَنَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَكْظِمْ مَا اسْتَطَاعَ؛ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ فِيهِ».

Ma'ana: "Idan xayanku zaiyi hamma, to ya kame gwar gwadon iyawarsa domin lallai Shexan yana shiga cikin bakinsa".

A wata riwayar a wurin Ahamd da Abdurrazzaq yace:

﴿إِذَا تَنَاءَبَ أَحَدُكُمْ، فَلْيَضَعْ يَدَهُ عَلَىٰ فِيهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ مَعَ التَّثَاؤُبِ﴾.

Ma'ana: "Idan xayanku zaiyi hamma, to ya xora hannunsa akan bakinsa, domin lallai shexani yakan shiga".

Duk wanda ya bi abinda Allah Ya shiryar zuwa gareshi na shiriya, zai kasance acikin kariya da aminci, wanda kuma ya gajiya yayi sakaci, bazai aminta ba daga wani kaidi na Shexan ya sameshi da cutarwansa da halakarwansa sakamakon xabi'arsa ta ko oho.

Sinfi na biyu: Abubuwan da ake bautawa koma bayan Allah (Mai girma da xaukaka) Suma waxannan xagutan nau'ukane (mabambanta) Daga cikin abubuwan da ake bautawa koma bayan Allah akwai gumaka da mutum mutumi wanda ake sassaqashi a shakalin surori, kodai surorin mazaje ko dabbobi ko wanin wannan. Daga cikin mushirikai akwai wanda yake riya cewa lallai tana iya amfanarwa kuma tana cutarwa, kuma daga cikinsu akwai wanda ke riya cewa tana bada ceto ga wanda yake kiranta kuma yake neman kusanci gareta da yanka da bakance da neman biyan bukatu. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿قَالَ أَتَعْبُدُونَ مَا تَنْحِتُونَ ﴿٩٥﴾ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾﴾

[الصافات: ٩٥-٩٦].

Ma'ana: "Yace:" Kuna bautawa abinda kuke sassaqawa? (95) Alhali Allah ne Ya halicceku gami ga abinda kuke aikatawa (96).

Kuma Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَأْتَلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْرَاهِيمَ ﴿٦٩﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٧٠﴾ قَالُوا

نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَنْظِلُ لَهَا عَافِيَةً ﴿٧١﴾ قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمُ إِذْ تَدْعُونَ ﴿٧٢﴾ أَوْ
يَنْفَعُونَكُمُ أَوْ يَضُرُّونَ ﴿٧٣﴾ قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذَلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿٧٤﴾ قَالَ
أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٧٥﴾ أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ ﴿٧٦﴾ فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِي إِلَّا
رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٧﴾ الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ﴿٧٨﴾ وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ ﴿٧٩﴾
وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ﴿٨٠﴾ وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ ﴿٨١﴾ وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ
لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ ﴿٨٢﴾ [الشعراء: ٦٩-٨٢].

Ma'ana:"Kuma ka karanta musu (ya Muhammad) labarin Ibrahim (69) Yayinda yacewa mahafinsa da mutanensa:"me kuke bauta? (70) Sukace muna bautan gumakane, saboda haka muna dogewa bisa lazimtansu (71) Yace:"shin suna jinku a sa'ilinda kuke kiransu? (72) Ko kuwa suna amfananku ko cutar da ku? (73) A'a mudai mun tarar da iyayenmu ne bisa aikata haka (74) Yace kunga abinda kuka kasance kuna bauta? (75) Daku da iyayenku mafiya daxewa? (76) To lallaine su maqiyane agareni face Ubangijin talikai (77) Wanda Shine Ya haliceni saboda haka kuma sahine zai shiryar dani (78) Kuma Shine wanda Yake ciyar dani kuma Yake sahayar dani (79) Kuma idan nayi rashin lafiya Shine yake warkar dani (80) Kuma wanda Yake matar dani kuma Ya rayar dani (81) Kuma Shine wanda nake kwaxayin Ya gafarta min zunubbaina a Ranar sakamako (82) Q26ayata69-82.

Kuma Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِن قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ ﴿٥١﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ
وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَافِيَةٌ ﴿٥٢﴾ قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا

عَبِيدِينَ ﴿٥٣﴾ قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَعَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٥٤﴾ قَالُوا أَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِبِينَ ﴿٥٥﴾ قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُنَّ وَأَنَا عَلَىٰ ذَلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٦﴾ وَتَاللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مُدْبِرِينَ ﴿٥٧﴾ [الأنبياء: ٥١-٥٧].

Ma'ana:"Kuma lallai haqiqa Mun bawa Ibrahim shiriyarsa tun gabani, kuma Mun kasance masana gamedashi (51) Sa'ilinda ya cewa mahaiinsa da mutanensa:"menene waxannan mutum mutumai da kuke masu lazimta agaresu? (52) Sukace: "mun samu iyayen mu ne suna masu bauta agwresu (53) Yace:" lallai ne kun kasance daku da iyayenku acikin vata bayyananniya (54) Sukace "shin kai kazo mana da gaskiyace, ko dai kai kana cikin masu wasane? (55) Yace "A'a Ubangijin ku Shine Ubangijin sammai da qasa wanda Ya qagi halittarsu. Kuma ni akan haka ina daga cikin masu shaidawa (56) Kuma lallai ina rantsuwa da Allah sai na yiwa gumakanku kaidi bayan kun juya kun bada baya (57) Q21ayata51-57.

Kuma yana daga cikin abubuwa ake bautawa koma bayan Allah; wasu bishiyoyi da duwatsu waxanda ake girmamawa waxanda mushirikai suke da wasu qudurce qudurce na kafirci agame dasu. Saboda haka suna qudurin cewa suna da ikon amfanarwa da cutarwa, da kuma cewa suna ceto a wurin Allah (Mai girma da xaukaka) ga wanda yake kiransu kuma yake neman kusanci garesu.

Kuma haqiqa gumaka da bishiyoyi da duwatsun da ake bautawa a jahiliyya suna da yawa qwarai da gaske. Har ya kasance a gefen Ka'aba kaxai akwai gumaka guda xari uku da

sittin, lallai Annabi (S.A.W) ya rurruguzasu a yayin daya ci garin Makka da yaqi. Kuma akwai daga cikin wasu qabilun larabawa wasu bishiyoyi da duwatsu masu yawa da ake girmamawa kuma ake bautawa koma bayan Allah (Mai girma da xaukaka).

Kuma yana daga cikin abubuwa ake bautawa koma bayan Allah; qaburbura da wuraren bautan shexanu da maqabartu da bigirorin da ake bautawa koma bayan Allah (Mai girma da xaukaka), ana yin xawafi agefen su da nufin neman kusanci zuwa garesu, ana yanka domin (bauta gare) su, kuma ana gabatar da bakance da dukiyoyi garesu, wasun ma akan samu masu kulawa dasu waxanda keyi musu hidima suna cin dukiyoyin Mutane bisa zalunci, kuma suna kangewa daga tafarkin Allah, kuma suna qawata musu shirka ga Allah (Mai girma da xaukaka) da roqon matattu biyan buqata da tunkuxe bala'i.

Haqiqa Annabi (S.A.W) yace:

«اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ قَبْرِي وَثَنًا يُعْبَدُ» [رواه مالك].

Ma'ana:"Ya Allah, kada Ka sanya kabarina yazama wani gunki abin bauta" Imamu Maliku ne ya ruwaitoshi. Bama haka kawai ba, Annabi (S.A.W) yayi hani gameda riqon maqabartu a matsayin masallatai, saboda kada wannan ya kaiga bautan waxanda aka binne acikinsu. Daga Jundubu xan Abdullahi (Allah Ya qara masa yarda) yace lallai Annabi (S.A.W) yace:"

«إِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ وَصَالِحِيهِمْ مَسَاجِدَ، أَلَا

فَلَا تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ، إِنِّي أَنهَاكُمُ عَنْ ذَلِكَ» [رواه مسلم].

Ma;ana:" Lallai ne waxanda suka gabaceku sun kasance suna

riqon qaburburan Annabawansu da salihan bayi a cikinsu a matsayin masallatai. Ku saurara, kada ku riqi qaburbura a matsayin masallatai" domin lallai ni ina haninku daga wannan" Imamu Muslim ne ya ruwaitoshi.

Abu Ubaidah Amiru xan Jarrah (Allah Ya qara masa yarda) yace:"Ya kasance abu na qarshe da Annabi (S.A.W) yayi furuci dashi shine; a fitar da Yahudawan hijazi daga yankin larabawa, kuma ku sani cewa mafiya sharrin mutane sune waxanda ke riqon qaburbura a matsayin masallatai. Imamu Ahmad ne ya ruwaito shi.

Abin nufi da riqon maqabarta a mastayin masallaci shine yin salla a kai ko fiskantanshi don yin salla ko gina masallaci akai. Duk wanda ya aikata xaya daga cikin waxannan abubuwa ukun haqiqa ya faxa cikin aikata abin qi.

Har wayau yana daga cikin abubuwa ake bauta koma bayan Allah; abubuwa ake sanyawa a matsayin alamu na shirka da bautan wanin Allah (Mai girma da xaukaka) daga tambura da rataye rataye. Yazo acikin sunanu –tirmidhy cewa Annabi (S.A.W) ya ga kuross (alamar gicciye) da akayi da zinari a wuyan Adiyu xan Hatim sai yace masa:

«يَا عَدِيُّ اطْرَحْ عَنْكَ هَذَا الْوَتْنَ».

Ma'ana:"Ya kai Adiyu, ka yasar da wannan gunkin daga barin ka.

Abin nufi anan shine, lallai duk wani abu da ake bautawa koma bayan Allah (Mai girma da xaukaka), to xagutu ne shi, sawa'un gunkineshi, ko kuma bishiyace ko kuma dutse ko kabari ko waninsu. Daga Abu Hurairata (Allah Ya qara masa yarda)

yace lallai Annabi (S.A.W) yace:

«يَجْمَعُ اللَّهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ: مَنْ كَانَ يَعْبُدُ شَيْئًا فَلْيَتَّبِعْهُ، فَيَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الشَّمْسَ الشَّمْسَ، وَيَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الْقَمَرَ الْقَمَرَ، وَيَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الطَّوَاغِيَتِ الطَّوَاغِيَتِ» [متفق عليه].

Ma'ana:" Allah zai tara Mutane Ranar tashin Alqiyama, sannan sai Yace:" Wanda ya kasance yana bautan wani abu to ya bishi, sai masu bautan Rana subu Rana, masu bautan Wata subu Wata, masu bautan xagutai subu xagutai" Bukhari da Muslim ne suka ruwaitoshi.

Kuma wannan bibiyar zai kasance izuwa Wutar Jahannamane, Allah Yayi mana tsari. Kamar yadda Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَرَدُونَ ﴿٩٨﴾ لَوْ كَانَ هَتُولَاءِ ءَالِهَةً مَا وَرَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٩٩﴾ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾﴾ [الأنبياء: ٩٨-١٠٠].

Ma'ana:"Lallai ku da abubuwa kuke bautawa koma bayan Allah makamashine na Jahannama, ku masu shigantane (98) Da waxannan (abubuwan bautan naku) sun kasance abubuwan bautane nagaskiya, da basu shigetaba. Kuma dukkaninsu masu dauwamane acikinta (99) Suna da wata hargowa acikinta alhali kuwa su acikinta basu sauraren komai (100) Q21ayata98-100.

Kalmar *hasabu* (wacce tazo acikin ayar) tana nufin abinda ake jifa cikin wuta dashi.

Kuma waxannan ayoyin suna nunine izuwaga cewa waxannan gumakan bazasu amfani masu bauta musuba, a'a suma

za'a jefasu cikin Wuta aranan tashin Alqiyama dasu da waxanda ke bauta musu koma bayan Allah (Mai girma da xaukaka) jefawa mai tsanani.

Amma waxanda aka bautawa koma bayan Allah alhali basu yarda da wannan bautar, to sukam ba xagutai bane. Kawai mushirikai ne suka riqeshi Allah abin bauta kuma xagutu suna wuce iyaka asakamakon qudurinsu agamedashi alhali shi yanamai barranta daga shirkansu da wuce iyakarsu. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣١﴾﴾

[التوبة: ٣١].

Ma'ana:" Sun riqi malamansu (wato Yahudu) da masu yawan bauta daga cikinsu ababen bauta koma bayan Allah da Almasihu xan Maryam. Kuma ba'a musu umurniba face da su bautawa Allah Shi kaxai. Babu abin bautawa da gaskiya sai Shi. Tsarki ya tabbata gareShi daga barin abinda suke yina shirka. Q9ayata31.

Kuma Allah (Maxawkakin Sarki) Yace:

﴿إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُم مِّنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ﴿١٠١﴾ لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا أُشْتَهَتْ أَنفُسُهُمْ خَالِدُونَ ﴿١٠٢﴾ لَا يَحْزَنُهُمُ الْفَرَعُ الْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّيْنَهُمُ الْمَلَائِكَةُ هَذَا يَوْمُكُمْ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿١٠٣﴾﴾ [الأنبياء: ١٠١-١٠٣].

Ma'ana:"Lallai waxanda Kalmar yabo ta gabata daga gareMu agamedasu, waxannan duk waxanda ake nisantarwane daga barinta (wato Wuta) (101) Bazasuji sautin motsintaba. Alhali kuwa su masu dauwamane acikin abinda rayukansu ke shi'awa

(102) Firgicinnan mai girma bazata baqanta musu raiba, kuma Mala'iku na saduwa dasu (suna musu marhaban suna cewa) wannan shine yininku wanda aka kasance ana muku alqawarinsa (103) Q21ayata101-103.

Hakananma waliyyai salihai waxanda wasu mushirikai suka bauta musu bisa zalunci da qarya, (suma) zasu barranta daga wannan shirkar. Amma wanda ya amince da abauta masa koma bayan Allah (Maxaukakin Sarki) ko kuma ya kirayi mutane zuwaga su bauta masa, to babu shakka cewa lallai shi yana daga cikin xagutai. Kamar yadda Fir'auna ya faxi ga mutanesa (Allah Maxaukakin Sarki) Ya bamu labari:

﴿مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِي﴾ [القصص: ٣٨].

Ma'ana:"Bansan wani abin bauta gareku ba face ni (inji Fir'auna). Q28ayata38.

Sinfi na uku: Wanda ke hukunci da savanin abinda Allah Ya saukar. Duk wanda ya kasance yana da wani matsayi na shugabanci akan mutane a wani gari daga cikin garuruwa, sannan ya kawar da kai ga barin yin hukunci da shari'ar Allah (Mai girma da xaukaka) acikinsu, kuma ya sanya musu wasu hukunce hukunce da yake gina hukunci akai garesu daga abinda shi ya tsara wa kansa, saboda haka ya halatta musu abinda Allah Ya haramta, kuma ya haramta musu abinda Allah Ya halatta. To shi xagutune yana son abauta masa koma bayan Allah (Mai girma da xaukaka) kuma bautamasa shine yi masa biyayya cikin halatta haram da haramta halal.

Dalili akan haka shine abinda ya inganta daga Adiyu xan Hatim Axxa'i (Allah Ya qara masa yarda) cewa ya ji Annabi

(S.A.W) yana karanta faxin Allah (Maxaukakin Sarki):

﴿اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ﴾ [التوبة: ٣١].

Ma'ana:" Sun riqi malamansu (wato Yahudu) da masu yawan bauta daga cikinsu ababen bauta koma bayan Allah" Q9ayata31.

(Adiyyu) yace lallai mu ba bauta musu mukeyiba. (Sai Annabi (S.A.W)) yace:

«أَلَيْسَ يُحَرِّمُونَ مَا أَحَلَّ اللَّهُ فَتُحَرِّمُونَهُ، وَيُحِلُّونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فَتَسْتَحِلُّونَهُ؟»

Ma'ana:" Ashe basu kasance sukan halatta muku haram kuma ku xaukeshi haramun ba? Kuma su haramta muku halal kuma ku daukeshi haramun ? (Adiyyu) yace: "nace ee (hakane). (Sai Annabi (S.A.W)) yace:

[فَتِلْكَ عِبَادَتُهُمْ]. [رواه البخاري في التاريخ الكبير، والترمذي والطبراني، واللفظ له]

Ma'ana:" To wannan shine bauta garesu" Imamul Bukharine ya ruwaitoshi acikin (littafinsa Attarikhul kabir) da Imamu-tirmidhi da Imamu-xxabarani kuma wannan lafazin nasane.

Huzaiifa xan Yaman yace:Ai lallai su bawai salla sukayi musu ba, sai dai sun kasance duk abinda suka halatta musu na haram saisu daukeshi halal, kuma duk abinda suka haramta musa daga halal saisu daukeshi haram, to wannan shine daukansu ubanningiji" Sa'idu binu Mansurne ya ruwaitoshi.

Yana daga cikin (misalan) xagutu bokaye da masu duba da masihirta, waxanda suke da'awar ilimin gaibu kuma jahilai vatattu suke maida hukunci garesu. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ ۗ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ [النساء: ٦٠].

Ma'ana:"Shin (ya Muhammadu) baka yi dubi ba izuwa waxannan da suke riya cewa sunyi imani da abin da aka saukar gareka da abinda aka saukar gabaninka suna nufin su kai kara zuwaga xagutu, alhali an riga an umurcesu dasu kafirce musu, kuma Shexan yana nufin ya vatar dasu vatarwa mai nisa" Q4ayata60.

Kuma Annabi (S.A.W) yayi hani gameda zuwa wurin bokaye da masu duba da masihirta. Daga Abu Hurairata (Allah Ya qara masa yarda) daga Annabi (S.A.W) lallai yace:

«مَنْ أَتَى كَاهِنًا أَوْ عَرَّافًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ، فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنزِلَ عَلَيَّ

مُحَمَّدٍ - ﷺ-». [رواه الإمام أحمد من حديث أبي هريرة ؓ].

Ma'ana:"Duk wanda ya je wurin boka ko mai duba saiya gaskatashi gameda abinda yake faxi, to haqiqa ya kafirce da abinda aka saukarwa Muhammadu" Imamu Ahmad ne ya ruwaitoshi daga hadisin Abu Huraira (Allah Ya qara masa yarda) (Abdullahi) xan Mas'udu yace:" Duk wanda ya je wurin boka ko mai sihiri saiya gaskatashi gameda abinda yake faxi, to haqiqa ya kafirce da abinda aka saukarwa Muhammadu" Imamul Bazzar ne ya ruwaitoshi.

Kuma kauda kai daga hukuncin Allah da (qin) maida hukunci zuwaga shri'arSa da neman hukuncin xagutai yana daga cikin ayyukan munafukai waxanda Allah Ya zargesu a cikin littafinSa

mai girma. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَيَقُولُونَ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٤٨﴾ وَإِنْ يَكُن لَّهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ ﴿٤٩﴾ أَفِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ أَمْ ارْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحْيِفَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ وَرَسُولَهُ بَلْ أُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٥٠﴾ إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥١﴾ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشِ اللَّهَ وَيَتَّقْهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٥٢﴾﴾ [النور: ٤٧-٥٢].

Ma'ana: "Kuma suna cewa munyi imani da Allah kuma (munyi imani) da Manzon (Allah) kuma munyi biyayya. Sannan sai wata jama'a daga cikinsu ta juya baya abayan haka. Waxannan ba muminai bane (47) Kuma idan aka kirasu zuwaga Allah da manzonSa domin suyi hukunci a tsakaninsu, sai kaga wata jama'a daga cikinsu tana mai bijirewa (48) Kuma idan haqqi ya kasance agaresune, zasuje masa suna masu miqa wuya (49) Shin acikin zuktansu akwai cutace ko kuwa dai suna shakkane ko kuwa suna tsoron kada Allah Ya zaluncesune da Manzonsa? A'a waxancan sune azzalumai (50) Maganar muminai idan aka kirasu zuwaga Allah da ManzonSa domin suyi hukunci atsakaninsu, ta kasance kawai suce "munji kuma muyi biyayya. Kuma waxannan sune masu rabauta (51) Kuma wanda yayi biyayya ga Allah da ManzonSa, kuma ya ji tsoron Allah, ya kuma biShi da taqawa, to waxannan sune marabauta (52) Q24ayata 47-52.

Fasali: Kuma duk wanda ya bi xagutu, to biyayyarsa gareshi

bazata qara masa komai ba face vata da hasara da duhu, amma (shiko) wanda ya kafirce wa xagutu kuma yayi imani da Allah ya kuma bi shiriyarSa, to lallai Allah (Maxaukakin Sarki) zai fiddashi daga duffai zuwa ga haske, kuma Ya shiriyar dashi izuwaga tafarkin aminci ya kuma shigar dashi cikin RahamarSa da FalalarSa. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ ءَامَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَآؤُهُمُ الظُّلُمَاتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥٧﴾﴾ [البقرة: ٢٥٧].

Ma'ana:"Allah Shine majivincin waxanda sukayi imani, Yana fitar dasu daga duffai zuwa ga haske. Waxanda suka kafirta kuwa, masoyansu sune xagutu suna fiddasu daga haske zuwa duffai. Waxannan sune ma'abuta Wuta, su masu dauwamane acikinta" Q2ayata257.

Waxannan xagutan suna jefa masoyansu cikin duffan shirka da jahilci da vata da ruxani da shakka da quntatacciyar rayuwa da mummunan yanayi a cikin rayuwar (Duniya) da makoma. Muna roqon Allah aminci da afuwa.

Amma su masu imani da Allah, to Allah (Maxaukakin Sarki) Shine majivincinsu wanda ke ciresu daga duffai zuwa haske, sai Ya fiddasu daga duhun shirka zuwa hasken tauhidi, daga qasqancin savo zuwa izzar xa'a, daga vacevacen bidi'o'i zuwa ta farkin sunna, daga rudanin shakka zuwa sanyi na yakini, ya fiddasu daga qunci da mawuyacin hali zuwa yalwa da walwala, daga baqin ciki da tsoro da tashin hankali zuwa nutsuwa da aminci da kwanciyar hankali. Kuma Allah Yana qara shiriya ga waxanda suka shiriya saboda haka su a kullum suna cikin

qaruwane na alkhairi da shiriya, darajarsu tana qara xaukaka kuma ladaddakinsu na ninninkuwa.

﴿ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾ [الجمعة: ٤].

Ma'ana:"Wannan falalar Allahce Yana bada ita ga wanda Yaso, Kuma Allah ma'abucin falalane maigirma. Q62ayata4.

Darasi na takwas: Gargaxi gameda shirka da bayanin nau'ukanta

Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا﴾ [النساء: ٣٦].

Ma'ana:" Kuma ku bautawa Allah, kuma kada kuyi maSa tarayya da komai" Q4ayata36.

Kuma Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ [لقمان: ١٣].

Ma'ana:"Lallai shirka zaluncine mai girma" Q31ayata13.

Kuma Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ﴾ [المائدة: ٧٢].

Ma'ana:"Lallai yadda al'amarin yake shine, duk wanda ya sanya wa Allah abokoin tarayya, to Allah Ya haramta masa Aljanna kuma makomarsa itace Wuta, kuma babu wani mataimaki ga azzalumai" Q5ayata72.

Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَن يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلًّا بَعِيدًا﴾ [النساء: ١١٦].

Ma'ana:"Lallai Allah baYa gafarta ayi maSa shirka, kuma

Yana gafarta abinda bai kai hakaba ga wanda Yaso. Kuma duk wanda yayi shirka ga Allah, to haqiqa ya vata vata mai nisa" Q4ayata116.

Daga abdullahi xan Mas'udu (Allah Ya qara masa yarda) yacea: na tambayi Manzon Allah (S.A.W) wane zunubine mafi girma? Sai yace:

«أَنْ تَجْعَلَ لِلَّهِ نِدًّا وَهُوَ خَلْقَكَ». [متفق عليه].

Ma'ana:"Shine ka sanyawa Allah kishiya alhali Shi Ya halicceka" Bukhari da Muslimne suka ruwaitoshi. Daga Jabir xan Abdullahi (Allah Ya qara masa yarda) yace: Manzon Allah (S.A.W) yace:

«مَنْ لَقِيَ اللَّهَ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ لَقِيَهُ يُشْرِكُ بِهِ دَخَلَ النَّارِ»

[رواه مسلم].

Ma'ana:"Duk wanda ya sadu da Allah alhali baya masa tarayya da komai zai shiga Aljanna. Wanda kuwa ya sadu da Allah alhali yana masa tarayya to zai shiga Wuta" Imamu Muslim ne ya ruwaitoshi.

Kuma shirka itace bautan wanin Allah (Maxaukakin Sarki). Saboda haka duk wanda ya kirayi wani tareda Allah –addu'ar buqata ko addu'ar ibada- to shi mushirikine kafiri ya sanyawa Allah abokin tarayya kuma kishiya acikin bautarSa. Kuma Allah (Maxaukakin Sarki) baYa yarda ayi maSa tarayya da wani koda Annabine kuma Manzo ko kuma Mala'ika makusanci ga Allah ko waninsu. Saboda haka bauta haqqin Allahne Shi kaxai. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:"

﴿إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ﴾ [يوسف: ٤٠].

Ma'ana:"Babu hukunci face na Allah, Yayi umurni kada ku bautawa kowa face Shi" Q12ayata40. Kuma (Allah Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ شُرَكَاءَكُمُ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ﴾ [فاطر: ٤٠].

Ma'ana:"Kace, kunga abubuwan shirkanku waxanda kuke kira koma bayan Allah, ku nuna mini menene suka halitta daga cikin qasa..." Q35ayata40.

Kuma Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ﴾ [المؤمنون: ١١٧].

Ma'ana:"Kuma duk wanda ya kirayi wani abin bauta na dabam tareda Allah, bashida wata hujja gamedashi. Kuma kawai hisabinsa naga Ubangijinsane. Yadda al'amarin yake shine, kafirai bazasu rabautaba." Q21ayata117.

Saboda haka duk wanda ya kirayi abin bauta koma bayan Allah, to shi mushirikine.

Kuma shirka itace mafi girman zunubin da aka savi Allah dashi, kuma itace mafi girman abinda Allah Ya hana, kuma itace mafi girman zunubbai baki xaya, kuma mafi girman dukkan zalunci, kuma warwarewane game da alqawarin Allah, kuma ha'incine gameda mafi girma cikin amanoni kuma mafi girma cikin haqqoqi wanda shine haqqin Allah (Mai girma da xaukaka) cikin abinda Ya halicci halittu dominsa, shine bautanSa Shi

kaxai batareda abokin tarayyaba.

Ba banzaba, shiyasa uqubarta (wato shirka) ta kasance mafi girman uqubobi dukka a duniya da lahira.

Amma (uqubar) aduniya: (itace) qiyayyar Allah (Mai girma da xaukaka) da fushinSa, kamar yadda Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادُونَ لَمَقْتُ اللَّهِ أَكْبَرُ مِنْ مَقْتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ إِذْ تُدْعَوْنَ إِلَى الْإِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ﴾ [المؤمن: ١٠].

Ma'ana:"Lallai waxanda suka kafirta ana kiransu,(ana cewa dasu) haqiqa qiyayyar Allah (agareku) tafi girma bisaga qiyayyarku ga kawu kanku yayinda ake kiranku zuwaga imani amma kuna kafircewa" Q40ayata10.

Tareda abinda zai samesu aduniya na uqubobin da hannayensu suka jawo musu kamar vata da tavewa da tsoro da baqinciki da ruxani da shakku da rikicewar al'amura da quntatacciyar rayuwa asakamakon kawarda kai da sukayi daga shiriyar Allah, koda kuwa anjiyar dasu wata yar daxi anan duniya zuwa wani xan lokaci, to (wannan) azabace kawai agaresu da nauyi. Allah (Madaukakin Sarki) Yace:

﴿لَا يَغُرَّتْكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ ۗ مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَا لَهُمْ جَهَنَّمَ ۖ وَبِئْسَ الْمِهَادُ﴾ [آل عمران: ١٩٦-١٩٧].

Ma'ana:"Kada jujjuyawar waxanda suka kafirta acikin garuruwa ya ruxeka (196) Jin daxine kaxan, sannan makomarsu itce Jahannama, tir da ita amatsayin shinfixa (197). Q3ayata196 da 197. (Allah Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَمَنْ كَفَرَ فَلَا يَحْزُنكَ كُفْرُهُ ۖ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٢٣﴾ نُمَتِّعُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٢٤﴾﴾

[لقمان: ٢٣-٢٤].

Ma'ana:" Kuma duk wanda ya kafirta kada kafircinsa ya baqanta maka rai. gareMu makomarsu take, saboda haka zaMu basu labari gameda abinda suka aikata. Lallai Allah Masanine gameda abinda ke cikin zukata (23) Muna jiyaddasu daxi kaxan, sannan Mu tilastasu ga shiga wata azaba kakkaura (24). Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٢٦﴾﴾ [البقرة: ١٢٦].

Ma'ana:" Kuma wanda ya kafirta sai Injiyar dashi daxi kadan sannan in tilastashi ga shiga azabar Wuta. Kuma tir da (Wuta a matsayin) makoma" Q2ayata126.

Amma alahira, lallai su tun daga sa'ilinda aka xauki rayukansu, suna cikin azaba mai tsanani wacce ke bibiyan juna sakamakon tsinuwar Allah akansu, saboda za'a fincike rayukansu fincika mai tsanani ana azabtar dasu da ita. Kuma za'a azabtar dasu da firgicinnan mafi girma da tashin hankali na azaban farko (afilin hisabi). (kuma za'a azabtar dasu) da ganin Mala'kun azaba, kuma za'a azabtar dasu acikin qaburburansu azaba mai tsanani, kuma za'a azabtar dasu a yayin da za'a tashesu (daga kabari) da tashin hankalin da ke filin qiyama, kuma za'a azabtar dasu da doguwar tsayuwa da kusantowar Rana garesu a yinin da gwargwadosa misalin shekaru dubu hamsinne, kuma za'a azabtar dasu a filin kiyama sannan aqarshe makomarsu ta kasance zuwa

Wutar Jahannama suna masu dauwama acikinta har abada, baza'a rangwanta musuba daga azabarta kuma su ba waxanda za'a fitar bane daga cikinta.

Kuma Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارًا أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ
وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١٦٢﴾ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ
يُنظَرُونَ ﴿١٦٣﴾﴾ [البقرة: ١٦١-١٦٢].

Ma'ana:"Lallai waxanda suka kafirta kuma suka mutu alhali suna kafirai, waxannan tsinuwar Allah tabbata akansu da ta Mala'iku da ta Mutane baki xaya (161) Suna masu dauwama acikinta, baza'a sassauta musu azababa kuma baza'a saurara musu ba (162) Q2ayata 161 da 162.

Kuma Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ
عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذَٰلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَافِرٍ ﴿٣٦﴾ وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ فِيهَا رَبَّنَا
أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوْ لَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ
تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَّصِيرٍ ﴿٣٧﴾﴾ [فاطر: ٣٦-٣٧].

Ma'ana:"Kuma waxanda suka kafirta sunada Wutar Jahannama, baza'ayi hukunci akansu ba ballantana su mutu, kuma ba'a sauqaqa musu daga azabarta. Kamar hakane Muke sakantawa kowane mai yawan kafirci (36) Kuma su, suna hargowar neman agaji acikinta. (suna cewa) "Ya Ubangijinmu kafitar damu, zamu aikata aiki savanin wanda muka kasance muna aikatawa. Ashe, baMu rayar daku ba gwargwadon da mai

tunani zaiyi tunani acikinsa, kuma mai gargaxi yazo muku? Saboda haka, ku xanxani (azaba) babu wani mataimaki ga azzalumi (37) Q35ayata36 da37.

Kuma Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكٰفِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ﴿٦٤﴾ خٰلِدِينَ فِيهَا اَبَدًا لَا يَجْدُونَ
وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٦٥﴾ يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يٰلَيْتَنَّا اَطَعْنَا اللَّهَ
وَاَطَعْنَا الرَّسُولًا ﴿٦٦﴾ وَقَالُوا رَبَّنَا اِنَّا اَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَاَضَلُّونَا السَّبِيْلًا ﴿٦٧﴾
رَبَّنَا اٰتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنَهُمْ لَعْنًا كَبِيْرًا ﴿٦٨﴾﴾ [الأحزاب: ٦٤-٦٨].

Ma'ana:"Lallai Allah Ya tsine wa kafirai kuma Ya tanadar musu da Wuta (64) suna masu dauwama acikinta har abada, basu samun wani majivinci ko mataimaki (65) A ranar da ake juya fusakunsu acikin Wuta suna cewa "Ya kaiconmu, inama da munyi xa'a ga Allah kuma munyi xa'a ga Manzon (Allah) (66) Kuma sukace "Lallai mu munyi xa'a ga shuwagabanninmu da manyanmu sai suka vatar damu daga tafarki (67) Ya Ubangijimmu Ka basu ninki biyu na azaba kuma ka la'ancesu la'ana mai girma (68). Q33ayata64-68.

Kuma daga cikin abinda ke nuni zuwaga girman haxarin shirka da wajibcin kiyayewa daga faxawa cikinta shine; kasancewar duk wanda yayi shirka ga Allah bayan ya kasance Musulmi to aikinsa ya rushe kuma ya kasance cikin kafirai masu hasara, tamkar bai tava aikata komai ba, saboda Allah baYa karban wani aiki daga Mushriki. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْاِسْلَامِ دِيْنًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْاٰخِرَةِ مِنَ

الْخَسِرِينَ ﴿٨٥﴾ [آل عمران: ٨٥].

Ma'ana:"Kuma duk wanda ya nemi wanin Musulunci ya zama addini agareshi, to ba za'a karva daga gareshiba, kuma shi alahira yana cikin masu hasara Q3ayata85.

Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكَتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ
وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَسِرِينَ ﴿٦٥﴾ بَلِ اللَّهُ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٦﴾﴾

[الزمر: ٦٥-٦٦].

Ma'ana:"Kuma haqiqa anyi wahayi zuwa gareka kuma izuwa ga waxanxa suka gabaceka cewa lallai idan kayi shirka tabbas aikinka zai rushe kuma a lahira zaka zamo cikin masu hasara (65). A'a Allah zaka bautawa kuma kazamo cikin masu godiya (66) Q39ayata65 da66.

Kuma Allah Ya faxi bayan Ya ambaci Annabwa acikin suratul An'ami kuma Ya yabesu:

﴿وَمِنْ ءَابَائِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ وَأَجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ﴿٨٧﴾ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۗ وَلَوْ أَشْرَكُوا
لَحَبَطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨٨﴾﴾ [الأنعام: ٨٧-٨٨].

Ma'ana:"Kuma daga cikin iyayensu da zurriyyarsu da yan'uwansu, kuma Muka zavesu kuma Muka shiryar dasu zuwa tafarki madaidaici (87) Wannan shiriyar Allah ce yana shiryar da wanda Yaso da ita, kuma da sunyi shirka tabbas da ayyukanda suka kasance sunayi ya rushe (88) Q6ayata87 da 88.

Annabawama tareda kyan halinsu da matsayinsu da

kusancinsu ga Allah (Maxaukakin Sarki) da irin son da Allah Yake musu mai girma, amma (yace) bazai gafarta musu shirka da Allah (Mai girma da xaukaka)ba, da ace tafaru dasu. Haqiqa mun rigaya mun san cewa lallai Allah Yakaresu daga (aukawa cikin) shirka, sabo da haka, waxanda ba Annabawaba su sukafi cancantan wannan hukuncin. Kuma haqiqa Allah Ya bar mana wannan maganar ana karantata garemu domin muyi nazari kuma muyi la'akari da ita kuma mufahimci girman laifi na shirka.

Shirka ta kasu kashi biyu:

Xaya daga cikinsu: itace babbar shirka, kuma tana kasancewa acikin *Rububiyya* da *Uluhiyya*.

Babbar shirka acikin *Rububiyya* itace: kudurce cewa Allah (Maxaukakin Sarki) Yana da wani abokin tarayya acikin ayyukansa, kamar yin halitta, da azurtawa, da mallaka dajujjuya al'amura.

Amma babbar shirka acikin *Uluhiyya* itace, kiran wanin Allah (Maxaukakin Sarki) (addu'a) ta buqata ko (addu'a) ta ibada Kuma babbar shirka takan kasance (ta hanyar kudurin) zuci, da furuci da ayyuka.

Misali gameda babbar shirka ta zuci: Kudurce cewa gumaka suna da ikon gudanarwa cikin halittu, kuma cewa suna sanin ilimin gaibu, kuma suna iya amfanarwa ko cutarwa. Hakananma son gumaka da dogaro garesu, da neman taimakonsu, duk wadannan suna cikin ayyukan bauta (na) zuciya waxanda baya halatta ayisu ga wanin Allah (Mai girma da xaukaka). Duk wanda ya sarrafa su ga wanin Allah (Maxaukakin Sarki) to shi mushirikine kafiri.

Misalin shirka ta Magana; kiran gumaka koma bayan Allah,

da maganganu na kafirci waxanda akwai girmama gumaka da yabonsu aciki, da qirqiren qarya ga Allah.

Misalin shirka a cikin ayyukan gavvai; yin yanka domin wanin Allah, dayin bakance dominsa (wanin Allah), dayin sujjada dominsa (ai wanin Allah).

Ita babbar shirka tana fitarwa daga addinin Musulunci, kuma duk wanda ya mutu bai tuba daga aikata ba, to Allah bazai gafarta masaba, kai bama haka kawai ba! ita dai tana wajabta fushin Allah da qiyayyarSa da kuma dauwama acikin Wutar Jahannama. Allah Ya tsare mu.

Xaya kashin (na shirka) shine: Qaramar shirka, wannar itace duk abinda ke zama tsani zuwaga babbar shirka, kuma an ambaceta acikin nassoshi da sunan shirka tareda cewa bata qunshi yin bauta ga wanin Allah (Mai girma da xaukaka) ba. Kuma (itama) takan kasance ta (hanyar qudurin) zuciya da magana da aiki;

Misalin qaramar shirka ta zuciya: Qudurce kasancewar wani abu sababi alhali Allah bai sanyashi sababiba bisa (dalili na) shari'a ko qaddara, qudurce cewa layu da ake ratayawa domin tunkuxe bala'i da camfi suna amfanarwa.

Misalin qaramar shirka acikin aiki; shine riya, ta hanyar kyautata aiki (misali) salla don neman yabo daga Mutane da burgesu game da bautarsa ga Allah (Mai girma da xaukaka). Shidai yayi sallane ga Allah, amma kuma yana nufin Mutane su yabeshi akan kyan sallarsa, wata qila ma ya qara kyautatata domin Mutane su qara yabonsa.

Wannar ta zama qaramar shirkace saboda bai tsarkake nufinsa ga Allah (Mai girma da xaukaka) ba acikinta.

Misalin qaramar shirka ta Magana: Faxin (mutum) "in Allah Yaso kuma in kaima kaso, da rantsuwa da wanin Allah, da cewa "anyi mana ruwan sama domin (tauraruwa) kaza da kaza". Ita qaramar shirka bata fitarwa daga cikin Addini, kuma bata wajabta dauwama acikin Wuta. Saidai zunubine mai girma wanda ya wajaba ga wanda ya faxa cikin aikatashi ya tuba daga aikatashi. Idan bai tubaba kuwa, to haqiqa ya bijirar da kansa ga fushin Allah da raxaxin ukubarSa.

Fasali: Daga cikin shirka akwai na fili akwai na voye. Ita shirka ta fili itace bayyananniya kamar kiran wanin Allah (Maxaukakin Sarki), da yin yanka ga gumaka, da dai sauran ayyukan shirka da maganganunta na zahiri.

Kuma ita voyayyar shirka cikinta akwai babbar shirka kuma akwai qarama. Babbar shirka voyayya itace: dukkanin ayyukan shirka babba waxanda ke voye, kamar ta'allaqar zuciya ga wanin Allah ta'allaqawa mai girma, daga cikinsa akwai wanda ke kasancewa ta (hanyar) gabatar da biyayya ga wanin Allah akan biyayya ga Allah, ba tareda nufin bautar wanin Allah ba ko allaqa zuciya gareShi.

Daga Ma'aqilu xan Yasar (Allah Ya qara masa yarda) yace: na tafi tareda Abubakar Assidiq (Allah Ya qara masa yarda) zuwa wurin Annabi (S.A.W) sai yace:

«يَا أَبَا بَكْرٍ! لِلشِّرْكَ فِيكُمْ أَخْفَى مِنْ دَيْبِ النَّمْلِ».

Ma'ana:"Ya kai Abubakar, lallai shirka acikinku tafi vuya samada takun tururuwa" Sai Abubakar yace; Ashe shirka ba itace kawai (aikin) wanda ya sanya wani abin bauta koma bayan Allahba? Sai Annabi (S.A.W) yace:

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لِلشُّرْكَ أَخْفَى مِنْ دَيْبِ التَّمَلِّ، أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى شَيْءٍ إِذَا قُلْتَهُ ذَهَبَ عَنْكَ قَلِيلُهُ وَكَثِيرُهُ؟».

Ma'ana:" Na rantse da wanda raina ke hannunSa, wallahi shirka tafi vuya samada takun tururuwa. Shin bana shiyardakai zuwaga wani abuba, wanda inka faxeshi qaramarta (wato shirka) da babbarta zasu tafi daga gareka? Sai yace:

«قُل: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَشْرِكَ بِكَ وَأَنَا أَعْلَمُ، وَأَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَا أَعْلَمُ» [رواه البخاري في الأدب المفرد].

Ma'ana:"Kace:"Ya Allah lallai ni ina neman tsarinKa daga yi maKa shirka alhali ina sane, kuma ina neman gafararka gameda wacce (nayi) ba tareda sanina ba. Imamul Bukahrine ya ruwaitoshi cikin Adabul mufrad.

Saboda haka ita shirka voyayya kusan babu mai kuvuta daga gareta sai dai wanda Allah Ya kare, domin daga cikinta akwai gabatarda son zuciya akan yiwa Allah xa'a, da kuma yin xa'a ga wasu ababen halitta cikin savawa mahalicci. Kuma wannan yakan kasance cikin manyan zunubbai ko qanana. Wannan addu'ar ta Annabta babbar sababice ta kuvuta daga gareta (wato shika) da kuma gushewar tasirinta, da gafarar Allah ga ma'abucinta.

Kuma haqiqance tauhidi yana kasancewane ta hanyar sallama zuciya da fiska ga Allah (Maxaukakin Sarki), saboda haka sai biyayyarsa (wato bawa) ta kasance ga Allah, soyayyarsa don Allah, bayarwansa don Allah, hanawarsa don Allah.

Da wannanne mutum ke samun kammaluwar imani. Muna roqon Allah falalarSa.

Darasi na tara: **Gargaxi gameda munfurci 1/3**

Munafurci shine savawan zahiri ga baxini, kuma ya kasu kashi biyu:

Babban munafurci wanda ke fitarwa daga Addinin Musulunci.

Da qaramin Munafurci wanda baya fitarwa daga Addinin Musulunci.

Amma shi babban munafurci, shine bayyana Musulunci da voye kafirci.

Amma shiko qaramin munafurci, shine samun wasu daga cikin xabi'una munafukai tareda bawa, waxanda basu fitarwa daga Addini da karan kansu. Kamar qarya acikin zance, sava alqawari, cin amana, fajirci cikin husuma da yaudara. Waxannan xabi'un ankirasu munafurcine saboda abinda ke cikinsu na ha'inci da savanin dake tsakanin zahirin bawa da baxininsa.

Ma'abuta babban munafurci mai fitarwa daga Addini sun kasu zuwa simfi biyu:

Simfi na farko: Wanda tun asali bai musulunta bisa haqiqa, kawai ya bayyana musuluncine don yaudara da makirci, don yayiwa musulunci da musulmi zagon qasa. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾
يُخَدِّعُونَ اللَّهَ وَالدِّينَ ءَامَنُوا وَمَا يُخَدِّعُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾﴾

[البقرة: ٨-٩].

Ma'ana: "Kuma daga cikin mutane akwai wanda ke cewa; "munyi imani da Allah da ranar qarshe," alhali kuwa suba mumina bane (8) Suna yaudara ga Allah da masu imani, alhali basu yaudari kowa ba face kawukansu, kuma basu sakankancewa (9) Q2ayata8 da9. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ ﴿١﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢﴾﴾ [المنافقون: ١-٢].

Ma'ana: "Idan munafukai sukazo gareka sai su xora cewa; "mun shaida cewa kai Manzon Allah ne, kuma Allah Ya san cewa kai ManzonSa ne, kuma Allah Ya shaida cewa munafukai maqaryatane (1) Sun riqi rantse rantsensu amatsayin garkuwa garesu sai suka kange daga tafarkin Allah. Lallai abinda sukeyi ya munana. (2) Q63ayata1da2.

Sinfi na biyu: Wanda zaiyi ridda bayan kasancewarsa Musulmi, ta hanyar aikata abinda ke warware Musulunci kuma ya fitar (da mai yinsa) daga Addini, tareda bayyana Musulunci. Daga cikinsu akwai wanda ake sanin kafircinsa da zaruwarsa daga Addini. Daga cikinsu kuma akwai wanda yake zaton cewa shi mai kyautata aikine.

Taraddudi da kai komo da shakka yana yawaita acikin

ma'abuta wannan simfin, saboda suna aiwatar da wasu daga cikin ayyukan Musulmi kuma sukan auka cikin wasu ayyukan kafirci da qaryatawa. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَدِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَدِيعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَى يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا ۝ مَذْذَبِينَ بَيْنَ ذَلِكَ لَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَلَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ۝﴾

[النساء: ١٤٢-١٤٣].

Ma'ana:"Lallai munafukai suna yin yaudara ga Allah alhali kuwa Shine ke yaudararsu, idan suka tashi zuwaga salla sai su tashi suna masu kasala suna yin riya ga mutane, kuma basu ambaton Allah face xan kaxan (142) Suna kaikawo tsakanin haka, basa nan basa can. Kuma duk wanda Allah Ya vatar, baka tava sama masa hanya (143) Q4ayata142 da143.

Kuma Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَتُهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ كُسَالَى وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ ۝﴾ [التوبة: ٥٤].

Ma'ana:" Kuma ba abinda ya hana a karvi sadakokinsu daga garesu face lallai su sun kafirce da Allah da ManzonSa kuma basa zuwa salla face suna masu kasala kuma basa ciyarwa face suna masu qi. Q9ayata54.

Saboda haka faxawarsu cikin ayyukan kafircewa Allah da ManzonSa shine ya hana akarvi ayyukansu. Domin lallai Allah (Maxaukakin Sarki) baYa karvan wani aiki daga kafiri.

Kuma kasalarsu ayayin tashi zuwaga salla da qyamatarsu gameda ciyarwa don xaukaka Kalmar Allah daliline akan cewa

lallai basu gaskata alqawarin Allah ba kuma basu fatan saduwa da Allah.

Qarancin ambatonsu ga Allah sababinsa shine, sun kasance suna ambaton Allah ne da harsunan su don riya, alhali zukatansu basa son Addinin Allah (Maxaukakin Sarki), da wannan sai suka kasance masu kai komo basa nan basa can, basuyi kama da kafiraiba (waxanda kafircinsu yake) ta zahiri da baxini, kuma basa daga cikin Muminai (masu imani zahiri da baxini).

Ibnu Kathir yace: "Daga cikinsu akwai wanda shakka ke bijiro masa, wani lokacin saiya karkata zuwaga waxancan wani lokacin kuma saiya karkata zuwaga waxannan

﴿كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا﴾ [البقرة: ٢٠].

Ma'ana: "Duk sa'adda aka haska musu, sai suyi tafiya acikinsa idan kuma haske ya xauke musu saisu dakata" Q2ayata20.

Abdullahi xan Umar (Allah Ya qara musu yarda) yace: naji manzon Allah (S.A.W) yana cewa:

«مَثَلُ الْمُنَافِقِ كَمَثَلِ الشَّاةِ الْعَائِرَةِ بَيْنَ الْغَنَمَيْنِ تَعِيرُ إِلَى هَذِهِ مَرَّةً وَإِلَى هَذِهِ مَرَّةً». [رواه مسلم].

Ma'ana: "Misalin muafuki shine misalin vatacciyar akuya da take kai komo a tsakanin garke biyu na tumaki, wani lokacin tabi waxannan wani lokacin kuma tabi waxannan. Imamu Muslimne ya ruwaitoshi.

A wata riwayar a cikin musnad xin Imamu Ahmad yace:

«تَعِيرُ إِلَى هَذِهِ مَرَّةً، وَإِلَى هَذِهِ مَرَّةً، لَا تَدْرِي أَهَذِهِ تَتَّبَعُ، أَمْ هَذِهِ».

Ma'ana: "Wani lokacin taje zuwaga waxannan, wani lokacin kuma ta tafi zuwaga waxannan, batasani ba, shin wadannan

zatabine ko wadancan?.

Kuma haqiqa Allah (Maxaukakin Sarki) Ya bayyana acikin littafinSa mai girma, kuma Manzon Allah (S.A.W) ma ya bayyana - acikin sunnoninsa tsarkaka- ayyukan munafukai da xabi'unsu da alamominsu da uqubobinsu anan Duniya da ranan gobe, da hukunce hukuncen mu'amala dasu da abin da yake wajaba ga mumini ya kiyaye gameda munafurci da munafukai. Domin sune miyagun maqiya mafiya haxari. Allah Ya faxi gamedasu yace:

﴿هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرُهُمْ﴾ [المتافقون: ٤].

Ma'ana:"Sune maqiyar, kagujesu. Q63ayata4.

Saboda haka ya wajaba ga Mumini ya kiyayi kaidinsu da makircinsu, kuma ya kiyayi ruxuwa daga abinda suke qawatawa daga ayyukan kafirci da fasiqanci da savon Allah. Kuma ya guji xabi'antuwa da xabi'unsu da sifantuwa da sifofinsu.

Kuma munafukai cikin waxannan simfi biyun sunada fifiko atsakaninsu gameda munafurcinsu, saboda haka sashinsu sunfi sashi munafurci da kafirci.

Daga cikinsu akawai makangara cikin munafurci, kuma su masu tsananin adawane da kaidi ga Musulunci da Musulmai, waxanda suke yiwa Musulmai qulle qulle, kuma suke kai kawo wurin kunna wutar fitina atsakaninsu da qasqantar dasu, da kambama matsayin kafirai da samar da dama garesu, don hakane suke yayata jita jita da qarairayi da labarin qanzon kurege. Kuma suna yaxa shubuhohi (wato abubuwa masu ruxani), kuma suke qawata shi'awa, kuma suke warwatsa ayyukan alfasha, kuma suke cutarda Musulmai cikin rayuwarsu da mutuncinsu ta

makiran hanyoyi da munanan kaidoji, kuma suke iyakacin kokarinsu na ganin cewa sun quntata musu cikin al'amuransu na Addini da Duniya da duk abinda suke iyawa.

Kuma suna korewa daga kira zuwaga Allah da Jihadi don xaukaka KalmarSa, da umurni dakyakkyawa da hani ga mummuna, kuma suna ambaton aikin da sukeyi na varna da varnatarwa da sunan gyara, kuma suna sifanta mumina da wauta da jahilci da qarancin sani.

Kuma suna korewa daga yin hukunci da shari'a suna nufin su riqa xaukaka hukunci zuwaga xagutu, kuma suna qin masu jihadi don xaukaka Kalmar Allah da duk mai taimakon Musulunci da Musulmai. Annabi (S.A.W) yace:

«آيَةُ الْإِيمَانِ حُبُّ الْأَنْصَارِ وَآيَةُ التَّقَاتِ بُغْضُ الْأَنْصَارِ» [متفق عليه].

Ma'ana:"Alamar imani shine son *Ansar* (wato sahabbai mutanen Madina) kuma alamar munafurci shine qin *Ansar*" Bukari da Muslim ne suka ruwaitoshi daga hadisin Anas xan Malik (Allah Ya qara masa yarda).

Saboda taimakonda Ansar suka yiwa Addinine yasa qiyayyan wanda ya qisu yake zama alama gameda munafurcin sa.

Kuma ayyukan munafukai da sifofinsu ya tattara cikin kasancewarsu suna umurni da mummuna suna hani ga kyakkyawa kuma suna qanqame hannuwansu (wato suna rowa)

Kuma yana daga cikin alamomin wadannan (munafukai) kasancewar idan bala'i da jarrabawa ya shafi Muminai, sai ya faranta musu rai kuma suji dakin hakan kuma suyi madalla da (musibar da ta shafi) mumina. Idan kuma alheri da buxi da xaukaka ta sami Muminai, sai ya baqanta musu rai.

Wannan shi yasa mafi girman sifansu kuma mafi xamfaruwa dasu, kasancewarsu suna riqon kafirai majivinta koma bayan Muminai, kuma suna tona asirin Musulmai awurin su, kuma suna zaburadda su akan yaqarsu da mulkansu kuma suna neman agajinsu akan yin hakan. Allah (Maxawkakin Sarki) Yace:

﴿بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٣٨﴾ الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَيَبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا ﴿١٣٩﴾ وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ إِنَّكُمْ إِذَا مَثَلْتُمْ ۙ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا ﴿١٤٠﴾ الَّذِينَ يَتَرَبَّصُونَ بِكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فِتْحٌ مِّنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحْوِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعْكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۗ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا ﴿١٤١﴾﴾ [النساء: ١٣٨-١٤١].

Ma'ana: "Kayiwa munafukai albishir da cewa lallai suna da azaba mai raxaxi (138) Waxanda ke riqon kafirai masoya koma bayan muminai. Shin suna neman xaukakane daga garesu? Lallai xaukaka dukkaninta ta Allah ce (139) Kuma haqiqa an saukar gareku acikin Littafin cewa idan kuka ji ayoyin Allah ana kafircewa dasu kuma anayin isgilanci dasu, kada ku zauana taredasu har sai sun kutsa cikin wani labarin dabam dashi (in ba hakaba kuwa) Lallai kuma kamarsu kuke. Lallai Allah zai haxa munafukai da kafirai acikin Jahannama baki xaya (140) Waxannan da suke jiran dako gameda ku, idan buxi ya kasance gareku daga Allah, sai suce ashe bamu kasance taredakuba? Idan kuma wani kaso ya kasance daga kafirai, sai suce ashe bamu

rinjayekuba kuma muka tsareku daga muminai? Kuma Allah zai yi hukunci a tsakaninku ranar Qiyama. Kuma Allah bazai sanya tafarkiba ga kafirai akan muminai (141). Q4ayata 139-141.

Kuma waxannan ayyukan da aka ambata na wani simfine daga munafukai. Daga cikinsu (munafukan) akwai wanda ke aukawa cikin mafi yawansu (wato waxannan ayyukan), daga cikinsu kuma akwai wanda ke aukawa cikin wasunsu, kuma duk wanda ya bayyana Musulunci amma ya aikata abinda zai fita daga Addinin Musulunci dashi, to shi munafukine kafiri.

Daga cikin munafukai akwai wanda ke kai komo tsakanin Musulunci da kafirci, wani lokaci ya aikata ayyukan Musulmi azahiri da baxini, wani lokacin kuma ya aikata abinda zai fita daga Addinin Musulunci da aikatashi, saboda haka shi mai fuska biyu ne mai kai komo bai tsarkake Addininsa ba ga Allah, kuma daddugensa bai tabbataba a Musulunci, kuma bai gaskataba gameda alqawarin Allah.

Kuma waxannan (wato munafukai) jarrabawa tana bayyana halinsu ta yaye al'awrarsu da munafurcinsu, kuma ana musu uquba da sanya murfi akan zukatansu da kokwanto da shakka da taraddudi cikin halayyensu da ayyukansu wannan kuma ya farune saboda sun fahimci gaskiya amma basu bitaba, kuma Allah Yayi musu wa'azi amma basu amsa maSa ba gameda wa'azinSa kuma basu bi shiriyarSaba, basu kasance sunada yaqini ba gameda alqawarin Allah da alqawarin ManzonSa, kuma makanta ta ganganci tayi galaba akan zukatansu daga shiriyar Allah, da fifita rayuwar Duniya da soye soyen zuciya. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ﴾

[المنافقون: ٣].

Ma'ana:"Wannan ya kasancene saboda su sunyi imani sannan suka kafirce, sai aka sanya rufi akan zukatansu, saboda haka basu fahimta" Q63ayata3. Kuma Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ ءَزَادُوا كُفْرًا لَّمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلًا﴾ [النساء: ١٣٧-١٣٨].

Ma'ana:"Lallai waxanda suka yi imani sannan kuma suka kafirta sannan kuma sukayi imani sannan kuma suka kafirta sannan kuma suka qara kafirci, (waxannan) Allah bai kasance Yana gafarta musu ba kuma bazai shiryar dasu ba zuwaga tafarki (137) Kayi albishir ga munafukai cewa lallai suna da wata azaba mai raxaxi (138). Q4ayata137 da 138.

Kuma ma'abuta wannan sinfin daga munafukai suna faxawa cikin ayyukan kafirci masu fitarwa daga Addini, kamar jivintar kafirai a halin fitintinu da halin tsanani, da isgilanci da addini, da zagin Allah da ManzonSa, da kange Mutane daga yin hukunci da shari'a, da nufin maida hukunci ga xagutu, da qaryatawa gameda alqawarin Allah da makamantan haka daga ayyuka da maganganu da qudurce qudurce waxanda suke fidda ma'abucinsu daga Addinin Musulunci.

Kuma yakan iya kafirta da furta kalma xaya. Kamar yadda Allah Yace gameda munafukai:

﴿يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ﴾

[التوبة: ٧٤].

Ma'ana:"Suna rantsuwa da Allah cewa basu faxaba, alhali sun riga sun furta kalma ta kafirci kuma sun kafirta bayan Musuluncinsu. Q9ayata74.

Waxannan sun kafirta da kalma xaya da suka faxa bayan sun kasance Musulmi.

Huzaiifa xan Yaman (Allah Ya qara musu yarda) yace:" Mutum yakan yi furuci da kalma xaya a zamanin Manzon Allah (S.A.W) sai ya kasance munafuki, lallai ni nakan ji irinta daga xayanku a wuri guda sau huxu. Lallai kuyi umurni da kyakkyawa kuma lallai kuyi hani daga abinqi, kuma lallai ku karfafa juna akan alheri ko Allah Ya aukar muku da azaba baki xayanku ko a shugabantadda ashararun cikinku akanku sannan zavavvun cikinku su yi addu'a baza'a amsa mukuba.

Daga Abu Huraira (Allah Ya qara masa yarda) daga Annabi (S.A.W) yace:

«إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ لَا يُلْقِي لَهَا بَالًا يَرْفَعُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَاتٍ وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ لَا يُلْقِي لَهَا بَالًا يَهْوِي بِهَا فِي جَهَنَّمَ». [رواه البخاري].

Ma'ana:"Lallai bawa yakan furta kalma ta yardan Allah bai bata muhimmanci, sai Allah Ya xaukakashi darajoji asanadinta, lallai wani bawan kuma yakan furta wata kalma da ke jawo fushin Allah, bai bata muhimmanci, zai faxa cikin Jahannama a sanadinta" Imamul Bukharine ya ruwaitoshi.

Daga Alqama xan Waqqas Allaithi (Allah Ya qara masa

yarda) yace; lallai Manzon Allah (S.A.W) yace:

«إِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، مَا كَانَ يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ، يَكْتُبُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ بِهَا رِضْوَانَهُ إِلَى يَوْمٍ يَلْقَاهُ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، مَا كَانَ يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ، يَكْتُبُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهَا عَلَيْهِ سَخَطَهُ إِلَى يَوْمٍ يَلْقَاهُ». رواه مالك في الموطأ، وأحمد في مسنده، وزاد: (فَكَانَ عَلَقَمَةُ يَقُولُ: كَمْ مِنْ كَلَامٍ قَدْ مَنَعَنِيهِ حَدِيثُ بِلَالِ بْنِ الْحَارِثِ).

Ma'ana:"Lallai mutum yakan furta kalma ta yardan Allah baya zaton takai matsayinda takai, sai Allah Ya rubuta masa yardansa asanadinta har tashin alqiyama, kuma lallai mutum yakan furta kalma ta fushin Allah baya zaton ta kai matsayinda takai, sai Allah Ya rubuta masa fushinSa asanadinta har zuwa tashi Alqiyama" Imamu Malik ne ya ruwaitoshi acikin Muwaxxa, da Imamu Ahmad acikin Musnad ya qara da cewa: Alqama ya kasance yana cewa:" Maganganu nawane hadisin Bilal xan Haritha ya hanani faxa?

Imamul Baihaqi ya ruwaito daga Muhammad xan Amr xan Alqama dan Waqqas lallai yace:"Akwai wani mutum zauna gari banza yakan shiga ga sarakuna yana basu dariya, sai kakana yace masa "kaicon ka, meyasa kake shiga wurin waxannan kake basu dariya? Domin ni naji Bilal xan Harith Almuzani sahabin Manzon Allah (S.A.W) yana cewa:"... sai ya ambaci wacan hadisin.

Saboda haka haxarin harshe abune mai girma, kuma sha'anin Magana babbanne, duk wanda yayi la'akari da maganarsa a matsayin aikinsa, zaiyi taka tsantsan cikin furucinsa, kuma

alamun taqawa zasu bayyana agareshi, domin lallai bawa idan yayi sakaci cikin maganarsa tareda raunin addininsa, bazai amintaba daga furuci da wata kalma da zata wajabta masa fushin Allah da qiyayyarSa. Ko kuma yayi furuci da wata kalmarda zai kafirta asanadinta kuma ya fice a sanadinta daga Addinin Musulunci. Allah Yayi mana tsari.

Kuma wannan al'amarin faruwarsa na yawaita a lokacin fitintinu musamman ma a karshen zamani. Kamar yadda yazo acikin Sahihai biyu na Bukahri da Muslim daga hadisin Abu Huraira (Allah Ya qara masa yarda) yace Manzon Allah (S.A.W) yace:

«بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ فِتْنًا كَقَطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَيُؤْمِنِي كَافِرًا أَوْ يُؤْمِنِي مُؤْمِنًا وَيُصْبِحُ كَافِرًا يَبِيعُ دِينَهُ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا». [متفق عليه].

Ma'ana:"Ku gabatar da ayyukan (qwarai) kafin wasu fitintinu su kasance, masu kama da yankin dare mai duhu, Mutum zai wayi gari yana mumini amma a yammaita yana kafiri, wani kuma zai yammaita yana mumini amma sai ya wayi gari yana kafiri, ya saida addininsa da wani xan abin rayuwar duniya".

Muna roqon Allah aminci da afuwa da kuma Ya karemu daga abubuwanda ke haifadda fushinSa da uqubarSa.

Shiyasa tsoron sahabbai da tabi'ai ya tsananta gameda faxawa cikin wani abu daga ayyukan munafukai.

Imamul Bukhari yace acikin sahihinsa: Ibnu Abi Mulaika yace: na riski talatin daga sahabban Annabi (S.A.W) kowannensu yana jiye wa kansa tsoron munafurci, babu xaya daga cikinsu da yake cewa shi yana kan imani daidai da na Jibrilu da Mika'ilu.

Kuma ana ruwaitowa daga Alhasan (yana cewa): babu mai tsoronsa (wato faxawa cikin munafurci) face mumini, kuma babu mai amincewa dashi face munafuki.

Zaidu xan Wahab yace: wani mutum ya mutu daga cikin munafukai, Huzaiifa baiyi masa salla ba, sai Umar yace masa; daga mutanen yakene?

Sai (Huzaiifa) yace; ee!

Sai Umar yace masa, don Allah ina cikinsu?

(Huzaiifa) Yace; a'a, kuma bazan qara bawa wani labariba bayan ka. Ibnu Abi-Shaibane ya ruwaitoshi.

Kuma Huzaiifa xan Yaman, Annabi (S.A.W) ya riga ya raxanta masa sunayen munafukai, kuma yana daga cikin mafiya ilimi acikin al'ummannan game da halayen munafukai da hukunce hukuncensu da ayyukan munafurci, sahabbai sun kasance suna bashi matsayinsa awannan vangaren, shiyasa Umar yake dakonsa idan aka gabatarda matacce, idan yaga Huzaiifa bai yi masa salla ba, shima baya masa salla, sai ya sanya wani ya na'ibanceshi akan yi masa salla, saboda kada ya fitar da sirrin Mazon Allah (S.A.W).

Darasi na goma: Gargaxi gameda munafurci 2/3

Tafarkin tsira da kuvuta daga munafurci shine; bin tafarkin Allah (Mai girma da xaukaka) kamar yadda Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَلَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنْ اقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ أَوْ أُخْرِجُوا مِنْ دَيْرِكُمْ مَا فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلٌ مِنْهُمْ وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ بِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَشَدَّ تَثْبِيتًا ﴿٦٦﴾ وَإِذَا لَاتَيْنَهُمْ مِنْ لَدُنَّا أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٦٧﴾ وَلَهَدَيْنَهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٦٨﴾ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا ﴿٦٩﴾ ذَلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ عَلِيمًا ﴿٧٠﴾﴾ [النساء: ٦٦-٧٠].

Ma'ana:"Kuma da dai lallai su sun aikata abinda ake yi musu wa'azi dashi, haqiqa, daya kasance mafi alheri garesu, kuma mafi tsanani ga tabbatarwa (66) Kuma da Mun shiryar dasu tafarki madaidaici (67) Kuma a sa'annan, haqiqa da Mun basu lada mai yawa daga gunMu (68) Kuma duk waxanda sukayi xa'a ga Allah da Manzon Sa, to waxannan suna tareda waxanda Allah Yayi ni'ima a kansu daga Annabawa da siddiqai da shahidai. Kuma waxannan sun kyautatu ga zama abokan tafiya (69) Wancan falalar daga Allah take, kuma Allah Ya isa zama masani (70) Q4ayata 66-70.

Kuma da wannan ne zaka san cewa lallai munafukai sunyi hasarane hasara mai girma sakamakon kawar da kai daga

shiriyar Allah, domin sunyi hasarar yardan Allah (Mai girma da xaukaka) da falalarSa da rahamarSa da sakamakonSa mai girma da abuta da Annabawa da Siddiqai da Shahidai da Salihai. Kuma sun auka cikin mafi sharrin ayyukansu, kamar qaryata Allah da ManzonSa, da mummunan zatonsu ga Allah da bibiyarsu ga abinda ke jawo fushin Allah, da qiyayyarsu ga abinda Yakeso kuma Yake yarda dashi, da qoqarinsu wurin yaqi da addinin Allah ta hanyar maganganunsu da ayyukansu, da jivintansu ga kafirai daga ma'abuta littafi da mushirikai, da taimaka musu akan Musulmai, da cutarwarsu ga muminai, saboda hakane suka cancanci matsanancin azaba akan savonsu. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا﴾ [الفتح: ٦].

Ma'ana:"Kuma Ya azabtarda munafukai maza da munafukai mata da mushirikai maza da mushirikai mata, masu munana zato ga Allah, muguwar musiba mai kewayewa ta tabbata a kansu, kuma Allah Yayi fushi dasu kuma Ya la'ancesu, kuma Yayi musu tattalin Jahannama, kuma ta munana ga zama makoma. Q48ayata6.

Kuma (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا أَسْخَطَ اللَّهُ وَكَرَهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَلَهُمْ﴾

[محمد: ٢٨].

Ma'ana:"Wannan, domin lallai su sunbi abinda ya fusatar da Allah, kuma sunqi yardarSa, saboda haka sai ya vata ayyukansu.

Q47ayata28.

Kuma su, sakamakon savanin zahirinsu ga baxininsu sai suka faxa cikin ayyuka munana abar zargi, daga qarya, yaudara da cin amana da fajirci da sava alqawari, waxannan kuma sun kasance xabi'unsu da aka sansu dasu.

Ayyukan munafukai sun kasu zuwa sinfi biyu:

Sinfi na farko: Ayyuka na kafirci, wanda ya auka cikinsu ya kafirce wa Allah (Mai girma da xaukaka), ya fice daga addinin Musulunci koda kuwa yayi salla yayi azumi kuma ya riya cewa shi Musulmine.

Wannan kuwa misalinsa shine: Qaryata Allah da ManzonSa. Da qiyayya da zagi da isgilanci ga Allah da ayoyinSa da ManzonSa, da jivintan al'amarin kafirai da taimakonsu akan Musulmai.

Waxannan ayyukan da makamantansu suna cikin abubuwan dake warware Musulunci, saboda haka duk wanda ya faxa acikinsu, to shi ba mai imani da Allah bane, shi kafirine fitacce daga addinin Musulunci, idan kuma ya kasance yana bayyana Musulunci, to shi munafikine munafurci mai girma.

Wannan sinfin wasu daga cikin malami suna kiransa munafurcin quduri. Wannan kuwa saboda xamfaruwar zuciya ce akan kafirci, amma in bahaka ba ai lallai irin waxannan ayyukan da maganganun na kafirci, basu fitowa daga zuciya mai imani.

Kuma manufar su (malamai) ba itace iyakance ayyukan babban munafurci cikin ayyukan zuciya kawai ba.

Sinfi na biyu: Ayyuka da xabi'u ababen zargi, waxannan duk da cewa basu kai su kafirtar ba akaran kansu, saidai (su

ayyukane) da basu tattaruwa sai ga cikakken munafuki, kuma ya wajaba ga mumini ya kiyayesu saboda kada wata xabi'a daga cikin xabi'un munafurci ta kasance atare dashi, sune waxanda Annabi (S.A.W) ya bayyanasu cikin faxinsa:

«آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبًا، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا أُؤْتِيَ خَانَ»

[متفق عليه].

Ma'ana:"Alamomin munafuki ukune, idan yayi Magana sai yayi karya, idan yayi alqawari sai ya sava kuma idan aka amince dashi sai yayi ha'inci". Bukhari da Muslim ne suka ruwaito shi daga hadisin Abu Huraira (Allah Ya qara masa yarda).

A wata riwayar ta Imamu Muslim yace:

«آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ وَإِنْ صَلَّى وَصَامَ وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ».

Ma'ana:"Alamomin munafiki guda ukune, koda kuwa yayi salla yayi azumi kuma ya riya cewa shi Musulmine".

A riwayar Imamu Ahmad (yace):

«ثَلَاثٌ إِذَا كُنَّ فِي الرَّجُلِ فَهُوَ الْمُنَافِقُ الْخَالِصُ...» الحديث، بنحوه.

Ma'ana: "(Abubuwa) uku idan suka kasance a tattare da mutum, to shi munafikine cikakke..." zuwa qarshen hadisin makamancin wancan.

A cikin sahihul Bukhari da shihu Muslim daga hadisin Abdullahi xan Amru xan Aas (Allah Ya qara musu yarda) yace, Manzon Allah (S.A.W) Yace:

«أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَلَّةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَلَّةٌ مِنْ نِفَاقٍ حَتَّى يَدْعَهَا: إِذَا حَدَّثَ كَذَبًا، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ».

Ma'ana:"(Abubuwa) huxu duk wanda suka kasance tattare

dashi, to ya kasance cikakken munafuki, wanda kuma wata xibi'a daga cikinsu ta kasance tare dashi, to akwai wata xabi'a ta munafirci taredashi har sai ya barta, idan yayi maga yayi qarya, kuma idan akayi alqawari dashi, sai yayi yaudara, idan kuma yayi alqawari sai ya sava, idan kuma akayi husuma dashi, sai yayi fajirci".

Saboda haka duk wanda sha'aninsa ya kasance idan yayi magana zaiyi qarya, idan yayi alqawari zai sava, kuma idan aka bashi amana zai yi ha'inci, to shi cikakken munafikine, lafazin 'idha' baya nufin iyakancewa, sai dai yana nufin maimaicine, wannan zai fidda (mutumin) da wani abu daga cikin haka yake karancin faruwa dashi. Sai ya kasance ya aikata aikin zunubi kuma ya faxa wani aiki daga cikin ayyukan munafikai. Sai dai shi bazai zama munafiki ba da aikata wannan hakama ma'abucin wata xabi'a ta munafirci har sai hakan ya kasance daga cikin sha'aninsa daya saba dashi ko kuma aka sanshi dashi.

Fasali: cikin (bayani gameda) wanda imani da munafirci zasu kasance acikin zuciyarsa.

Babban munafurci kam, lallai shi baya haxuwa da imani. A'a ma'abucinsa ya kafirce wa Allah (Mai girma da xaukaka) koda kuwa yayi salla yayi azumi kuma ya riya cewa shi Musulmine. Saboda kafirci yana rusa ayyuka baki xaya. Imani da babban kafirci kuma basa tava haxuwa. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنْ

الْخَسِيرِينَ ﴿٥﴾ [المائدة: ٥].

Ma'ana:"Kuma wanda ya kafirce da imani , to haqika aikinsa ya vaci kuma shi a lahira yana daga cikin masu hasara"

Q5ayata5.

Amma qaramin munafurci wanda baya fitarwa daga Addini, haqiqa wani sashi na xabi'unsa kan iya kasancewa a zuciyar mumini, kamar yadda hadisin daya gabata na Abdullahi xan Amru xan Aas yayi nuni zuwa gareshi.

Acikin sahihu Muslim daga hadisin Abuhuraira (Allah Ya qara masa yarda) yace, Manzon Allah (S.A.W) yace:

«مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغْزُ وَلَمْ يُحَدِّثْ بِهِ نَفْسَهُ مَاتَ عَلَى شُعْبَةٍ مِنَ التَّفَاقِ».

[رواه مسلم].

Ma'ana:"Duk wanda ya mutu baiyi yaqi ba kuma bai buranta wa kansa yin yaqi ba, to ya mautu akan wani reshe na munafurci". Imamu Muslimne ya ruwaitoshi.

Kuma Huzaiifa xan Yaman (Allah Ya qaramasa yarda) yace:"Zukata nau'uka huxune:

-Zuciya lulluvavviya, wannar itace zuciyar munafuki.

- Zuciya rufaffiya, wannar itace zuciyar kafiri.

-Zuciya sumvulalliya kamar kace fitilace acikinta mai hake, wannar itace zuciyar mumini.

-Zuciyar da acikinta akwai munafurci da imani, misalinta kamar misalin kurjine wanda yake zubar da xiwa da jini, kuma misalinta shine misalin bishiyar da ruwan qazanta da ruwa mai tsafta ke shayar da ita, duk wanda yayi galaba a cikinsu shi zaiyi rinjaye" Ibnu Abi- Shaiba ne ya ruwaitoshi acikin (littafinsa) Almusannaf acikin kitabul iman kuma Albani ya ingantashi amma ance yanada illata tsinkewar isnadi saidai ma'anarsa ingantaccene.

Zuciya lulluvavviya ko yavavviya, itace karkatacciya.

Aliyu xan Abu Xalib (Allah Ya qara masa yarda) yace:" Imani yakan fara ne alhali yana wani xigon fari acikin zuciya, duk sa'adda imani ya qaru, sai xigon ya qara fari har zuciya ta zama fara dukkaninta, shi kuma munafurci yana farawane da baqin xigo acikin zuciya, duk sa'adda munafurci ya qaru sai ya kara baqantuwa har sai zuciyar ta baqance baki xayanta" Ibnu Abi- Shaiba ne ya ruwaitoshi acikin (littafinsa) Almusannaf acikin kitabul iman da Al –Baihaiqi acikin shu'abul iman.

(Lafazin "Allamzatu" – acikin maganar Sayyidina Ali- tana nufin) xan qanqanin xigo.

Abin nufi shine, munafurci yakan iya kasancewa tareda mumini, yawansa da qarantansa ya dogara ga matsayin imaninsa da xa'arsa ga Allah (Mai girma da xaukaka), daga cikinsu akwai wanda ake samun wani gauraye daga gaurayen munafurci tare dashi, sai yayi qarya xaya ko biyu, wani karon kuma ya sava alqawari da makamancin haka.

Daga cikinsu kuma akwai wanda yake yawan faxawa cikin ireiren waxannan ayyukan, tareda qarantawa cikin ambaton Allah da yawan qetare iyakokin Allah ta hanyar keta alfarman haramtattun al'amura da sakaci cikin wajibai, da kifuwa akan abubuwan shi'awa, da ruxuwa da shubuhohi, sai yakasance acikin zuciyarsa akwai munfurci mai yawa da imani xan kaxan, harma akan samu daga cikin Musulmi akwai wanda yake baya yin salla face cikin gaggawa tareda jinkirta sallar har zuwa lokacin karhanci tareda munanawarsa acikin aiwatar da ita. Kamar yadda yazo acikin sahihu Muslim daga hadisin Anas xan Malik (Allah Ya qara masa yarda) yace, naji Manzo Allah

(S.A.W) yana cewa:

«تِلْكَ صَلَاةُ الْمُنَافِقِ يَجْلِسُ يَرْفُبُ الشَّمْسَ حَتَّى إِذَا كَانَتْ بَيْنَ قَرْنِي الشَّيْطَانِ قَامَ فَتَقَرَّهَا أَرْبَعًا لَا يَذْكُرُ اللَّهَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا» [رواه مسلم].

Ma'ana: "Wannan itace sallar munafuki, zai zauna yana jiran rana har sai ta kasance tsakanin qahonnin shexan guda biyu, sai ya tashi yayi tsatstsagensu guda huxu, baya ambaton Allah acikinsu face xan kaxan" Imamu Muslim ne ya ruwaitoshi.

Wannan yana faruwane ga wanda munafurci yayi galaba acikin zuciyarsa kuma ya cancanci a akirashi munafuki, tare da samuwan wani imani a zuciyarsa wanda ya hanashi barin salla baki daya.

Faxawa cikin qaramar riya da jiyarwa na yawaita acikin ma'abuta wannan sinfin, da abinda ke vata wasu ayyuka kamar gori da cutarwa cikin sadaka, da neman duniya cikin aikin lahira, da keta alfarman haramtattun abubuwa ayayin da suka kaxaita.

To ma'abuta wannan sinfin suna cikin haxari mai girma. Wannan sakacin na iya kaisu ga fita daga addinin Allah (Mai girma da xaukaka) kuma duk wanda ya mutu daga cikinsu akan wannan munafurcin tareda samuwar wani sashi na imani a zuciyarsa, to lallai yana cikin yan kaba'ira, waxanda aka yiwa alqawarin matsanancin azaba, saidai shi bazai dauwamaba acikin wuta sakamakon wanzuwar Musuluncinsa, kuma ya inganta daga Annabi (S.A.W) lallai yana cewa:

«يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ، وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ، ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: أَخْرَجُوا مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ، فَيُخْرَجُونَ مِنْهَا قَدِ اسْوَدُّوا؛ فَيُلْقَوْنَ فِي نَهْرِ الْحَيَاةِ، فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ فِي جَانِبِ السَّيْلِ، أَلَمْ تَرَ أَنَّهَا

تَخْرُجُ صَفْرَاءَ مُلْتَوِيَةً». [رواه البخاري من حديث أبي سعيد الخدري رضي الله عنه].

Ma'ana: "Yan Aljanna zasu shiga Aljanna yan Wutama zasu shiga wuta, sa'annan Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:" ku fitarda wanda acikin zuciyarsa akwai misalin qwayar komayya na imani, sai a fitar dasu alhali sun riga sunyi baqi, sai a jefasu cikin kogin rayuwa, saisu tsira kamar yadda qwaya ke tsira a gafen kogi mai gudana, shin bakaganiba tana fita da lawnin yalo kuma lanqwasashshiya?" Imamul Bukharine ya ruwaitoshi daga hadisin Abu Sa'idin Alkhudri (Allah Ya qara masa yarda)

Amma wanda ya aikata wani abu daga cikin abubuwa masu warware Musulunci, kamar isgilanci da addini, zagin Allah da Manzonsa, jivinta kafirai da taimakonsu akan Musulmai, to shi kafirine wanda ya fita daga Musulunci, haqiqa imani ya savule daga zuciyarsa. Allah Yayi mana tsari.

Fasali: Game da tuban Munafiki.

Idan munafiki ya tuba kafin mutuwarsa kuma ya kyautata ayyukansa ya kuma yi riqo ga Allah ya tsarkake addininsa ga Allah (Mai girma da xaukaka) to tubarsa ingantacciyace karvavviya. Allah (Maxaukakin Sarki) yace:

﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا﴾ ١٤٥ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ وَسَوْفَ يُؤْتِي اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٤٦﴾ مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَدَابِكُمْ إِنْ شَكَرْتُمْ وَعَٰمَنْتُمْ وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا ﴿١٤٧﴾ [النساء: ١٤٥-١٤٧].

Ma'ana: "Lallai munafukai suna cikin mafi zurfin magangara daga Wuta, kuma bazaka tava sama musu wani mataimakiba

(145) Saidai waxanda suka tuba kuma suka kyautata kuma suka nemi mafaka ga Allah kuma suka tsarkake addininsu ga Allah, to waxannan suna tareda muminai, kuma da sannu Allah zai bawa muminai lada mai girma (146) Menene Allah zaiyi da azabtardaku in kuka gode kuma kuka yi imani? Kuma lallai Allah Ya kasance mai godiya Masani (147). Q4ayata145-147.

Kuma hakanan Musulmin daya kasance tare dashi akwai wata xabi'a ta munafurci idan ya tuba Allah zai karvi tubansa kuma zai barranta daga munafurci.

Acikin wannan mas'alar akwai wasa qwaqwalwa mai ban dariya wanda Huzaifa xan Yaman (Allah Ya qara masu yarda) ya bijiro dashi ga xaliban tsangayar Abdullahi xan Mas'ud (Allah Ya qara masa yarda), lallai ya tsaya akansu alhali Abdullahi xan Mas'udu yana nan, sai yayi musu sallama sannan yace:"haqiqa an saukarda munafurci akan wasu mutane da suka fiku alheri" sai Abdullahi xan Mas'udu yayi murmushi ya kuma fahimci manufarsa.

Xalibansa sukace; tsarki ya tabbata ga Allah, lallai Allah (Mai girma da xaukaka) Yana cewa:

﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ﴾ [النساء: ١٤٥].

Ma'ana:"Lallai munafukai suna cikin magangara mafi zurfi daga cikin Wuta" Q4ayat145.

Sannan bayan an waste daga tsangayar, sai Huzaifa yaceda Aswad xan Yazid Annakha'i xaya daga cikin xaliban Abdullahi xan Mas'ud:" haqiqa an saukarda munafurci akan wasu mutane da suka fiku alheri sannan sai suka tuba sai Allah Ya karvi tubansu".

---

a wata riwayat yace: "Lallai su yayin da suka tuba sai suka kasance mafiya alkhairi daga gareku ku"

Yana nufin wasu daga cikin waxanda suka kasance munafukai a zamanin Manzon Allah (S.A.W) sannan sai suka tuba kuma suka gyara kuma suka kyautata musuluncinsu, sai suka kasance mafiya alheri sama da waxanda suka zo abayansu daga tabi'ai albarkacin ladan abuta da Annabi da jihadi tareda Annabi (S.A.W

Kuma wannan qisser Imamul Bukhari ya ruwaitota acikin sahihinsa.

Fasali: Kuma ya wajaba ga muminai suyi aikin da zai kuvutar dasu daga xabi'un munafurci da ayyukan munafukai, daga cikin haka akwai mai maita tuba da neman gafara da kiyaye dokokin Allah da girmama umurce umurcenSa da barranta daga shirka da ma'abutanta da tsaida salla da bada zakka da nasiha ga Allah da ManzonSa da littafinSa da shugabannin Musulmai da gama garinsu.

Daga cikin haka; akwai son jihadi saboda Allah da kuma kwaxaitarwa rai game da hakan.

Kuma daga cikin haka akwai umurni da kyakkyawa da hani ga mummuna da yiwa juna wasiyya da gaskiya da yiwa juna wasiyya da haquri da kwaxaitar da juna akan ciyar da miskini, da ciyarwa saboda Allah bisa imani da neman lada.

Duk wanda ya aikata haka zai kasance barrantacce daga munafurci

Yazo acikin musnad da waninsa daga hadisin Umar xan Khaxxabi (Allah Ya qara masa yarda) lallai manzon Allah yace:

«مَنْ سَرَّتْهُ حَسَنَتُهُ وَسَاءَتْهُ سَيِّئَتُهُ فَهُوَ مُؤْمِنٌ».

Ma'ana: "Duk wanda kyakyyawan aikinsa ya faranta masa rai kuma mummunan aikinsa ya baqanta masa rai, to shi muminine"

Saboda haka duk wanda ya faza cikin wani zunubi kuma zunubin ya baqanta masa rai to wannan alamace ta ingancin imaninsa, kuma akwai kyakyyawan tsammanin cewa zai tuba kuma ya nemi gafara kuma ya nemi yarda, wanda kuma yayi farin ciki da savonsa kuma mummunan aikinsa ya faranta masa rai, to wannan alamace dake nuni zuwaga munafurci a cikin zuciyarsa.

A cikin sunanu- Attirmidhi daga hadisin Abu Huraira (Allah Ya qara masa yarda) yace; Manzon Allah (S.A.W) yace:

«خَصْلَتَانِ لَا تَجْتَمِعَانِ فِي مُنَافِقٍ، حُسْنُ سَمْتٍ، وَلَا فِقْهُ فِي الدِّينِ». [صححه

الألباني].

Ma'ana: "Sifofi biyu basu haduwa ga munafuki. Kyakyyawar xabi'a da fahimtar addini" kuma Albani ya ingantashi.

Darasi na gomashaxaya: Gargaxi gameda munafurci 3\3

Uqubar munafuki.

Allah (Maxaukakin Sarki) Ya sanya uqubar munafukai daga mafi munin uqubobi a Duniya da Lahira sakamako kwatankwacin ayyukansu.

Amma (sakamakonsu) a Duniya, lallai su za'ayi musu uquba da sanya toshiya a zukatansu, da kuma haramta musu fahimta da ilimi da shiriya. Kuma Allah zai gadar musu da shakka a zukatansu da kokwanto bazai rabu dasu ba har abada. Saboda haka sune mafiya ruxani da kai komo acikin Mutane, wannan kuwa (ya kasancene) saboda sunyi nufin yin yaudara ga Allah kuma su yaudari mumina, sai yaudararsu ta koma kansu. Kuma suka xanxani azaba game da al'amarinsu da uquba gameda makircinsu, sai suka kasance duk sa'adda suka aikata wani aiki don kaidi ga Musulunci da ma'abutansa, sai Allah Ya sanya uqubarSa aknsu mafi muni ta inda basuyi tsammaniba, saboda haka su suna cikin neman qarine cikin ayyukan kafirci da munafurci, uquba kuma tana ninninkuwa akansu wata bayan wata. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿فَطَبَعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهَمَّ لَا يَفْقَهُونَ﴾ [المنافقون: ٣].

Ma'ana:"Sai aka sanya toshiya akan zukatansu, saboda haka basa fahimta" Q63ayata3.

Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلٰلَةَ بِالْهُدٰى فَمَا رَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٦﴾ مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِى اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمٰتٍ لَا يُبْصِرُونَ ﴿١٧﴾ صُمُّ بِكُمْ عُمى فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿١٨﴾﴾
 [البقرة: ١٦-١٨].

Ma'ana:"Waxannan sune waxanda suka sayi vata da shiriya, sai fataucinsu bai yi riba ba, kuma basu kasance masu shiryuwa ba (16) Misalinsu shine misalin wanda ya hura wuta, yayin da ta haska abinda ke gefensa (na abin tsoro) sai Allah Ya tafiyar da haskansu kuma Ya barsu acikin duffai basu gani (17) Kurame, bebaye, makafi. Saboda haka basu komowa (18). Q2ayata16-18.

Kuma (Allah Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿إِنَّ الْمُنٰفِقِينَ يُخٰدِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خٰدِعُهُمْ﴾ [النساء: ١٤٢].

Ma'ana:"Lallai ne munafukai suna yin yaudara ga Allah alhali kuwa Shi ne mai yaudararsu. Q4ayata142.

Kuma yaudarar da Allah Yake musu Yana babin yi musu sakamakone da jinsin ayyukansu, sakamakone akan munin maganganunsu da ayyukansu, da mummunan zatonsu gameda Allah (Mai girma da xaukaka) da yaudararsu ga Allah kuma ga waxanda sukayi imani, da qiyayyarsu ga Allah xaya kan addininSa da makirci da yaudara.

Da waxannan ayyukan, lallai su yaudarar kansu kawai sukeyi kamar yadda Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿يُخٰدِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَمَا يُخٰدِعُونَ اِلَّا اَنْفُسَهُمْ وَمَا

يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾﴾ [البقرة: ٩].

Ma'ana:"Suna yin yaudara ga Allah da waxanda sukayi imani,

alhali basu yaudarar kowa face kawukansu kuma basu sakankancewa" Q2ayata9.

Saboda haka su basu sakankancewa cewa lallai su suna yaudarar kawukansune. A'a suna yiwa kawukansu burace burace ne na qarya kuma suna gudana a bayansa har sai ya ruxesu kuma ya fitinesu. Kuma suna qarua cikin zunubi da kafirci da fasiqanci da savon (Allah) da vata kuma suna tsammanin cewa kyautata aiki sukeyi.

Su acikin haka baki xaya basu cutar kowa face kawukansu, basu cutar da Allah da komai ba, kuma basu cutar da ManzonnSa da komai ba, hakanan ma muminai mabiya shiriyar Allah (Mai girma da xaukaka).

Daga cikin abubuwan da za'ayi musu uquba dasu a Duniya, lallai za'ayi musu azaba da dukiyoyinsu da yayansu har sai rayukansu sun fice. Kamar yadda Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الدُّنْيَا
وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٨٥﴾﴾ [التوبة: ٨٥].

Ma'ana:"Kuma kada dukiyoyinsu da yayansu su baka shi'awa. Abin sani kawai, Allah Yana nufinne Yayi musu azaba dasu a cikin duniya kuma rayukansu su fita alhali kuwa suna kafirai. Q9ayata85.

Daga cikin abubuwan da za'a yi musu azaba dashi harwa yau, abin da Allah zai sanya musu na qiyayya a zukatan mutane duk yadda suka kai da neman soyayyarsu, wannan kuwa ya faru dasune domin sun nemi yardar mutane da fushin Allah, kuma sun fifita rayuwar Duniya akan Lahira, kuma sun bi abinda ke

fusata Allah kuma sunqi yardanSa, sun kawar da kai daga bin shiriyar Allah, sakamakon haka sai suka bijirar da kawukansu ga nau'uka na tsoro da baqinciki da vata da shaqiyanci wanda Allah Ya rubuta ga wanda ya kawar da kai daga bin shiriyarSa.

Kuma Allah (Maxaukakin Sarki) Yace gameda wata jama'a daga cikinsu:

﴿لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ

عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١١٠﴾ [التوبة: ١١٠].

Ma'ana:"Gininsu wanda suka gina bazai gushe ba yana zama shakka a zukatansu har sai zukatansu sun yayyanke (wato har su mutu) kuma Allah masanine mai hikima.Q9ayata110.

Wani daga cikin malaman tafsiri yace: (faxin) " har sai zukatansu sun yayyanke" wannan togacyace ta isgilanci (garesu), yana daga cikin isgilancin Allah a agaresu sakamako tamkar da aikin su, saboda makircin su ga mumintai da isgilancinsu garesu da kaidinsu garesu, domin su sanya musu shubuha kuma su vatardasu daga tafarkin Allah.

Saboda haka ya kasance daga uqubarsu an jarrabesu da shakka bazai rabu da zukatansu ba har abada, har su sadu da Allah (Mai girma da xaukaka)

Wannan shine abinda zai faru dasu daga uqubobi kebantattu sakamako gameda wasu daga cikin ayyukansu domin lallai haqika Allah (Maxaukakin Sarki) Ya sanya uqubobi na musamman ga wasu zunubai don yazama sakamako daga jinsin aiki.

Allah (Maxaukakin Sarki) Yace gameda wata jama'a daga cikinsu (munafukai):

﴿الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا

جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ [التوبة: ٧٩].

Ma'ana:"Waxanda suke aibanta masu yin alheri daga muminai a cikin dukiyoyin sadaka da waxanda basu samuba face iyakar qoqarinsu, sai suna yi musu isgili. Allah Yana yin isgili garesu kuma suna da azaba mai raxaxi. Q9ayata79.

Sai ya kasance daga cikin uqubarsu sakamakon isgilancinsu ga muminai, Allah Yayi isgili garesu. Sakamako mai dacewa.

Kuma munafukai suna yawan faxawa acikin zunubban da sakamakonsu ke kasancewa daga jinsin aikin (su) a duniya kafin qiyama, kamar yadda yazo acikin sunna cewa; lallai wanda ya bibiyi al'aurar Musulmi Allah zai bibiyi al'aurarsa, kuma wanda ya cutar da Musulmi Allah zai cutar dashi, kuma wanda ya tsanantawa Musulmi Allah zai tsananta masa, kuma wanda ya tavar da Musulmi Allah zai tavar dashi, kuma wanda ya takurawa Musulmi Allah zai takura masa.

Kuma su munafukai ma'abuta makircine mummuna, haqiqa Allah Yace:

﴿وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ﴾ [فاطر: ٤٣].

Ma'ana:"Kuma makirci mummuna baya gewayewa face ga mutanensa" Q35ayata43.

Wannan shine bayanin wani abu da zai samesu a Duniya.

Amma (abinda zai samesu) a barzahu kuwa, lallai su idan suka rabu da wannan rayuwar kuma aka shigar dasu cikin qabur buransu, lallai suna cikin azaba mai girma da tavewa dauwamamme da xan danasani wanda bashida iyaka.

Daga Anas xan Malik (Allah Ya qaramasa yarda) daga Annabi (S.A.W) lallai yace:

«إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ وَتَوَلَّى عَنْهُ أَصْحَابُهُ وَإِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرْعَ نِعَالِهِمْ
 أَتَاهُ مَلَكَانِ فَيُقْعِدَانِهِ فَيَقُولَانِ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي الرَّجُلِ لِمُحَمَّدٍ.
 فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ فَيَقُولُ أَشْهَدُ أَنَّهُ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ.
 فَيَقَالُ لَهُ: انْظُرْ إِلَى مَقْعَدِكَ مِنَ النَّارِ قَدْ أَبَدَلَكِ اللَّهُ بِهِ مَقْعَدًا مِنَ الْجَنَّةِ
 فَيَرَاهُمَا جَمِيعًا.

وَأَمَّا الْمُنَافِقُ وَالْكَافِرُ فَيَقَالُ لَهُ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ؟
 فَيَقُولُ: لَا أَدْرِي كُنْتُ أَقُولُ مَا يَقُولُ النَّاسُ.

فَيَقَالُ: لَا دَرَيْتَ، وَلَا تَلَيْتَ وَيُضْرَبُ بِمِطْرَاقٍ مِنْ حَدِيدٍ ضَرْبَةً فَيَصِيحُ
 صِيحَةً يَسْمَعُهَا مَنْ يَلِيهِ غَيْرَ الثَّقَلَيْنِ» [متفق عليه].

Ma'ana:"lallai bawa idan aka saka shi acikin kabarinsa kuma abokansa suka juya suka tafi suka barshi, alhali shi yana jin qaran takalmansu, sai Mala'iku biyu su zo masa, saisu zaunar dashi, sannan sai suce:" Me ka kasance kana faxi gameda Mutumin? (Annabi Muhammadu (S.A.W).

Amma mumini shikam zaice: Na shaida cewa shi bawan Allah ne kuma Manzon Allah ne.

Sai ace masa:"kayi dubi zuwaga mazauninka a cikin wuta Allah Ya canza makashi da wani mazauni acikin aljanna. Sai ya gansu baki xaya.

Amma shiko munafuki da kafiri, sai ace masa:"Me ka kasance kana faxi gameda wannan Mutumin?

Sai yace; ban saniba, ni na kasancene ina faxin abinda

mutane ke faxi.

Sai ace; baka saniba kuma baka bi wanda ya saniba? Sai a dakeshi da guduma ta baqin qarfe duka xaya, sai ya tsala ihu duk wanda ke kusa dashi zai jishi banda aljani da mutum. Bukhri da Muslimne suka ruwaitoshi.

tareda abin da zai samesu na uqubobi na musamman saboda wasu zunubbai nasu, kamar yadda ya inganta a sunna cewa wanda yake karanta qur'ani sannan yayi watsi dashi kuma yake bacci gabarin sallar farilla, to za'ayi masa azaba a kabarinsa. Hakanan mazinata da masu cin riba da masu giba da annamimanci da qarya da masu hana zakka da waxanda ke karya azumi kafin lokacin buxa bakinsu yayi. Duk waxannan, ingantattun hadisai sunzo akansu cewa za'ayi musu azaba acikin qaburburansu. Munafukai kuwa suna da kaso mafi girma cikin waxannan ayyukan.

A lahira kuwa, haqiqa ingantattun hadisai sunyi nuni zuwaga cewa, idan alqiyama ta tsaya kuma Allah Ya tara mutane matattara xaya domin hukunci a tsakaninsu, sannan Yayi umurni da kafirai aka kaisu Wutar Jahannama, muminai da munafukai da sauran Ahlul kitabi zasu sawra a filin qiyama. Sai a yaye qwauri, sa'annan babu wanda zai saura cikin waxanda suka kasance suna sujjada anan duniya don biyayya (ga Allah) face anyi musu izini da yin sujjada, kuma babu wani daya kasance yana yin sujjada don riya ko munafurci face gadon bayansa ya koma xabaqi guda (wato ya sandare) duk sa'adda yayi nufin yin sujjada sai ya faxi akan qeyarsa.

A hisabi kuwa za'a taho da munafuki sai Allah Ya tunatar dashi ni'imominSa akansa, sai munafukin yace; Ya Ubangijina,

nayi imani daKai, kuma nayi imani da littafinKa da kuma ManzanniKa, nayi salla kuma nayi azumi kuma nayi sadaka, sai ya yabi kansa da alheri gwargwadon iyawarsa.

Sai ace masa; yanzu zamu tayar da mai yin sheda akanka.

Sai yayi tunani acikin ransa (yace yanzu) waye zai yi sheda agareni? Sai a sanya toshiya a bakinsa, kuma a cewa cinyarsa da namansa da qashinsa; kuyi magana.

Sai cinyarsa da namansa da qashinsa suyi Magana game da ayyukansa, wannan kuwa saboda a yanke masa hamzarine bisa kansa. Annabi (S.A.W) yace:

«وَذَلِكَ الْمُنَافِقُ، وَذَلِكَ الَّذِي يَسْخَطُ اللَّهُ عَلَيْهِ».

Ma'ana:"Kuma wannan shinne munafiki, wannan shine wanda Allah zai yi fushi dashi"

Hadisin yana cikin sahihu Muslim daga hadisin Abu Huraira (Allah Ya qara masa yarda).

Saboda haka idan aka sanya siraxi akan Jahannama kuma akayi umurni da qetarawa ta kansa, kuma aka baiwa waxanda ke filin qiyama haske gwargwadon ayyukansu, suma munafukai za'a basu haske kwatan kwacinsu don ya zama fitina garesu, har sai sun kasance akan siraxi sai a xauke hasken munafukai, hasken mumina kuma ya kammala. Kamar yadda Allah Yace:

﴿لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢﴾
هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣﴾ هُوَ الَّذِي خَلَقَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ
وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا

كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤﴾ لَهُ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ
 الْأُمُورُ ﴿٥﴾ يُوَلِّجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُوَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ
 ﴿٦﴾ ءَامِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُسْتَخْلِفِينَ فِيهِ فَالَّذِينَ ءَامَنُوا
 مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿٧﴾ وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالرَّسُولِ يَدْعُوكُمْ
 لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾ هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَى
 عَبْدِهِ ءَايَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ
 لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿٩﴾ وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتْلَ أَوْلِيَاكَ أَعْظَمُ
 دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدِ وَقَتْلُوا وَكَلَّا وَعَدَّ اللَّهُ الْحُسَيْنَ وَاللَّهُ بِمَا
 تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١٠﴾ مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضْعِفُهُ لَهُ وَ لَهُ
 أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴿١١﴾ يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ
 وَبِأَيْمَانِهِمْ بُشْرًا لَكُمْ الْيَوْمَ جَنَّتُ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ
 هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢﴾ يَوْمَ يَقُولُ الْمُنْفِقُونَ وَالْمُنْفِقَاتُ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا انظُرُونَا
 نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ
 لَهُ وَ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ ﴿١٣﴾ يُنَادُونَهُمْ أَلَمْ نَكُنْ
 مَعَكُمْ قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ
 الْأَمَانِيُّ حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ وَغَرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ ﴿١٤﴾ فَالْيَوْمَ لَا يُؤَخِّدُ مِنْكُمْ
 فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَأْوَىٰكُمْ النَّارُ هِيَ مَوْلَىٰكُمْ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٥﴾ ﴿

[الحديد: ٢-١٥].

Ma'ana:" Ranar da zaka ga mumina mata da mumina mata

haskensu na tafiya gaba garesu da kuma dama garesu, (ana cemusu,) bushararku a yau, itace Aljanna, qoramu na gudana a karkashinsu, suna masu dauwama acikinsu, wannan shine rabo mai girma (12) Ranar da munafukai maza da munafukai mata ke cewa waxanda suka yi imani, ku dubo mu muyi makamashi daga haskenku. Sai ace (musu), ku koma bayan ku domin ku nemo wani haske. Sai a buga wata Katanga da takeda wani qyaure, a ta cikinsa nan rahama take, kuma a bayansa ta wajensa azaba take (13) Suna kiransu, "ashe bamu kasance taredaku ba? Sai suce "ii (mun kasance tare) saidai ku kun fitini kawukanku kuma kunyi zaman jiran wata musiba kuma kunyi shakka kuma burace burace sun ruxeku har sai da al'amarin Allah yazo muku kuma mai ruxi ya ruxeku game da Allah (14) To ayau baza'a karvi fansa daga gareku ba kuma baza'a karva ba daga waxanda suka kafirta. Makomarku itace Wuta, itace mafi dacewa daku, tir da makoma idan ta kasance Wuta (15) Q57ayata12-15.

Amma azabarsu acikin Wutar Jahannama, itace azaba ta wulaqanci, kuma mai raxaxi, kuma mai tsanani tabbatacciya, Allah Ya wajabta musu (shiga) magan gara mafi zurfi acikinta, saboda haka suna daga cikin waxanda keda azaba mafi tsanani acikin yan Wuta. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا﴾

[النساء: ١٤٥].

Ma'ana:"Lallai munafukai suna cikin magangara mafi zurfi daga Wuta, kuma bazaka sama musu wani mai taimakoba" Q4ayata145.

Su a sanadin boyayyar kafircinsu da jivintarsu ga al'amarin

kafirai, sai Allah Ya haxasu da kafirai acikin Wutar Jahannama. Kamar yadda Yace:

﴿إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا﴾ [النساء: ١٤٠].

Ma'ana:"Lallai Allah mai tara munafukai da kafirai ne a cikin Jahannama baki xaya. Q4ayata140.

Kuma Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَعَدَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعَنَّ اللَّهُ لَأَلَمُّ عَذَابٍ مُّقِيمٌ﴾ [التوبة: ٦٨].

Ma'ana:" Allah Yayi alqawarin Wutar Jahannama ga munafukai maza da munafukai mata da kafirai, suna masu dauwama acikinta. Itce mai isarsu. Kuma Allah Ya tsine musu. Kuma suna da wata azaba tabbatacciya. Q9ayata68.

Darasi na goma sha biyu: Abubuwa ke warware Musulunci

Idan mun fahinci cewa bawa bazai zama musulmiba har sai ya shaida da kalmomi biyu na shahada—shaidawa babu abin bauta da gaskiya sai Allah, da shaidawa Annabi Muhammadu Manzon Allah ne, sai ya kaxaita Allah sannan ya bi Manzon Allah (S.A.W), da wannan ne zai zama Musulmi.

Kuma mun fahimci cewa abinda shaidawa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah yake hukuntawa shine; tsarkake bauta ga Allah Shi kaxai, kuma cewa bauta ta ginune akan soyayya da girmamawa da sallamawa.

Kuma mun fahimci cewa shaidawa Annabi Muhammadu Manzon Allah ne yana hukunta sonsa da gaskatashi da yi masa biyayya.

Sai kasani cewa, duk wanda ya aikata wani abu da zai warware waxannan kalmomi biyu na shahada, to shi fitaccene daga addinin Musulunci, wanda ya kafircewa Allah (Mai girma da xaukaka) koda kuwa yayi salla yayi azumi kuma ya riya cewa shi Musulmine.

Saboda haka duk wanda aka rasa xaya daga cikin waxannan abubuwan atare dashi – tsarkake bauta ga Allah (Mai girma da xaukaka), son Allah da girmamaShi, da sallama maSa, da son Manzon Allah (S.A.W), da gaskatashi, da yi masa biyayya-haqiqa Musuluncinsa ya gushe daga gareshi.

Idan wannan gushewan ya kasancene daga asalinsa, wato

bawa bai tsayu da abinda waxannan kalmomi biyu na shahada suke hukuntawaba tun farkon al'amarinsa, to shi kafirine na asali, idan kuma ya kasance yana bayyana Musulunci tareda hakan, to shi munafikine.

Amma wanda ya kasance Musulmi, tsayayye game da abin da Kalmomi biyu na sahada suke hukuntawa, sannan sai xaya daga cikin waxannan al'amuran suka gushe daga gareshi bayan da ya kasance Musulmi, to shi kafirine riddajje daga addinin Musulunci.

Kuma ridda na iya kasancewa da kowanne daga cikin al'amura na furuci ko na aiki ko na quduri wanda ke wajabta gushewar haqiqanin shaidawa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah, kuma lallai Annabi Muhammadu (S.A.W) manzon Allahne.

Misalan abubuwan dake warware Musulunci waxandake fitarwa daga Addinin Musulunci suna da yawa, basu da wani adadi kididdigagge, sai dai sunada asulla da ke haxesu waxanda sune:

Abuna farko mai warwarewa: Ilhadi, shine inkarin samuwar Allah (Maxaukakin Sarki) Daga cikin misalansa:

Jingina yin halitta ga xabi'a. Yin imani da cewa Duniya batada farko, wato cewa daga cikin halittu akwai waxanda basu da fakor tun fil azan.

Abu na biyu daga cikin masu warware Musulunci: babbar shirka, itace riqon kishiya ga Allah (Mai girma da xaukaka) shima nau'uka ne:

Nau'i na farko: shirka cikin ibada, shine sarrafa wani nau'i daga nau'ukan bauta ga wanin Allah (Mai girma da xaukaka) kamar addu'a ko yanka ko bakance ko neman taimako ko neman

agaji ko makamanci haka, daga cikin misalansa:

Na farko: Abinda masu bautar gumaka da Annabawa da waliyyai ke aikatawa na rokonsu koma bayan Allah (cikin abinda ba mai iya yinsa sai Allah) da neman ceto daga garesu da neman biyan bukату da jawo amfani da yaye cuta, to duk wanda ya aikata wannan shi mushrikine kafiri koda kuwa ya riya cewa shi Musulmine kuma yana cewa "La-ilaha- illa llahu kuma yana salla yana azumi yana sadaka yana aikin hajji kuma yana aikata alheri. Ita babbar shirka tana vata ayyuka kuma tana kore addinin Musulunci.

Abuna biyu: Abinda masu sihiri da wasu da suke zuwa wurinsu ke aikatawa na yin yanka ga wanin Allah (Mai girma da xaukaka) da neman agaji daga shexanu.

Nau'i na biyu: shirka acikin rububiyya, daga cikin misalansa: Abuna daya: Imanin da wasu daga cikin mushirikai ke dashi dangane da ababen bautansu da waxanda suke girmamawa na cewa sunada ilimin gaibu, kuma suna saukarda ruwan sama, kuma suna da mallakar arziqi, kuma suna warkarwa daga cututtuka, kuma suna bada yaya da mata da dukiya, kuma suna yaye cuta, kuma suna tunkuxe bala'i, kuma suna biyan buqatu, kuma suna amsa addu'ar wanda ya roqesu.

Abuna biyu: Imanin majusawa na cewa ababen halitta sunada mahalitta biyu: Haske da duhu.

Abuna uku: Imanin wasu daga cikin masu wuce iyaka daga cikin sufaye da yan shi'a cewa wasu mutane abin darajawa acikinsu sun san gaibu, kuma cewa sunada ikon gudanarwa aciki halittu, kuma cewa suna amsa addu'a kuma su biya buqatu. Kuma yana daga cikin shirka a rububiyya: yin hukunci da

savanin abinda Allah Ya saukar, saboda haka duk wanda yayi hukunci da savanin abinda Allah Ya saukar, to shi xagutune wanda ya sanya kansa a matsayin abokin tarayya ga Allah acikin hukuncinSa.

Nau'i na uku: Shirkan xa'a,wannan shine biyayya ga manya acikin halatta haram da kuma haramta halal kamar yadda masu bautan xagutu sukeyi cikin halatta abinda Allah Ya haramta da haramta abinda Allah Ya halatta.

Daga cikin misalansa; Na farko:Maida hukunci zuwaga gumaka. Saboda haka duk wanda ya maida hukunci zuwa garesu bisa nufi da zabi (da yarda), to shi kafirine ba muminiba, saboda faxin Allah (Maxaukakin Sarki):

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ ۗ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ [النساء: ٦٠].

Ma'ana:"Shin baka yi dubi ba izuwaga waxanda suke riya cewa lallai su sunyi imani da abinda aka saukar zuwa gareka da abinda aka saukar gabaninka suna nufin maida hukunci zuwaga xagutu alhali kuwa anyi musu umurni da cewa su kafirce masa, kuma Shexan yana nufin ya vaddasune vata mai nisa. Q4ayata60.

Amma wanda ya kasance a wata qasa da ba'a hukunci acikinta da abinda Allah Ya saukar kuma ya buqatu zuwa ga kai qara wurin wanda yake zaton cewa zai kiyaye (masa) haqqinsa ya kuma kawarda zalunci, to bazai kafirta ba (don ya kai qara), saboda faxin Annabi (S.A.W) ga sahabbansa yayin da yayi musu izini da yin hijira ta farko zuwa qasar Habasha:

«إِنَّ بَأْرِضَ الْحَبَشَةِ مَلِكًا لَا يُظْلَمُ أَحَدٌ عِنْدَهُ، فَالْحُقُّوا بِبِلَادِهِ حَتَّى يَجْعَلَ اللَّهُ لَكُمْ فَرَجًا وَمُخْرَجًا مِمَّا أَنْتُمْ فِيهِ».

Ma'ana:"Lallai aqasar habasha akwai wani sarki da ba'a zaluntar kowa awurinsa. Kutafi zuwa qasarsa har sai Allah Yayi muku buxi da mafita daga abinda kuke ciki" Imamul Baihaqi ne ya ruwaitoshi daga hadisin Ummu Salamata da isnadi mai kyau. Najashi (alokacin) bai riga ya Musuluntaba. Da ace wani zalunci ya faru garesu kuma suka buqatu zuwaga kai qara zuwa gareshi dangane dashi, da zaiyi musu adalci, saboda haka wannan daliline gameda halaccin kai qara zuwaga wanda aka san al'amarinsa cewa shi mai qqoar in yin adalcine da kawarda zalunci, kamar yadda yake faruwa awasu qasashen.

Kuma musulmi a cikin yanayi na rashin mafita da kuma tsananin buqatuwa wanda kuvucewar dama ke iya kaiwa zuwaga quncin da (zaisa) a kai qara zuwaga xagutu batareda nufi ba a haqiqanin al'amari, to ba zai kafirceba da wannan.

Amma xaukaka qara wanda acikinsa akwai bauta ga wanin Allah (Maxaukakin Sarki) da gabatarda garawa da tambayar bokaye kamar yadda wasu masu bautar gumaka suke aikatawa, to wannan bazai tava halattaba.

Nabiyu: Biyayya ga muggan malamai da mahukunta xagutai cikin halatta haram wanda yake mai bayyanannen hukunci a shari'a.

Kuma xaixaikun shirka da misalanta suna da yawa qwarai, sai dai dukkansu suna komawane zuwaga waxannan nau'ukan guda uku.

Abu na uku dake warware Musulunci: Da'awar (sifantuwa)

da wasu (sifofi da) Allah Ya kebanta dasu, cikin ayyukanSa ko cancantan bauta ko sunayen Allah da sifofinSa. Daga cikin misalai akan haka:

Na farko: Kiranda wasu xagutai keyi zuwaga a bauta musu.

Nabiyu: Da'awar ilimin gaibu.

Na uku: Da'awar qudura akan rayar da matattu.

Abu na huxu dake warware Musulunci shine: Da'awar Annabta.

Da'awar Annabta kafircine da ijma'in malamai.

Daga cikin abubuwanda zasu shiga qarqashinsa:

Wanda yake da'awar kishiyantar Alqur'ani, kuma yana jin cewa shi zai iya saukar da kwatankwacin abinda Allah Ya saukar ga ManzanninSa. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَأُنزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ﴾ [الأنعام: ٩٣].

Ma'ana: "Kuma wanene yafi zalunci samada wanda ya qirqiri qarya ya jinginata ga Allah, ko kuma yace anyi wahayi gareni alhali ba'ayi masa wahayin komai ba, da wanda yace da sanu zan saukar da kwatankwacin abinda Allah Ya saukar". Q6ayata93. **Abu na biyar** dake warware Musulunci shine: Qaryata Allah (Mai girma da xaukaka) da ManzonSa (S.A.W).

Duk wanda ya qaryata Allah da Manzonsa kafirine, ba Musulmibane da ijma'in malamai.

Daga cikin misalan wannan:

Na farko: Qaryata wani abu dayake sananne a Musulunci, kamar qaryata wajibcin salla ko zakka ko qaryata haramcin riba

ko zina ko cin naman Alade.

Na biyu:Inkarin wani abu daga cikin sunayen Allah (Maxaukakin Sarki) da sifofinSa, batareda wata shubuha ta jahilciba wacce ake iya yin uzuri da misalinta kuma bada tawiliba.

Na uku:Inkarin wani abu daga Alqur'ani Mai girma.

Na hudu:Imani da cewa akwai savani, da tufka da warwara, da canji acikin Alqur'ani Mai girma.

Na biyar:Inkarin sunnar Annabi (S.A.W).

Na shida:Inkarin tashin Alqiyama da sakamako.

Na bakwai: Rashin kafirta wanda baya addini da addinin Musulunci daga Yahudawa, Nasara, Majusawa, masu qaryata samuwar Allah da masu bautar gumaka.

Na takwas:Imani da cewa bawa yana da daman fita daga shari'ar Annabi Muhammadu (S.A.W) kamar yadda Khadir yasamu dammar fita daga shari'ar Annabi Musa (A.S).

Na tara: Halatta haramtaccen abu da haramcinsa yake sananne bisa ingantaccen dalili ba tareda shubuha ba ko tawili.

Na goma: Gaskata wanda yake da'awar Annabta.

Na goma sha xaya: Da'awar cewa lallai Manzancin Annabi (S.A.W) zuwaga larabawane kawai.

Na goma shabiyu: Da'awar cewa lallai Allah Ya yarda da a kirayi wani daga cikin salihan bayi ko waninsu.

Na goma sha'uku:Yin qazafi ga Uwar muminai A'isha (Allah Ya qara mata yarda) da abinda Allah Ya wanketa dagashi.

Hakananma yin qazafi ga sauran iyayen muminai.

Kuma duk abinda qaryata Allah (Maxaukakin Sarki) da qaryata ManzonSa (S.A.W) yake tabbata da aikatashi, shima wanine daga cikin abubuwa masu warware Musulunci, sai dai ya kamata a banbance tsakanin qaryata labarinda ya ginu akan rashin sanin dalili, ko rashin bayyanan dalilin agareshi, ko shakka cikin tabbatarsa, ko kuma mai qaryatawar yana da wani tawili acikin ma'anar hadisin wanda hukuncin qaryatawa zai tashi daga kansa a sanadinsa. (Wannan) ya bambanta daga qaryata abinda aka san tabbatarsa da ma'anarsa, to wannan na qarshen kam yana warwarewa batareda wani savaniba atsakanin ma'abuta ilimi.

Amma cikin halayenda aka ambata kafinsa, baza'ayi hukunci da kafircin wanda ya qaryataba har sai an tsayar masa da hujja kuma an bayyana masa tabbatar hadisin da ingancin ma'anarsa.

Abu na shida dake warware Musulunci shine: Shakka. Shakka tana kore gaskatawa na wajibi, saboda haka duk wanda yayi shakka cikin gaskiyar (wani) labari (daga) Allah (Mai girma da xaukaka) da labari daga ManzonSa (S.A.W), to shi kafirne ba mumini bane.

Kuma da qaryatawa da shakka suna kore gaskatawa ta wajibi. Daga cikin misalan wannan shine:

Na daya: Shakka cikin kafircin wanda baya addini da addinin Musulunci.

Na biyu: Shakka gameda al'amarin tayarda matattu.

Na uku: Shakka cikin tabbatar Alqur'ani Mai girma da kareshi daga tahrifi da canzuwa.

Abu na bakwai dake warware Musulunci shine: Qin Allah

da ManzonSa, da qin Addinin Musulunci.

Shi qiyayya yana kore soyayya ta wajibi, saboda haka duk wanda yayi gaba da Allah da ManzonSa ko kuma yayi gaba da addinin Musulunci to shi fitaccene daga addinin Musulunci. Daga cikin abubuwanda zasu shiga qarqashinsa; Na xaya: Zagin Allah da ManzonSa da zagin addinin Musulunci, da qasqantar da Zati tsarkakakke, da qasqantarda matsayin Annabi (S.A.W).

Na biyu: Yin gaba da sahabbai (Allah Ya qara musu yarda) da zaginsu ta fuskar gamewa da kafirtasu, savanin wanda ya zagi wasu daga cikinsu sakamakon wata shubuha da ta bijiro gareshi, a wannan halin mutum zai kasance ya aikata haramun amma baza'a yi masa hukunci da kafirciba.

Na uku: Yin gaba da malaman addini da maruwaitan hadisai ingantattu da maxauka shari'a ta fuskan gamewa da qaryatasu.

Abu na takwas da yake warware Musulunci: Isgilanci ga Allah da ayoyinSa da ManzonSa, kuma (wannan aikin ya kasance) kafircine sakamakon cin karonsa da soyayya ta wajibi da girmamawa.

Daga cikin abubuwanda zasu shiga qarqashinsa:

Na farko: Walaqanta Alqur'ani mai girma.

Na biyu: Qasqantar da wani daga cikin muhimman abubuwa na addinin Musulunci.

Abu na tara da yake warware Musulunci: Riqon kafirai a matsayin majivinta koma bayan muminai, wannan ya qunshi al'amura biyu:

Na farko: Qaunarsu acikin addininsu da dacewa dasu acikinsa

da yarda dashi.

Na biyu:Taimakon kafirai akan Musulmai.

Daga cikin misalai akan wannan (akwai):

Na farko:Leqen asirin Musulmai domin maslahohin kafirai.

Na biyu:Taya kafirai murna gameda bukukuwansu na idinsu na bautan gumaka da kafirci bisa yarda da abinda suke aikatawa na shirka da kafircewa Allah (Mai girma da xaukaka). Amma wanda yayi tarayya dasu domin yaci abinci tare dasu ko kuma don yaji xan daxi na haram gameda fasikancinsu da kaxekaxensu, alhali zuciyarsa na qin kafircinsu da shirkansu, to shi yana cikin haxari, kuma ana jiye masa tsoron kada sa'adda uquba zata sauka akansu ta shafeshi taredasu.

Na uku: Gina wuraren bauta da ake bautan wanin Allah (Mai girma da xaukaka) ko kuma taimakawa akansu, kamar; gina kanisoshi da wuraren bautan yahudawa da wuraren bautan nasara da gina maqabartu da wuraren bauta da ake kiran wanin Allah (Mai girma da xaukaka) acikinsu.

Na hudu: Yaƙan waxanda ke dauke da shari'ar (musulunci) daga malamai da masu kira zuwaga Allah, da quntatawa akan da'awar Musulunci.

Na biyar: Qoqarin qasqantar da Musulmi da rawnanasu, da baiwa kafirai daman yin galaba akan su.

Abu na goma mai warware Musulunci: Juya baya (ga barin addini) da bijirewa.

Wanda duk ya juya baya ga barin yiwa Allah da ManzonSa biyayya, to shi ba Musulmi bane, domin shi bai kasance mai sallamawaba ga addinin Allah (Maxaukakin Sarki), shi baya

aikata ayyuka na wajibi, kuma baya nisantan haramtattu sai dai abinda ya dace da son zuciyarsa.

Daga cikin misalai na wannan mai warwarewan: Na farko: Shine mutum yaga cewa yiwa Allah biyayya da yiwa ManzonSa biyayya baya lazimansa kuma bai wajaba agareshi ya aikata umurnin Allah (Maxaukakin Sarki) da umurnin ManzonSa (S.A.W).

Na biyu: Bijrewa daga bin umurnin Allah da bin umurnin ManzonSa bijrewa ga baki xaya, saboda haka baya karatu don fahimtar addini, baya tambaya gameda abinda ke kansa na wajibi gameda xa'a ga Allah da ManzonSa, baya aikata ayyukan da suka wajaba agareshi kuma baya nisantan haramtattun abubuwa don xa'a ga Allah da ManzonSa.

Amma wanda yake lazimtan yiwa Allah da ManzonSa biyayya kuma yana aikata gwargwadon abinda zai tabbatar dashi a Musulunci, sai dai shi yana aukawa cikin savo, to shi ba kafiri bane da wannan savon da ya keyi

Daga cikin abubuwa zasu shiga qarqashin wannan (akwai): Barin salla, salla itace gimshikin addini, saboda haka idan bawa ya barta bari ga baki xaya, to shi mai juya baya ne daga addinin Allah (Mai girma da xaukaka) Umar xan Khaxxabi yace: Duk wanda ya iya tozartata, to sai ya fi tozarta wacce ba itaba.

Fasali: Kuma waxannan abubuwan masu warware Musulunci sauna masu korewane ga kalmomi biyu na shahada (wato shaidawa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah, da shaidawa lallai annabi Muhammadu Manzon Allah ne) dukkanin korewa. Duk wanda ya awka cikin xayansu bayan kasancewarsa Musulmi

alhali yana cikin hankalinsa, balagagge ba tareda an tilastashiba, kuma bashida wata shubuha, to shi kafirine wanda yayi ridda daga addinin Musulunci. Idan ya mutu akan haka, to shi mai dauwama ne abin dauwamarwa acikin Wutar Jahannama. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَن دِينِهِ ۖ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢١٧﴾﴾

[البقرة: ٢١٧].

Ma'ana: "Kuma wanda yayi ridda daga cikinku ya bar addininsa kuma ya mutu alhali yana kafiri, to waxancan ayyukansu duk sun rushe a Duniya da Lahira, kuma waxancan sune ma'abuta Wuta, su acikinta, masu dauwamane" Q2ayata217.

Duk wanda ya auka cikin (aikata) xaya daga waxannan abubuwan masu warware Musulunci ko (ya auka cikin) wani sashi daga ciki a baxininsa (wato bisa abinda ke voye azuciyarsa) alahli azahiri yana bayyana cewa shi Musulmine, to shi munafikine babban munafurci, zamu mu'amalanceshi da irin mu'amalar Musulmi a zahiri, mu kuma mai da abin da ke voye game dashi zuwaga Allah (Maxaukakin Sarki) matuqar kafirci bai bayyana mana daga gareshi ba bayyana ta azahiri.

Fasali:

Kuma abubuwa masu warware Musulunci suna kan darajojine guda biyu:

Daraja ta farko: Kafirci qarara, shine wanda babu wata tantama ko rashin bayyana gameda kafircin wanada ya aikatashi, kuma babu yiwuwan ace yana da wani uzuri da za'a yi masa

uzuri akai na jahilci ko tawili ko tilastawa.

Kamar wanda yake nasabtuwa zuwaga wanin Musulunci ko kuma yake bautan wanin Allah (Mai girma da xaukaka) da wanda ke zagin Allah da ManzonSa, da wanda ke yin isgilanci game da Addini da wanda ke inkarin Alqur'ani ko sunna ko yake jayayya gameda abin da yake sananne a cikin addini bisa lalura tareda bayyanan cewa yanada sani akan hakan.

To ma'abuta wannan darajar, ana hukunci da cewa sun kafirta, da kuma cewa su yan Wutane idan muka samu tabbacin cewa sun mutu akan haka. Allah (Maxaukakin Sarki) Yace:

﴿مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ﴾ [التوبة: ١١٣].

Ma'ana:"Bai dacewa ga Annabi da waxanda sukayi imani su nemawa mushrikai gafara koda kuwa sun kasance ma'abuta kusancine (garesu) bayan ya bayyana agaresu cewa lallai su ma'abuta Wutar Jahima ce. Q9ayata113.

Daraja ta biyu: Abinda bai kasance kafirci na qarara ba, shima nau'ukane guda biyu:

Nau'i na farko: Abinda yake yiwuwa wanda ya aikatashi ya samu wani sababin da za'ayi masa uzuri akai, kamr tilastawa ko gushewar hankali ko wata shubuha ta tawili ko jahilcin da zai iya zama uzuri wanda yana buqatan a tsayar masa da hujja akai, idan hujja ta isa gareshi kuma ya fahimci ma'anarta amma ya doge akan aikinsa bayan gaskiya ta bayyana gareshi, to sai ayi hukunci gameda kafircinsa. Idan kuma shubuhar bata gusheba tana nan taredashi, to baza'ayi masa hukunci da kafirci ba.

Wannan shi yasa malaman Ahlu-ssunnah suka kame daga

kafirta wasu daga cikin yan xariqu masu inkarin wasu daga cikin sunayen (Allah) da sifofin (Sa) saboda shubuha ta tawili, tareda yin hukunci da cewa su yan bidi'ane kuma fasiqaine su, kuma da cewa shubuha bazata zama mafita agaresu ba gameda abinda sukayi na savawa (shari'a) sai dai zata hana a kafirtasu.

Acikin irin wannan ne ake hukunci da cewa aiki kafircine amma ba'a kafirta wani bisa ayyanawa har sai sharuxxa sun cika akansa kuma duk abubuwan da ke iya hana a kafirtashi sun kau. Nau'i na biyu: Shine kasancewar abunda ke warware Musuluncin yana daga cikin abubuwan da akayi savani akansu, sai mai bincike ya auka cikin yar ruxani da rashin rinjayin ra'ayi. Haqiqa malamai sun yi savani gameda wasu abubuwan da ke warware Musulunci, daga cikinsu:

Na farko: Barin salla saboda kasala da rashin kulawa ba tareda inkarin wajibcintaba kuma ba tareda girman kai ba gameda aikata.

Ingantacciyar Magana itace, lallai wanda ya barta bari na dindindin, to ya kafirta. Amma wanda yake salla a wasu lokuta kuma ya bar salla a wasu lokutan, to shi fasiqine, wanda akayiwa alqawarin narkon azaba sakamakon sakacinsa cikin farillai, sai dai baza'ayi hukunci da cewa ya kafirtaba.

Wannan maganar itace matsakaiciyar magana atsanin maganganu biyu;

Maganata farko: Cewa zai kafirta da barin salla xaya.

Magana ta biyu: Cewa bazai kafirtaba koda ya barta kwata kwata.

Na biyu: Sihiri, haqiqa malamai sunyi sabani gameda kafircin

wanda ya koyi sihiri kuma ya koyardashi da wanda ke aiki da sihiri, amma ingantaccen zance shine, sihiri baya tava yiwuwa face ta hanyar kafirci da babbar shirka, kamar neman tsari daga shexanu, da neman kusanci zuwa garesu ta hanyar yanka da bakance, da walaqanta abinda Allah Yayi umurni da girmamawa, kuma babu savani tsakanin malamai gameda kafircin wanda ya aikata waxannan ayyukan.

Saidai daga cikin malamai, akwai wanda ke ambaton suddabaru da rufa ido da sunan sihiri, kuma daga cikinsu akwai wanda ke lissafa abinda wasu keyi na dabarbaru su shayarda wasu kwayoyi ko jiqo dake da tasiri akan hankalin mutum da rayuwarsa da hayyacinsa da sunan sihiri, saboda haka basa kafirta masihirci kai tsaye har sai sunyi bincike gameda nau'in sihirinsa, idan sihirinsa ya kasance ta hanyar neman agaji daga shexanu da kuma neman kusanci zuwa garesune, sai suyi hukunci da cewa ya kafirta, idan kuma sihirinsa ya kasance ne ta wata hanyar dabam da wannan, sai suyi hukunci da cewa a ladabtar da shi gwargwadon ladabtarwadda zata zama masa gargaxi gameda wannan aikin, amma bazasu kafirtashiba. Na uku: Barin zakka da azumi da hajji, haqiqa wasu malamai sun tafi akan kafircin wanda ya bar wani abu daga cikin waqannan farillan, koda kuwa baiyi inkarin wajibcinsuba. Amma zance ingantacce shine, baza'ayi hukunci da kafircin wanda ya barsuba sai dai idan ya kasance yana inkarin wajibcinsu, a wannan lokacin kam sai ayi hukunci da cewa ya kafirta saboda kasancewarsa mai qaryata Allah da ManzonSa. Kuma haqiqa ingantattun hadisai sunyi nuni zuwaga cewa lallai wanda ya bar waxannan farillan za'ayi masa azaba a lahira,

sannan sai anuna masa hanyarsa, kodai zuwa Aljanna ko kuma zuwa Wuta, kuma wannan daliline dake nuni zuwaga rashin tabbata kafircinsa.

Fasali: Kuma wasu daga cikin abubuwa masu fitarwa daga Addini sukan qunshi abubuwa masu warware Musulunci samada xaya, saboda haka sai ya kasance kafirci ta fiskoki samada xaya. Misalin haka: Wanda ke hukunci da savanin abinda Allah Ya saukar kuma yana cewa yin hakan halalne kuma yana fifita hukuncin xagutu akan hukuncin Allah (Mai girma da xaukaka). To shi kafirine ta fiskoki samada daya:

Na farko: Shi kafirine sakamakon yin hukunci da savanin abin da Allah Ya saukar kuma da sanya kansa amatsayin abokin tarayya ga Allah a cikin hukuncinSa.

Na biyu: Kuma shi kafirine sakamakon halattawarsa ga abinda haramcinsa a Musulunci yake sanannene bisa larura. Na uku: Kuma shi kafirine sakamakon ya qaryata Allah da ManzonSa kuma ya fifita hukuncin xagutu akan hukuncin Allah (Mai girma da xaukaka).

Kuma daga cikin abubuwa da kamata a sani shine, cewa lallai wasu kafirai da waxanda sukayi ridda sukan faza cikin nau'uka mabambanta na abubuwa ke warware Musulunci, wasunsu sukan auka cikin babbar shirka da qaryata Allah da ManzonSa da qin Addinin Musulunci da jivintan al'amarin kafirai da sauransu cikin abubuwa masu warware Musulunci.

Kuma duk sa'adda bawa ya faye aukawa cikin waxannan abubuwa masu warware Musuluncin zai kasance mafi tsananin kafirci, saboda haka kuwa azabarsa zata fi tsanani tareda cewa dukkaninsu sunyi tarayya acikin fita daga Musulunci.

Fasali: Kafirci nau'i biyune; kafircin zahiri da kafircin baxini. Amma shi kafircin baxini shine wanda keda alaqa da halin bawa tsakaninsa da Allah, mutum yana iya zama kafiri a baxini sakamakon ya aikata abinda ke warware Musulunci, alhali shi a yadda mutane ke ganinsa mai bayyana Musuluncine, daga wannan lokacin zai zama munafiki kenan wanda za'a yiwa mu'amala irin ta musulmi azahiri, amma shi alahira yana tareda kafirai acikin Wutar Jahannama yana mai dauwama acikinta.

Kuma daga cikin mutane akwai wanda zai aikata wani abu wanda ke warware Musulunci ga zahiri a wurin mutane, amma kuma ya kasance yanada abinda za'ayi masa uzuri dashi kamar gushewar hankali ko jahilcin da ake yiwa mutum uzuri dashi ko kuma ya kasance sabon Musuluntane shi saboda haka wasu kalmomi na kafirci daya saba dasu surika fitowa daga bakinsa batareda cewa yana imani dasuba, yana yiwuwa ayi hukunci da kafircewarsa a zahiri alhali kuma a haqiqanin al'amari yanada abinda zaisa ayi masa uzuri.

Kuma ana tada Mutumne ranar qiyama bisa abinda ya mutu akai na imani ko na kafirci.

Kuma a asali yin hukunci dacewa mutum ya kafirta na malamaine da masu mulki, amma yakan iya fita daga asalin sakamakon abubuwa da zasu bijiro su hukunta buqatuwa zuwaga hakan da kuma kasancewarsa yana alaqa da aiki.

Kuma yana daga cikin abinda ya kamata a kiyaye, gaggawar kafirta wanda kafircinsa bai bayyanaba. Saboda faxin Annabi (S.A.W):

«إِذَا قَالَ الرَّجُلُ لِأَخِيهِ: يَا كَافِرُ. فَقَدْ بَاءَ بِهَا أَحَدُهُمَا إِنْ كَانَ كَمَا قَالَ وَإِلَّا»

رَجَعَتْ عَلَيْهِ» [مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا].

Ma'ana: "Idan mutum yace wa xan'uwansa; ya kai kafiri! To haqiqa xaya daga cikinsu ya koma da ita (wato kalmar), idan ya kasance kamar yadda ya faxa to, idan kuma ba haka bane sai kalamar ta koma kansa" Buhari da Muslimne suka ruwaitoshi daga hadisin Xan Umar (Allah Ya qara musu yarda).

Kuma daga Abu Zarrin (Allah Ya qara masa yarda) yaji Manzon Allah (S.A.W) yana cewa:

«مَنْ دَعَا رَجُلًا بِالْكَفْرِ أَوْ قَالَ عَدُوَّ اللَّهِ. وَلَيْسَ كَذَلِكَ إِلَّا حَارَ عَلَيْهِ».

[متفق عليه].

Ma'ana: "Duk wanda ya kira wani mutum da kafirci, ko kuma yace masa; maqiyin Allah alhali bahaka bane face ta koma kansa" Buhari da Muslimne suka ruwaitoshi.

Kuma wannan gargaxin ya shafi abinda ke gudanane ta fuskar zagi da gaggawar yin hukunci batareda cancantaba, amma malami mujtahidi idan yayi kuskure acikin hukuncinsa ayayinda aka bukату zuwa gareshi batareda yayi sakaciba ko bin son zuciya, to lallai za'a bashi ladan ijtihadinsa kuskurensa kuma abun gafartawane

Fasali: Hakika malamai sunyi ijma'i akan wajabcin kashe wanda yayi ridda saboda faxin Annabi (S.A.W):

«مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ فَأَقْتُلُوهُ» [رواه البخاري من حديث ابن عباس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا].

Ma'ana: "Wanda ya canza addininsa ku kasheshi" Imamul Bukharine ya ruwaitoshi daga hadisin Xan Abbas (Allah Ya qara musu yarda).

Kuma wanda ya mutu ahalin ridda, baza'a yi masa wankaba,

baza'ayimasa likkafaniba, baza'a yi masa salla ba, baza'a binneshi a maqabartan musulmiba, baza'a gadar da dukiyansaba kuma baza'a yimasa addu'aba bayan mutuwarasa.

Amma batun anemi ya tuba kafin a kasheshi kuma, to wannan yana komawane zuwa ga ijtiyadin shugaba, idan ya kasance yana tsammanin komawarsa musulunci ko kuma yanada wata shubuha da ta bijiro masa wacce yayi riddan asanadinta, to (shugaba) ya samu dama ya jinkirta masa harna tsawon kwana uku, kuma ya bijiro masa da zancen komawa musulunci, idan ya tuba (shi kenan) idan kuma bai tubaba, sai a kasheshi alhali yana riddajje.

Idan kuma shugaba yaga cewa cikin gaggauta kasheshi akwai maslaha ga musulmi, kamar ya kasance mai tsananin cutarwa ga musulmi bayan yayi ridda, ko kuma ya zamanto akwai fitina da cutarwa ga musulmi a cikin jinkirta kasheshi, to sai yayi gaggawar kasheshi matukar bai tubaba kafin samun iko akansa.

Ya ubangijinmu Ka rayamu muna musulmai, kuma Ka kashemu muna musulmai, kuma Ka riskar damu ga salihai, kuma Ka karemu daga qasqancin Duniya da azaban Lahira, ya Ubangijinmu, lallai Kai mai tausasawane mai jin qai.